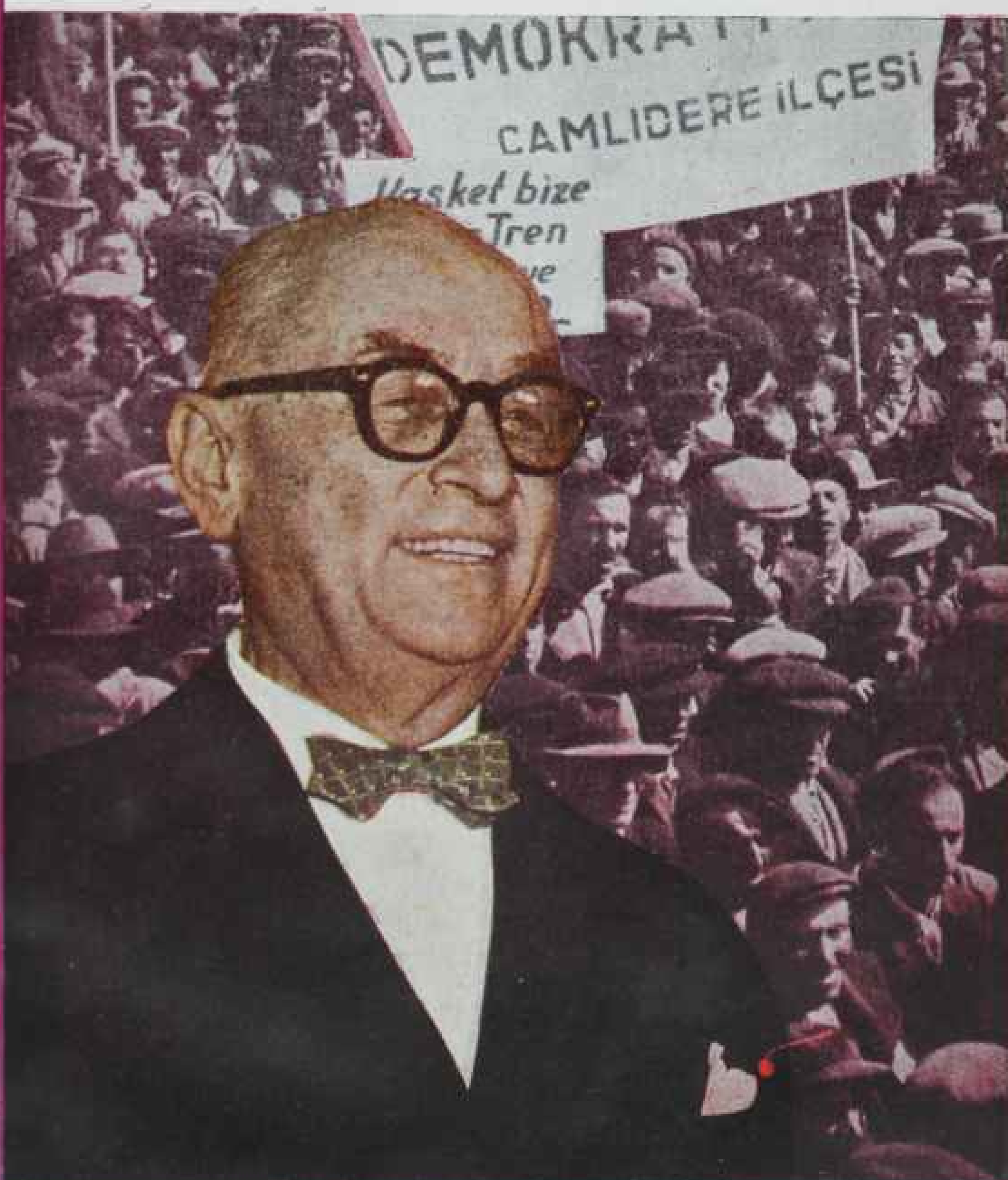
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

P.K. 582 — Ankara

fiyatı: 60 kuruş

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:

Metin TOKER

Bu *nüshaya yazı yazanlar:*

Hikmet BAYUR — Mücahit TOPALAK — Dr. Muhlis ETE — Doç. Cumhur FERMAN — Avni BAŞMAN — Türkân BAYDAR — Dr. Esad EĞİLMEZ — Seyfi KURTBEK — Tülya MEMLÛK — Bilge KARASU — İbrahim CÜCEOĞLU — Ferhan ONAT — Fikret ÂDİL — Orhan Remzi YÜREĞİR — Turhan DİLLİGİL — Melih BAŞAR — Tevfik ÜNSÎ — Eşfak AYKAÇ — Nermin HOLAT

Karikatür:

TURHAN

Ressam:

İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf:

Mehmet SÜRENKÖK — Naci YILDIRIM

Klişe:

Kemal ONGAN

***

Abone Şartları:

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

• • •

Dizildiği ve basıldığı yer:

Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

CELAL BAYAR

Türkiyenin yeni 4 senelik Reisicumhuru

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

AKİS, bundan iki ay evvel çıkacaktı. Olmadı. Hazırlıklarımızı tamamladığımızı zannettik, ilânlarımızı yaptık, hattâ baskı safhasına geçtik. Bir de baktık ki neşredeceğimiz mecmua, tam mânasiyle neşretmek istediğimiz mecmua değildir. Tehir ettik. Teknik imkânlarımızı kuvvetlendirdik, yazı kadromuzu ve onun "erkânı harbiyesi" ni genişlettik, daha cazip, daha temiz, daha istifadeli bir tarzda karşınıza çıkabilmek, seveceğiniz, arayacağınız bir mecmua olabilmek, bizim gözümüzün önünde bulundurduğumuz tipe daha fazla yaklaşabilmek için başka ve yeni fedakârlıkları elzem saydık.

İşte neticesi:

Hemen ifade edelim: Bu bir başlangıçtır. Daha çok çalışacağız, daha iyi çıkacağız.

Gayemiz nedir?

Bir aktüalite mecmuası meydana getirmek. Bir aktüalite mecmuası ki onu okuyan münevver, kendisini alâkadar eden her mevzuu bulabilsin. Bir hafta içinde yurtta olup bitenleri toplu halde gözden geçirebilsin. Bizim "münevver" den anladığımız, kuyusunun dibinde yaşayan âlim değildir. Çeşitli mevzularda derinliğinden ziyade genişliğine bir fikir sahibi bulunan, politikaya da meraklı, maça da giden, iktisadî meseleleri de takip eden, sinemayı da seven, kitap okuyan, hâdiseleri bilen bir insan... Siz, biz İşte!. Öğretmen, doktor, avukat, subay, üniversiteli, memur, asistan, profesör, ev kadını..

Sayfaları açınız, iç politika da bulacaksınız, dış politika da, iktisadî ve mali kısımlar da, tıp da, askerlik de, kadın sayfası da, spor da, sanat da, sinema da, kitaplar da...

AKİS bu, mevzularda en ciddi meseleleri en cazip tarzda kaleme alacak, hadiseleri gazetelerde okuduğunuz kuru şekillerinden kurtarmaya çalışacak, iç yüzleriyle ortaya koyacak, onları kendine has bir tarzda işleyecektir. Her bir sayfamız, o mevzuda en ziyade selahiyet sahibi bir arkadaş tarafından hazırlanmaktadır.

AKİS size, haftanın en alâka çekici meselelerinde fikirleri memlekette bir kıymet ifade eden şahsiyetlerin kısa ve özlü makalelerini de verecektir. Bizim, tuttuğumuz bir taraf yoktur. Onun için siyasî bakımdan karşı karşıya bulunan kimseleri, sütunlarımızda yan yana göreceksiniz. Fikirler onlarındır. Biz aksettiriyoruz. Makale sahiplerinin vasıfları mutlaka şu veya bu partiye mensubiyet olmayacaktır. Fikirlerinin memleket çapında bir değer taşıması olacaktır.

Şimdi, sizden unutmamanızı istediğimiz bir şey var: AKİS, farzediniz ki sizindir. Onu nasıl çıkarır, içine neler koyar, tarzımız hakkında neler düşünür, ne yenilikler tavsiye edersiniz?. Sizin fikriniz nedir? Bunları siz bize yazarsanız, biz de "Okuyucu mektupları" sütunumuzda onları herkese duyurur, münakaşasını açarız.

Ama o kadar değil. Aynı zamanda biz de istifade ederiz.

Saygı ve sevgiler,

A K İ S

Kabine

Tahminler - Temenniler

Mayısın ikinci gecesi, seçim neticelerine dair ilk haberleri alınıp ta Demokrat Partinin dört yıllık yeni bir devre için daha iktidarı muhafaza ettiği anlaşıldığında Çankayadan gelen numarasız bir otomobil Başvekâletin önünde durdu. Celâl Bayar indi. Biraz sonra, kendisini karşılamaya çıkan Adnan Menderesi kalbinin bütün hararetiyle tebrik ediyordu. Daha o anda Celâl Bayar Türkiyenin bir yeni dört senelik reisicumhuru. Menderes Başvekiliydi. Bu iki mevkiin sahipleri için hiç kimsede, hiç bir tereddüt bahis mevzuu olamazdı.

Nitekim, Türkiye Büyük Millet Meclisi dünkü toplantısında (14 Mayıs 1954) Celâl Bayarı Demokrat mebusların ittifakiyle yeniden Reisicumhurluğa seçmiş ve yeni Reisicumhur eski Başvekil Adnan Menderesi kabineyi tekrar kurmaya memur etmiş bulunuyor,

2 Mayıstan bu yana geçen günler zarfında gazetelerde çıkan tahminlerde Reisicumhur ve Başvekâlet makamlarına "sansasyonel" adaylar gösterilmediği halde Büyük Millet Meclisi Riyasetine ve başta Hariciye Vekâleti olmak üzere Kabinenin diğer sandalyalarına çeşitli isimler yakıştırılmıştır. Bu gayretlerin bir kısmı tahmin ise, diğer bir kısmı da temenniden başka şey degildir.

Temennilere bir misal, Başvekilin yakını Dr. Mükerrem Sarol'un sahip olduğu Türk Sesi gazetesinin Mayıs nüshasında bir yerli ajansa atfen çıkan ve Başvekil Menderesin İstanbulda Sarol ile beraber yeni Kabinenin azalarını tesbit ettiğine. Sarolun da kabineye mutlaka gireceğine dair olan havadistir.

Bu neviden havadisler daha evvelce de çıkmıştı ve Sarolun vekillik arzusu bilinmeyen şey değildi. O zaman Menderes Meclis Grupunda hücumlara maruz kalmış, nihayet "kendi arkadaşlarını bizzat seçme hakkı" nı ileri sürerek şahsî dostluklara karışılmamasını, Sarolu vekil yapmak niyetinde bulunmadığını bildirmişti. Sarol, yerli veya yersiz, üzerine fazla şimşek çeken bir paratonerdir.

Tahminlere gelince: Refik Koraltanın Büyük Millet Meclisi Riyasetine, Fuad Köprülünün de Hariciye Vekâletine getirilmiyeceklerini bildiren yazılar kulislerde cereyan edenlere vâkıf olanların bizzat inanmadıkları veya imkânsızlığını müdrik bulundukları ihtimallerdir.

Bunlardan bir kısmı şimdiden boş çıkmıştır, diğer bir kısmı da boş çıkacaktır.

Mesele nedir?

Bugün için mesele şudur: Adnan Menderes seçimlerin neticesi

1954 Genel Seçimleri Üzerinde Düşünceler

HİKMET BAYUR

Demokrat Partinin dört yıl önçekinden daha çok oy alarak ve daha büyük bir kalabalıkla Kamutaya girmesini sağlayan. 1954 seçimleri şu yönleri belirtmiştir:

1 köylüler iktidardan memnundurlar, çünkü:

a) Hükümet dairelerinde köylü ve genel olarak yurtdaşlar iyi karşılanmakta ve işleri çabuk görülmektedir.

b) Muhtar seçimleri serbest yapılmaktadır.

c) Karakollarda dayak atmak u. sulü kalkmış gibidir ve arasıra böyle bir şey olursa kovuşturmayı gerektiren bir suç sayılmaktadır.

d) Toprak Ofise buğday satmak, günlerce "ricacı" gibi Ofis kapılarında beklemeği gerektirmiyor; buğday pek çok kere köyde satın alınıyor.

e) Köylerin bir çoğuna yol yapılmış, var olan yollar daha iyi bir duruma sokulmuş, içme suyu getirilmiş Vesaire.

f) Başlanılmış bulunan ve başlanılması beklenilen büyük sulama işleri, ham maddelerini tarım ürünlerlnden alacak olan fabrikalar, büyük yollar, limanlar vesaire de köylüde gelecek için bir çok ümitler uyandırmaktadır.

Bütün bunlardan köylüler demokrasinin, hürriyetin ve onlardan doğan nimetlerin artık yurdumuzda var olduğu sonucunu çıkarıyorlar. Kanunlarda antidemokratik hükümlerin yaşamakta olup olmaması gibi yönler, dünyanın öbür yerlerindeki köylüleri gibi, Türk köylüsünü de pek ilgilendirmiyor. Tarih boyunca devrimciler ancak toprak ve onunla ilgili hakları elde etmek isteyen köylülerin menfaatlerini kendi amaçları ile birleştirebildikleri ölçüde köylülerin desteğini elde edebilmişlerdir.

Esasen bu yön her ülkede, her sınıf halk için de doğrudur.

Demokrat Parti yukarda sayılan faydaları köylüye sağladığı için bu durum sürdükçe köylünün ondan ayrılması beklenemez.

1946 - 1950 yılları boyunca köylerde jandarma baskısının pek yayık bulunduğunu, Aslanköy ve Senirkent olayalrının da bunun ancak aşırı birer örneği olduğunu köylüler pek güzel hatırlıyor ve biliyorlar. Hükümet dairelerinde ve Toprak Ofiste •akiden karşılaştıkları güçlükleri de unutmamışlardır. Bu böyle iken Halk Partili «öcülerin biteviye hürriyet ve demokrasiden bahsetmeleri, keza iktidara gelirlerse işleri bıraktıkları yerden ele alacaklarım söylemeleri Ancak alayla ve hayretle karşılanmışlır.

2 — Halk Partisinin ve öbür muhaliflerin almış oldukları üç buçuk milyonu aşan yüksek oy sayısını anlamak için şu yönleri gözden kaçırmamak gerekir;

a) Beyler, Ağalar, Eşraf gibi adlarla anılan sınıf, büyük çoğunluk bakımından Halk Partisine bağlı kalmıştır. Türlü yönlerden ve ölçülerde olnarla ilgili olan köylülerin önemli bir kısmı da ister istemez bu partiye oy vermiştir. Fertlerin oyları gizlidir, ancak köy sandığından çıkan oylar ora halkının çoğunluk bakımından hangi partiye oy verdiğini belli eder. Bey ve ağa ile başlarının derde girmesini istemeyen köyler çok kere ona göre oy vermişlerdir.

b) Dini bir inanç, ibadet ve vicdan konusu olarak ele almaya razı olmayan ve onu eskiden olduğu gibi Siyasaya alet etmeğe çalışan hizip, D. P. nin son devirde takındığı duruma kızdığı için yerine ve bulduğu imkânlara göre kâh Halk, kâh da C. Millet Partisine oy vermiştir.

c) Tarım borçlarının on yıl fayizsiz tecil edileceği gibi, yerine getirlmesi imkânsız ve ciddiyetten uzak vaadler, sayıları az da olsa, bazı saf ve düşüncesiz kimseleri kandırmış ve bunların oylarını Halk Partisine sağlamış olmalıdır.

3 — Halkımız genel olarak seçimlerde büyük bir olgunluk göstermiştir:

a) Pahalılıktan çok sıkıntı çeken İstanbul gibi büyük bir kentte bile muhalefet çoğunluk elde edememiştir. Halk bu' yüzden çektiği sıkıntılarla ekonomik alanda başlamış olan büyük hamlelerin yakın bir gelecekte sağlıyacakları faydaları karşılaştırmış, gelecekteki gelişmeyi feda etmeyip bu günkü sıkıntıları hoş görmeği daha doğru bulmuştur.

b) Köylüler, büyük çoğunluk balonundan, tutulamıyacağı besbelli olan bir takım acaip vaadlere inanmamışlardır. Az önce bunlardan bir örnek vermiştik.

c) Muhalefet, yurdumuzun yabancılara satılmış olduğunu ve kapitülâsyonların geri gelebileceğini hiç sıkılmadan söyliyedurmuştur. Köylülere tarlalarının yabancıların eline geçip kendilerinin oralarda isçi olarak çalıştırılacakları, esnafa dükkânlarının yabancı rekabeti karşısında kapanacağı vesaire söylenip du-

(Devamı 34 üncü *sayfada)*

hakkında ne düşünüyor? Bu sualin cevabı kabine kurulduktan sonra belli olacaktır.

Hiç şüphe edilmemektedir ki D.P. 2 Mayıs günü bütün Türkiyede eşi az görülen bir zafer kazanmıştır, Türk milleti, iktidarın işleri idare tarzını tasvip ettiğini seçim sistemimizin çerçevesi dahilinde - açıkça bildirmiştir. Fakat "iktidar" denilince akla gelen nedir? Adnan Menderes mî? . yani lider mi? -, yoksa müşterek mesai mi - yani kadro mu? ..

Eğer Adnan Menderes, bunlardan birincisini hakikate uygun görüyorsa, işlerin selâmetle ve rahatça yürütülmesi, emirlerinin harfiyen tatbiki için robotlardan müteşekkil bir kabineyi matlûba daha uygun görecektir. Bu takdirde, işin doğrusu da budur. Lider düşünecek, robotlar tatbik edecektir.

Yok, Başvekil plebisitin, sadece kendisini değil, heyeti umumiyesiyle D. P. iktidarını tasvip ettiği kanaatindeyse, o takdirde kabine politik kavramı olan, fakat şahsiyet sahibi bulunan vekilleri ihtiva edecektir.

Gelip geçmiş Adnan Menderes kabinelerinde, son bir kaç istisnasiyle, daha ziyade ya ikinci derecede şahıslar ya da politik incelikten mahrum katı şahsiyetler yer almıştır. Bunlardan ikisi de zarar ika etmiştir. Birinciler lideri "mutlak şef saymakla, ikinciler bir Partiye mensup olduklarını unutmakla...

Yerleri garanti olanlar

Yeni kabineye mutlaka girecek bazı şahsiyetler vardır. Bunların başında Fuat Köprülü gelir. Ne yapsınlar ki Celâl Bayar ve Adnan Menderes Demokrat Partiyi Refik Koraltan ve Fuat Köprülü ile beraber kurmuşlardır. Şimdi bu iki kurucu, Partinin prestijine - Koraltanın nutukları, hareketleri; Köprülünün Dış politikası ortadadır . zarar da verseler mutlaka kollanmak durumundadırlar.

Meclis Riyaseti için D.P. nin genç ve ileri fikirli unsurları tarafından Dr. Ekrem Hayri Üstündağ lehinde - vaktiyle Refik İnce için olduğu gibi -, kesif bir propaganda hareketine girişildiği kimsenin meçhulü,değildir. Hatta bu unsurlar sırf bir taşla iki kuş vurmak için Köprülüyü bu makama lâyık görür tavır da takınmışlardır.

Hariciye Vekâleti için de durum aynıdır. Menderesin, müşaviri Fatin Rüştü Zorlu ile beraber haricî politikamızı bizzat idare ettiği bilinmektedir Bu yüzden zaman zaman Köprülü ile ihtilaflara düşüldüğü de hakikattir. Bunun bir misali Titonun ziyareti vesilesiyle ortaya çıkmış, resmî tebliğin Tito Ankaradan ayrıldıktan çok sonra neşredilmiş olması, garda Menderesle Köprülünün bir arada bulunmayısları gözden kaçmamıştır.

Herkes zanneder ki Köprülünün Dış Politikayı idare ediş tarzından en ziyade memnun olmıyan Hürriyet gazetesidir. Hayır! Bu, bizzat Menderestir.

Buna rağmen, "iç siyaset" meseleleri yüzünden "dış siyaset" i yeni Menderes Kabinesinde gene Köprülü "ismen" üzerine alacaktır.

Bambaşka bir sebepten olmakla beraber Nafia Vekili Kemal Zeytinoğlunun vaziyeti de garantilidir ve yeni kabinede yer alacaktır. Bu sebep, Zeytinoğlunun son dört sene içinde vazifesinde gösterdiği hakikî başarıdır.

Bir başka Vekil, Fatin Rüştü Zorludur. Fatin Rüştü Zorlu, Kabineye alınmak için mebus namzedi gösterilmistir ve muhtemelen Devlet Vekili olacaktır. Bu Devlet Vekili, belki Başvekil yardımcılığını da üzerine alacaktır ve mutlaka dış politikayla dış yardımları koordine edecektir. Eski

Adnan *Menderes*
Seçimleri Kazanan Adam

Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Arasın damadı ve dolayısiyle Menderesin akrabası Zorlu, «kariyer» inde daima fırsatları iyi kullanan bir hariciyeci olarak tanınmış, değerli bir politikacımızdır.

Bu üç ismin haricinde yukarıda bahsedilen "kuvvetli kabine" şıkkı tahakkuk ettiği takdirde Hazım Türegün, Mümtaz Tarhan, Ekrem Hayri Üstündağ, Fethi Çelikbaş, Muammer Cavuşoğlu'lu hükümet, aksi halde diğer "temenni" lerin gerçekleşmesi beklenebilir. Her halde neticenin hemen bugünlerde anlaşılacağı muhakkaktır. Menderes, Gruptan sonra kabinesini kafasında kurmuştur. Şimdi kalan, bunun ilânından başka bir şey değildir.

Meclis

İktidar sıralarında izdiham

Reylerin yüzde ellisinden biraz fazlasını D. Parti, mebusların yüzde yüzünden biraz azını çıkarmış bulunuyor. Buna mukabil umum reylerin üçte birinden çoğunu toplayan Cumhuriyet Halk Partisi - Ana Muhalefet Partisi - Meclisteki sıralardan yirmide birini işgal edecektir. Ana Muhalefet Partisinin, İktidar Partisi olduğu devirden kalan bir seçim sisteminin - artık dünyada daha iptidaisi az bir sistemin - garip cilvesi! Buna rağmen yeni Meclis, gelip geçmiş bütün Meclislerin, mensuplarının şahsiyetleri bakımından en kuvvetli olanıdır ve Adnan Menderes iyi bir intihap yapmıştır.

Bir demokraside tek muhalefet elbette Meclisteki muhalefet değildir ve C H P. Genel Sekreteri Kasım Gülek Partisinin hattı hareketinde milletçe kendisine verilmiş 3 milyon küsur reyin kuvvetine güveneceğini açıkça belirtmiştir. Buna rağmen hükümet üzerinde bir Meclis kontrolü mutlaka lâzımdır ve görünüşe nazaran bu kontrol DP. Grupunda yapılacaktır.

Gerçi Halim Alyot vak'ası Menderesin manevî kuvvetini arttırmıştır. Liderin Partiye hâkim bulunduğunu göstermiştir. "Asî"lerin hayat hakkına saip olmadıklarını ispat etmiştir.

Halim Alyot vakası

Halim Alyon Basın ve Yayın U. Müdürü idi. Kardeşi Çanakkale D. P. teşkilâtı ileri gelenlerindendir. Alyot'lar Giritlidirler ve Çanakkalede hısımları çoktur. Halim Alvota hemşehrileri ve kardeşi mebusluk teklif ederler.

Basın Yayın Umum Müdürü Başvekâlete bağlıdır. Mebusluğu teklif edilen parti ise D. P. dir. Halim Alyot, Başvekil o sıralarda ziyadesiyle meşgul bulunduğundan hem Köprülüden (D.P.), hem de Ahmet Salih Korurdan (Başvekâlet Müsteşarı) müsaade alır ve yoklama kampanyasına katılmak üzere Çanakkaleye gider. Yoklamayı da kazanır...

Fakat Ankaraya gelince, kendisinden, adaylıktan feragati istenilir. Halim Alyot razı olmaz. Başvekil çağırır, fakat kabul etmeden önce bir feragatname. imzalaması talep olunur. Alyot reddeder, Başvekil de kabul etmez.

Mesele bir haysiyet meselesi olmuştur. Bu bakımdan da "Parti disiplini" icabı istenileni yapmakla mükellef Halim Alyot - madem ki D.P. saflarındadır, partisinin taktiğine uyacaktır; zira Parti demek hakikaten Gece Kondu Mahallesi demek değildir. İş bu safhaya getirildiğinden ve azara başkaları yerine kendisi muhatap bırakıldığından meydan okur ve müstakilen adaylığını koyarak Çanakkaleye gider.

Yoklamada kazanmış olduğu halde, seçimde aldığı rey bir kaç binden

Bugünkü Sistemle
D.P: Reylerin % 53,14'ü C.H.P : Reylerin % 39,5'i
Mebusların % 94,82'sı Mebusların % 5,5'i

Nisbî Temsil Olsaydı
D. P: 281 C. H. P: 211 C. M. P: 32 K. P: 18

ibarettir.

Buna mukabil Amerikadan gelip gene Çanakkaleden yoklamalara giren ve kazanan, fakat söz dinleyerek adaylıktan feragat eden Muammer Baykan, masallarda iyi çocuğun mükâfatlandırılması gibi bir mükâfata namzet haldedir.

«Muhalif - Muvafik» lar kim olacak?

Fakat D.P. Grupunda buna rağmen Menderesin her arzusuna boyun eğmiyecek muhalif - muvafıkların çıkacağına şüphe yoktur. Bazısı fikirleri, bazısı ideali, bazısı kanaatleri, bazısı vicdanı, bir kısmı da menfaatleri dolayısiyle lider'e karşı birleşecek mebuslar, adeta bir müstakil grup teşkil edebileceklerdir.

Bu zümreyi kimler idare edecektir? Sualin cevabım vermek için, Kabinenin teşekkülünü beklemek zarureti vardır.

Fakat Menderesin yaramaz çocukları yola getirmekteki mahareti ve kendi tabiriyle "bir kediyi odaya kapatıp üzerine sopayla giderseniz, elbette tırmalar" prensibi hâdiselerin müstakbel cereyanı üzerinde müessir olacaktır.

Müstakillerin durumu

Yeni Mecliste on müstakil mebus vardır Bunlar demokrat Parti listelerinden gelmiş olmakla beraber şahsiyetleri itibariyle memleket çapında kimselerdir. Sözleri - eğer söz söylerlerse ., müdahaleleri - eğer müdahale ederlerse bu fiilen tek partili Mecliste büyük kıymet ifade edecektir.

Müstakillerden pek çoğu ilk defa Meclise girmiyorlar. Ama bunlardan meselâ Ali Fuad Cebesoy hemen hiç konuşmaz, meselâ Hamdullah Suphi Tanrıöver hemen hiç bir hayatî meselede söze karışmaz.

Şimdi C. H. P. iktidarına karşı ilk bayrak açan Hikmet Bayur, Mecliste- yerini almış bulunuyor. Bu, müstakiller - için bir araya gelmek imkâmm sağlarda, memleket hayrına olaçaktır. Yoksa müstakillerin de tek başlarına politika güttüklerinde seslerini duyurmak, milletin kendilerinden beklediği fren vazifesini yerine getirmek ihtimalleri hemen hemen ortadan kalkar.

D.P.

Akordsuz sesler

Adnan Menderes, seçimler arefesindeki bütün nutuklarında arkada bıraktığımız dört yılı bir intikal devresi olarak göstermiştir. Şimdi, hem de bu derece geniş bir ekseriyetle millet tarafından iş başına getirileni daha doğrusu orada bırakılan Demokrat Parti, memlekette müstakar bir demokrasiyi kurmak mükellefiyeti altındadır. Bunun kolay olmayacağı aşikârdır. Zira fiilî tek parti, totaliterliğe giden yoldur ve milletçe kalkınmalar mutlaka şef sistemini lüzumlu kılmaz.

Demokrat Parti içinde şimdiden "muhalifleri cezalandırınız!" politikası taraftarlarının seslerini duyurmakta olmaları hüzün vericidir. Bunun en tipik misali, Osman Şevki Çiçekdağın geçen devre mebusu seçildiği ve fakat bu sefer reylerini C.M.P.'ye veren Kırşehir halkına:

"— Sizden hayır kalmadığı anlaşılıyor. Hakkınızda bir şeyler düşünmeli!" tarzında sarfettiği sözlerdir.

Çiçekdağ, düşünülecek şeyi düşünmüştür bile: Kırşehir vilâyetini kazalar halinde başka vilâyetlere bağlamak, böylece massetmek! Bu teklif or. taya atılmış, fakat hiç olmazsa şimdilik - Allahtan! - iltifat görmemiştir.

Zihniyeti aynı, meali başka sözleri bu sırada Naci Berkman da kaybettiği Malatya'da söylüyordu.

Başka bir misal, seçimlerde C.H.P. den namzetliğini koyup ta kazanamıyan küçüklü büyüklü memurların vazifelerinden alınmalarıdır. Bu hususta alâkalıların emir aldıkları, hem de bu emrin pek yüksekten geldiği hakikattir.

İktidar çevreleri başka partiye bağlılıklarını fiilen bildirmiş olan bir takım memurların devlet mekanizması içinde dişlileri kırmak tehlikesi yarattıklarını, alınan tedbirleri müdafaa sadedinde beyan etmektedirler. Hattâ bilhassa Amerikâda bu mekanizmanın iktidarla beraber değiştiği de hatırla tılmsktadır. Doğrudur da... Buna mukabil su ofisteki bir memuru, şu vekâletteki bir şefi böyle bir sebeple tedirgin etmek, kanunları bir muayyen tarzda telâkki manasına gelir ki, bu telâkki tarzının demokrasilerde makbul görülmediği aşikârdır.

Meclisteki mebusların yüzde dok. sanını sinesinde toplayan bir Parti bu şekilde hareket etmeden evvel - prensibinin münakaşası hariç - secim kanununu namzetliğini koyacak memurları evvelemirde istifaya mecbur edecek tarzda tadil etmelidir,

Akordlu sesler

Fakat gene D.P. içinde demokratik nizamların teamül olarak değil, beyaz üzerine siyah harflerle, kanunlar halinde memlekete getirilmesi taraftarı bulunanlar çoktur. Bizzat Celâl Bayar, Anayasanın değiştirilmesi lüzumunu - hiç olmazsa Reisicumhur" ların seçim kampanyaları boyunca durumlan bahsinde - açıkça belirtmiş- hatta peşin peşin o şekilde davranmıştır.

Bu bakımdan Anayasanın, Tek Parti devrinden kalma Meclis Nizamnamesinin tadili D.P. 'de zaruretine inanılan tadillerdir.

Buna mukabil radyoya sıkı sıkıya sarılınmakta devam olunacağı, sızan haberlerden anlaşılmaktadır.

Büyük Kongre

Adnan Menderesin Meclisin son" bahar döneminden evvel D.P. Büyük Kongresini de toplayacağı ve Büyük Zafer'in sağladığı prestij soğumadan Partisinin delegelerinden de müstakbel icraatı için "açık kart" isteyeceği belli olmuştur. Unutmamalıdır ki Partinin Genel İdare Kurulu Başvekilin, bilhassa son Menderes kabinesinin teşekkülüne kadar açıkça tenkid edildiği tek yer, Menderesin de kaale aldığı tek kurul olduğu unutulmamaildir.

Herhalde Büyük Kongrenin kulisleri hararetli mücadelelere sahne olaçaktır ve bunun hazırlıklarına taraflar şimdiden başlamışlardır. Tabiî hazırlıklar henüz temas safhasındadır ama Meclisin ilk günlerinde daha da gelişecektir, zira asıl tanışma o zaman olacaktır.

Faik Ahmet Barutçu
Mecliste yokluğu hissedilecektir

C. H. P.

Bir Kelle aranıyor ,

Her hezimette, bir kellenin bu hezimeti ödemesi Osmanlı tarihinde anane haline gelmişti. Tarih tekerrürden ibaret olmalı. Şimdi de Cumhuriyet Halk Partisinde bir kelle aranmaktadır ve hemen de bulunmuştur: Nihad Erim!

Hikâye şöyle başlar:

C. H. P. 1950 seçimlerini kaybettikten sonra Kurultay toplanır. Genel Başkanlık mevkiini hiç kimse münakaşa etmemektedir. Fakat fiilen Parti teşkilâtına hâkim vaziyette bulunan Genel Sekreterlik için mücadele kapısı açıktır, İki de namzet vardır: Şemsettin Günaltay ve Nihad Erim.

Halbuki bir "Outsider", Kasım Gülek kazanır.

Buna rağmen, İsmet İnönünün yakını bulunmanın verdiği kuvvetle Nihad Erim, partinin politikasını şahsen çizmeye kalkar. Ulus gazetesinde de tek ses olmamakla beraber gazetenin idaresini elinde tuttuğundan umumî havayı o çizer.

Gazete, hele muhalefet ileri gelenleri için en büyük kuvvettir. Gazeteye hâkim olan, hiç olmazsa umumi efkâr önünde Partinin hâkimi gibi görünür; üstelik Parti, yüksek kade-

meleri itibarile <<meclis dış>> da bir hüviyet taşıyorsa başka sesler hiç duyulmaz. Nihad Erim bu iki kuvvetten (İnönü ve Ulus) faydalanarak C.H.P. nin birinci derecede mesulü olur.

Ulus bir muayyen siyaset takip etmektedir: Demokratlar memleketi batarıyorlar, milleti kurtarmak lâzım! Bütün yanlar siyah renktedir. İktidarın hiçbir hareketi beğenilmemekte, her adımı, daha neticeleri dahi alınmadan, sadece tenkid olunmamakta, üstelik baltalamaktadır. Şahıslara hücum ihmal edilmemekte, her ne pahasına olursa olsun CHP. nin iktidarı alması gerektiği telkin olunmaktadır.

Vakta ki Ulus, bilhassa Nihad Erimin ısrarı ile kapanır - zira C, H P, mallarının alınması sırasında Maliye Vekâleti '"Ulus" ismini Partinin muhafazasına kanunun mâni bulunmadığını bildirmiş, fakat Muhalefet "illâ da almam" diye ayak direnmiştir - Yeni Ulus kaşla göz arasında fiilen partinin neşir organı olarak ortaya çıkıverir.

Ulus Partinin malı olduğu halde, Yeni Ulus bir "şahsî teşebbüs" tür. Şahsi müteşebbis de Nihad Erim'dir. 6u iptidaî gazete, hele ilk başlarda, imkânları nisbetinde o kadar çok satar ki sahibi az zamanda bol para kazanır. Zira doğrusu istenilirse Yeni Ulusun ele alınmasındaki tek hikmet ne Yalçının makaleleri, ne Erimin yazılarıdır Sadece, tepesindeki Ulus kelimesidir.

Nihad Erimin bu hem manevî, hem maddî avantajları kendisine Parti içinde bir yığın düşman celbeder. Hizipler ortaya çıkar. Bunların belli başlıları Nihad Erimin ve Kasım Güleğin guruplarıdır. Şemseddin Günaltay da, yanda olmaktan ziyade biraz yukarda ayrı bir klik teşkil eder. Erimin muhalefetine rağmen Gülek Kurultayın fevkalâde içtimaa çağırılmasını sağlar ve Genel Merkezin bir takım yetkiler ele geçirmesini önler. Zira kim ne derse desin. Genel Kurulun eline gecen her yetki Nihad Erimin eline gitmektedir. Zira İsmet İnönü hemen her meselede onun tarafını, açıkça olmamakla beraber, iltizam eder bir durum takınmaktadır.

Nitekim. Serim Kampanyasının esasını da Nihad Erim tesbit eder.

Yanlış bir politika

CHP bu sırada iki yo! tutabilirdi: Milletten, kuvvetli bir muhalefet teşkil etmek için rey isteyebilir: milleti, iktidara mutlaka geleceğini söyleyerek reyini kendisine vermeye zorlayabilirdi. Nihad Erim, ikinci yolu tercih etti.

Düşüncesi şuydu: Totaliter iktidar millet üzerinde baskı yapmaktadır. Türkiye de muhaliflere hayat hakkı yoktur. (Kendisinin ne kadar rahat yaşadığını unutuyordu). Halk, iktidara geleceğinden emin olmadığı bir partiye rev vermekten korkacaktır. Ancak reylerinin "ekseriyet partisi" ne gideceği kanaatinde bulunursa, böyle bir hareketi yanar. O halde ona, C. H. P. nin iktidarı alacağı fikrini telkin etmeli.

İşte bütün seçim kampanyası bu temelin üzerine bina edilmiş, İsmet İönüden Kasım Güleğe kadar her sözcü sanki C.H.P. yarın, öbür gün mutlaka millet mukadderatına hâkim olacakmış gibi konuşmuş, hattâ - istikbale ait tehditlerde bile bulunmaktan kaçınmamıştır.

Yalnışlık buradadır. Millet, haklı veya haksız, başında aynı isimler bulunan ve 1950 de büyük ıstıraplar, eziyetler, fedakârlıklar neticesi devirmeye muvaffak olduğu kadronun yeniden ürkmüştür ki karma liste yapmaya hazırlanan şehirliden, tarladaki köylüye kadar pek çok kişi reylerini büyük bir tehalükle Demokrat Partiye vermişlerdir.

Halbuki 1950 seçiminden ders alınabilirdi. Hiç kimse şüphe etmemektedir: D.P'ye muhalefet kuvvetli bulunsun diye verilen reylerdir ki onu bu kadar büyük ekseriyetle iktidara getirmiştir,

Cezmi Türk
Gelemiyen biri daha

«Yeni Ulus» «Halkçı» oluyor

Nihad Erim bu kadarla da iktifa etmeyerek kendini Kocaelide sağlam görmediğinden ve "Ankara Bizimdir" zannettiğinden, tepeden inme olarak İsmet Inönü'lü listede yer almıştır. Bu, Nihad Erim ismini listeleri için zaaf telâkki eden Ankara teşkilâtını da bir anda "Liderin gözdesi" aleyhine çevirmiş, ihtilâf gazetelere dahi aksetmiştir. Zaten teşkilâttan meselâ Fuad Börekçi, meselâ Hıfzı Oğuz Bekata, Yeni Ulus ve onun sahibi hakkında alenen en ağır şekilde "tenkid"lerde bulunmaktan geri kalmamaktadır ve buna herkes şahittir. O kadar ki, il merkezindeki toplantılarda görüşülenler karşı partinin gazetesine bizzat merkez mensupları tarafından muntazaman verilmekte ve Zafer bu havadislerin kaynağım açıkça yazmaktadır. Gazete, 9 Mayıs tarihli nüshasında şöyle demiştir: "Gazeteciler, toplantıdan casuslar! diye kavuşmuşlardı, fakat ne kadar gariptir ki toplantının bundan sonraki safahatını, C.H.P.nin Ankara listesinden mebus adayı gösterilen ve aynı toplantıda bulunan bir zattan alarak yazıyoruz."

"Düşmanımın düşmanı, benim dostumdur" prensibi Nihat Erimin aleyhinde bulunanları birleştirmiştir... ve bu, Nihad Erimi Yeni Ulus isminden etmiştir. Fakat Yeni Ulus ismi kâfi değildir. Seçimler bilinen hezimetle sona erdiğinden beri İsmet İnönü'den istenilen, gözdenin kellesidir. Yeni Ulus, çarşamba günü, mayısın sonundan itibaren Halkçı adıyla çıkacağım bildirmişse de — Ulus'u tekrar Parti çıkaracaktır —, Erimin bu kadarla kurtulması güçtür. Dün etrafında dört dönenler, bugün kendisini adeta karantina altında tutmaktadılar. Çok yakın arkadaşları müstesna, Partide hiç kimse kendisiyle lâf dahi etmek istememektedir. Genel Başkanı ziyaret eden Veteriner fakültesi talebesinden bir gurup, Parti teşkilâtının "gençleştirilmesini" talep etmişleri hezimetin sebebi hakkındaki görüşlerini yaşlı lidere anlatmışlardır.

Kurultay

Bilhassa istenilen Kurultayın içtimaa çağırılmasıdır. Halbuki Kurultay hemen bugünlerde, bu hava içinde toplandığı takdirde sadece Nihad Erimin değil, bir çok kimsenin kellesi düşecek ve muhtemelen galip, seçimler boyunca dikkatle ikinci plânda kalmış Kasım Gülek olacaktır. Bunu idrâk eden Nihad Erim, toplantı tarihini mümkün olduğu kadar geçe atmaya çabalamakta, "hezimetin mesulü" nün düşmanları ise yalın kılıçla onun üzerine yürümektedirler.

İsmet İnönü, mücadele azminden bir şey kaybetmişe benzememektedir. Şimdilik Nihad Erimi himayede hiç olmazsa manevî bakımdan - devam etmektedir. Kurultayda onu kollayacağı da anlaşılıyor. Buna rağmen Kurultay, Erimin kellesini mutlaka isterse, bundan evvelki misaller Inönünün arzuya uyması ihtimalini daha kuvvetli bit ihtimal haline getirmektedir.

Her halde C. H. P. içindeki umumî arzu, işlerin yepyeni bir zihniyetle yeniden gözden geçirilmesi, bünyenin hastalığının iyice teşhisi ile tedavi yoluna gidilmesidir.

Şimdiden Cemil Said Barlas gibi Parti ileri gelenleri bu arzuyu gazete sütunlarında açığa vurmuşlardır. Teşkilâttan yağan telgrafların bir kısmında, eski zihniyete uyularak "bağlılık" hisleri arzedilmekteyse de, diğerleri sert tenkitleri ihtiva etmektedirler.

Şehircilik

İstanbulun Köprüsü

Reisicumhur ve İstanbul Milletvekili Celâl Bayar, bir yaz günü İstanbul Valisi Fahreddin Kerim Gökaya, Yalovada:

"— İstanbul köprüsünü mutlaka yapacağız" demişti.

Bayındırlık Vekili Kemal Zeytinoğlu, seçimlerden sonra — 9 mayıs 1954 — hükümet adına resmen Anadolu Ajansına bir beyanatta bulunarak köprünün "Önümüzdeki çalışma devresi içinde" tahakkuk ettirileceğini bildirmiştir. Hükümet bu suretle, Celâl Bayarın ve İstanbulluların arzusunun is'afını üzerine almıştır.

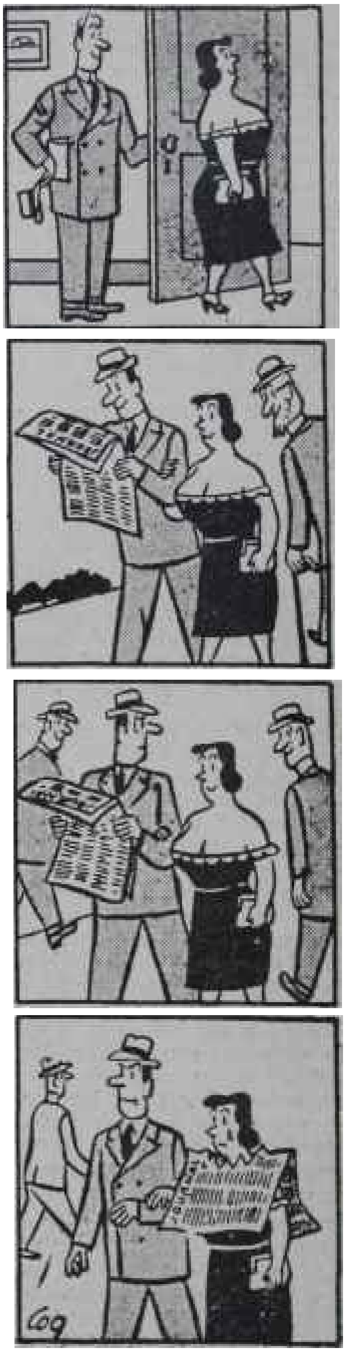
Kemal Zeytinoğlu — Vekiller arasında "önümüzdeki çalışma devresi" için vaadlerde bulunmak serbesti ve cesaretine sahip tek adam —, halen köprünün etüdlerinin yapılmakta olduğunu ve dünyanın diğer memleketlerinde bu gibi işlerin nasıl başarılmış bulunduğunu gözden geçirildiğini beyanatında açıklamıştır. Bu suretle anlaşılmıştır ki, fiilen çalışma başlamıştır.

Bir zamanlar Millî Kalkınma Partisinin Lideri olan — hâlâ öyle — ve halen Demokrat Partinin Sivas listesinden müstakil olarak mebus çıkan meşhur Nuri Demirağ Reisicumhurun refakatinde hususi vagonla Samsuna yaptığı, seyahatte bu köprünün "Hayatının gayesi" bulunduğunu Celâl Bayara anlatmış, vaktiyle o mevzuda yaptırdığı tetkikleri alâkalılara vermeye hazır olduğunu bildirmiştir.

Bu seyahate iştirak etmekte olan Bayındırlık Vekili Kemal Zeytinoğlu, hafifçe gülümseyerek, bunun büyük faydalar sağlayacağı cevabım vermiştir.

Meşhur Nuri Demirâğın bu tetkikleri, yirmi sene kadar evvel yaptırılmıştı.

Gamsız Teyzenin Maceraları

A K İ S

Hoşunuza Gittiyse

Hemen

ABONE OLUNUZ

Fransa Karar Arefesinde

Mücahit Topalak

Hindiçinide, Vietmin kuvvetlerinin muhasarasına iki aya yakın bir zaman kahramanca mukavemet ettikten sonra, nihayet 7 mayısta sukut eden Dien-Bien-Fu müstahkem mevkiinin yarattığı hayal sukutu hiç şüphesiz ki Cenevre konferansında cereyan eden müzakerelere geniş ölçüde tesir icra etmiştir. Bu tam bir askeri felâket olmasa bile, psikolojik bakımdan batık müzakereçilerin durumunu sarsacak ve kararları tacil edebilecek mahiyette bir hâdise sayılmak lâzım gelir. Bu arada, uzun zamandan beri münakaşa mevzuu olan taksim plânının, beklendiğinden daha çabuk açıklanması ve bir teklif şeklini alması ihtimali vardır.

Cenevre konferansını takip eden gazetecilerin hemen hepsi, konferans müzakerelerine muvazi olarak, böyle bir taksim plânı üzerinde çalışılmakta olduğunda müttefiktirler, hattâ bu gazetecilerden bazıları, batı Ular tarafından böyle bir teklif ileri sürülecek olursa, komünist blokun, bunu pek muhtemel olarak müsait karşılıyacağı fikrini izhar ediyorlar. Onların kanaatince, Sovyet Rusya kadar komünist Çinin de, Vietmin'in de, Hindicini ihtilâfının beynelmilel bir mâhiyet kazanmasında menfaatleri yoktur. Binaenaleyh, batılılar tarafından taksim esasına müstenit bir tetkike tâbi olması ve müsait karbir tetkike tâbi olması ve mksait karşılanması ihtimali çok kuvvetlidir.

Hindiçini savaşına müzakere yoluyla bulunacak bir hal tarzı çerçevesi içinde taksim cihetine nasıl gidilebilir? Bunun için elde bazı plân taslakları vardır. Bunlardan biri uzun zamandan beri Ingiltereye affolunan plândır ki, üzerinde en çok durulan da budur.

İngiltere, Cenevre konferansından evvel komünist Çine bir ihtarda bulunulması ve Güney . Doğu Asyada müttehit bir hareket tarzı tayin edilmesi hakkında Amerikalılar tarafından ileri sürülen teklifi ve Hindiçiniye siyasî ve asker! müdahalede bulunmak için vaki telkini reddettikten sonra, bu meselede ehemmiyeti gün günden artan bir rol oynamakta ve halen Cenevre konferansında batılıların komünist blok ve bilhassa komünist Çinle irtibatlarını temin etmektedir. Zira Intriltere, büyük batılılar arasında, komünist Çini tanımış ölen yegâne devlettir. Bu itibarla, Hindiçinin taksimi ile ilgili plânlardan birincisinin de İngiltereden sâdır olması normal görünmektedir. Bu plânın, tamamen İngiliz eseri olmasa bile, esas itibariyle şu noktaları ihtiva ettiği biliniyor.

1 . Komünistlerle umumi mahiyette siyasî bir hal tarzına varılmasına intizaren bir «ateş kes» anlaşmasının yapılması;

2 . Bu ateş kes emrinden sonra Vietnam topraklarının taksimine tevessül edilmesi;

3 " Cenevre konferansından sonra kurulması tasarlanan Güney Doğu Asya savunma sistemi ile hangi memleketler ilgileneceklerse, o memleketlerin, Vietnam'da yeni tessüs edecek olan hududu teminat altına almaları.

Taksim plânına muvazi olarak, Hayfung'u ve bu limanı Hanoi'ye bağlayan yolun beynelmilel statüye tâbi kılınması da bahis mevzuudur. Bu takdirde Hanoi de serbest şehir olacaktır. Esasen, daha evvel Fransa ile Milliyetçi Çin arasında aktedilmiş olan bir anlaşma gereğince, eskidenberi güney batı Çinin çıkış limanı sayılan Hayfung serbest limanı statüsüne bağlı idi. Bilâhare, Çinde vaziyete komünistlerin hâkim olmaları üzerine bu anlaşma feshedilmiştir. Şimdi, Vietnam'ın taksimi plânı ile beraber, Hanoi - Hayfung hattına yine eski statünün iadesi de mümkün görülmektedir.

İngilizlere atfolunan plânda, taksim hattının nereden geçmesi lâzım geldiğine dair bir sarahat yoktur. Şüphesiz ki bu husus, müzakerelere halel vermemek maksadiyle müphem bırakılmıştır ve konu üzerinde - müzakere açılırsa . Çinle tartışmaların cereyan edeceği şüphesizdir. Zira Fransızların, bu hattın mümkün olduğu kadar şimalde, komünistlerin ise cenuba daha yakın bir yerde tesbit edilmesini isteyecekleri, aşikârdır. Bununla beraber, ciddî sayılabilecek Fransız kaynaklarında izhar olunan bir kanaate göre, böyle bir taksim plânı tahakkuk ettirilirse, hududun 20 nci arz dairesinden geçmesi en muvafık şekil olacaktır. Zira, aynı kaynaklara göre, 20 nci arz dairesi, yarımadanın en dar yerine rastlamaktadır. Bu suretle nisbeten kısa bir hudut hattını muhafaza etmek lâzım gelecektir Bu ise Vietnam kadar, bu yeni hududu teminat altına alacak olan devletlerin de işini kolaylaştıracaktır.

Lâkin, Fransa yı bulaşmış olduğu Hindicini belâsından kurtaracak yegâne care olan bu plânın tahakkukuna başlıca iki mâni vardır. Bunlardan birincisi, Hindiçni savaşına devam edilmesini isteyen Amerikanın tavrıdır. Son hâdiselerden sonra bu tavrın ne dereceye kadar değişmiş olduğu iyice anlaşılamamıştır.

Diğer mania da bizzat Vietnam hükümetinin itirazıdır.

Uzak Doğu

Cenevre Konferansı

Gecen 18 Şubatta Berlinde Amerika, İngiltere, Fransa ve Sovyet Rusya Dışişleri Vekilleri, konferansın nihaî tebliğini hazırladıkları sırada Foster Dulles şu mühim noktanın tebliğe ilâvesi için ısrar etmiş ve muvaffak da olmuştu:

"26 Nisanda Cenevrede toplanacak olan konferansa Komünist Çinin de iştirak edecek olması, Çinin Amerika tarafından tanınması mânasına gelmiyecektir."

Komünist Çin, Amerika tarafından tanınmıyacaktır. Komünist Çine hiç bir tavizde bulunulmayacaktır. Komünist Çin meşru bir rejim değildir, Evleviyetle beş büyük devletten biri de değildir. Binaenaleyh Cenevre konferansı şu veya bu şekilde beş büyük devletin buluştukları bir toplantı da sayılamaz. Bu konferansa diğer ilgili memleketlerle birlikte Çin de ancak davet edilecektir.

Çin Büyük Devlet midir?

Tebliği pek az kimse okudu ve yine okuyanlardan pek azı Amerikanın ısrar ettiği bu noktayı değerlendirebildi. Buna mukabil, çın çın öten komünist propagandasını herkes duydu:

Rusya, nihayet Amerikaya Komünist Çini büyük devlet olarak kabul ettirmiştir. Delili mi? İşte Cenevre Konferansı...

Batılılar da bu propagandaya karşı gelmek istediler. Pek muvaffak olunamadı.

Rusya, konferans hazırlıkları için Komünist Çinin de fikrini almak istediğini söylüyor, bu yüzden cevaplarını geciktiriyor, velhasıl, her fırsattan istifade ederek Çinin, konferansa büyük devletlerden biri olarak gittiğine umumî efkârı inandırmaya çalışıyordu. Muvaffak da oluyordu.

İşin aslı aranırsa, bu muvaffakiyette, batılıların reaksiyonları arasındaki farkın da rolü yok değildir. İngiltere zaten 950 den beri Komünist Çini tanımıştır. Çin nedir İngiltere için? Kıta üzerindeki 400 milyon sterling menfaat. Komünist Çin bu İngiliz menfaatlerini tanırsa, Komünist Çin, İngiltereye Asyada ticaret yapmak imkânlarını verirse, mesele yok. İster büyükister küçük devlet olsun,

Komünist Çin, Fransa içîn nedir? Hindicini... Komünist Çin, Hindicinideki âsi kuvvetleri desteklemekten vazgeçsin, bu suretle Fransa nefes alsın da, ne olursa olsun. Komünist Çin büyük de olsa küçük de olsa Fransa için ancak Hindiçinide, Hindiçnideki müdahalesi kadar mevcuttur. Pekin, elini Ho Şi Min'den çekecek olsa, Fransa Avrupada da derin bir nefes alabilecek ve ... şu mahut Avrupa Savunma Camiasını tasdik bahsinde Amerika ile daha serbest

Düşman Kardeşler
Güney ve Kuzey delegeleri konferanstan ayrılıyorlar

konuşabilecektir.

Halbuki, Amerika için Komünist Çin bütün Asyanın ve oradan hareketle bütün batı âleminin ölüm kalım davasında en büyük unsurlarından biridir. Komünist Çin tanınır ve büyük devletlerden biri sıfatiyle milletler camiasına katılırsa, burada Sovyet Rusya kuvvetli bir ortak kazanmış olacaktır.

Komünist Çin bir kere Asya milletleri lideri olarak ortaya çıkar ve bir nüfuz sistemi tesisine muvaffak olursa, bütün Asyanın kaybı ile terazinin kefesi komünist bloka doğru eğilecektir ve bu bir bakıma üçüncü bir dünya harbi demektir. Zira, üstünlüğüne kanaat getirdiği dakikada komünist blok harbi göze alabilecektir.

Harp Çıkar!. Sesleri..

Komünist propagandasına karşı başlangıçta bu görüş ve davranış farkı yardı. Konferanstan az evvel Pariste Atlantik Paktı Konseyi toplandığı zaman bu fark bir ihtilâf derecesinde gelişti.

Dulles 5 nisanda söylediği bir nutukta batılı memleketlerin Komünist Çine müştereken bir ihtarda bulunmalarını ve Güney . Doğu Asyada müttehit bir hareket tayin etmelerini istemişti. Komünist Çinin bir seri mütecavizleri desteklemesine müsaade edilmiyecekti.

Fakat Avrupalı memleketler: Bu harptir... diye bağrıştılar.

Amerika, Hindiçiniye doğrudan doğruya müdahaleye meylediyordu. Fakat bunu tek başına yapamazdı. Bu zarureti ne Amerikan umumî efkârına, ne de Amerikan Kongresine kabul ettirmek mümkündü. Bu müdahale ancak milletlerarası bir muzaharetin çerçevesi dahilinde, buna müsteniden olabilirdi.

İngiltere Hayır dedi.

Atlantik Konseyi toplantısı münasebetiyle Pariste buluşan üç batılı devlet Dışişleri Vekili Cenevre konferansında takip edilecek hareket tarzını inceledikleri sırada, bu müdahale fikri ortaya çıktı ve Ingiltereden de işbirliği istendi. Bunun üzerine İngiliz Hariciye Vekili Anthony Eden'in 24 nisan cumartesi günü süratle Londraya döndüğü görüldü. Eden, teklifen İngiliz Kabinesini haberdar edecekti. Nitekim o gece Hariciye Vekili ile Başvekil uzun bir görüşme yaptılar ve ertesi sabah, bir pazar sabahı, İngilizlerde âdeta mukaddes sayılan hafta tatili hiçe sayılarak kalbine toplandı. Toplantıya kara, hava ve deniz kurmay subayları da iştirak ediyorlardı.

Bu sırada Vaşingtonda Başkan Eisenhower millî güvenlik konseyini perşembe günü için Beyaz Sarayda toplantıya davet etmişti. Başkan: «Mühim kararlar günündeyiz» diyordu.

İngiliz Kabinesi pazar günü öğleden sonra da bir toplantı yaptı ve oturum geç vakitlere kadar sürdü. Hindiçiniye müdahale teklifi görüşülüyordu.

Vaşington, İngiliz hükümetinin kararmı tacil etmek ve bu kararı biran evvel öğrenmek için, Nato manevralarını takip etmek üzere Parise gitmiş olan Amerikan Kurmay Başkanları Heyeti Reisi Amiral Radford'a Londra yoluyla Vaşingtona dönüş emri verdi. Radford Londrada, İngiliz kara, hava ve deniz kurmay başkanları ile görüştü. Bunlar, bir gün evvel kabine toplantısına iştirak eden kumandanlardı.

Hayır. İngiltere Cenevre konferansından evvel Hindiçinide hiçbir askerî ve siyasî taahhüde girmiyordu.

Amiral Radford keyfiyeti Başkan Eisenhower'e bildirmek üzere memlekete dönerken, İngiltere Başvekili Sır Winston Churchill, 27 nisan tarihli nutkiyle Ingilterenin bu kararını açıkladı:

"Cenevre konferansından evvel... Hayır."

Bu nutuk Avam Kamarasında uzun uzun alkışlandı.

Baslangicta Kelam var idi.

Bu Cenevre konferansına batılıların büyük bir blöfle gittikleri intibanı uyandıran şey hep söz söylenmiş, fakat ciddî karar alınmamış olmasıdır. Dulles müdahale fikrini attı. Nixon doğrudan doğruya müdahaleden bahsetti. Sir Winstoń Churchill müdahale etmiyeceğim dedi; fakat Cenevre konferansından sonra ne olacağını söylememek suretiyle müphem bir hava yarattı.

Nihayet, Başkan Eisenhower, bir nutuk söylemek suretiyle Dulles'in konferansta bir şey yapacakmış da hazırlanıyormuş intibaını uyandırmağa çalışan durumunu büsbütün muallâkta bıraktı ve Amerika Hariciye Vekili Vaşingtona dönüşünü tacil etmek lüzumunu hissetti.

Filhakika, Başkan, nutkunda, Cenevre konferansının neticeleri alınmadan evvel Güney - Doğu Asyada herhangi bir harekete teşebbüs edilemiyeceğini söyliyerek İngiliz tezini benimsiyordu. Yine başkan bir Modüs Vivendi aranması lâzım geldiğini belirtmek suretiyle İngilizlere affolunan Hindiçininin taksimi plânına da açık kapı bırakmış oluyordu.

Fakat, konferansta, Hindicini meselesinin müzakerelerine hangi memleketlerin iştirak edeceği meselesi henüz halledilmemiş bulunduğundan evvelâ Kore ele alındı ve karşılıklı tezler ileri sürüldü.

Almanya plânının Çince Nüshası

Körenin sulh içinde birleştirilmesi ile ilgili komünist plânını Kuzey - Kore murahhas heyeti izah etti. Bu plâna göre: 1) Altı ay içinde bütün yabancı kuvvetler Koreyi terkedecekler; 2) İki Kore parlâmentosundan ayrılacak heyetlerin teşkil edecekleri muhtelit bir komisyon seçim yapacak; 3) Birleşmiş Milletler hiçbir işe karışmıyacaklar.

Sovyetlerin Berlin konferansında Almanyanın birleştirilmesi için ileri sürdükleri tezin aynı.

Buna karşılık, batılıların tezi de yine Berlin konferansında ileri sürdükleri plâna müşabih.

Ortada bir ortalama tez var ki, keşke olmasaydı, zira batılılar arasında İhtilâf çıkardı:

Avustralyanın tezi. Bunu müttefiklerin çoğu kabul ettiği halde Güney Kore Başkanı Singman Ri reddediyor. Kendi zaviyesinden haklı da. Çünkü Avustralyaya ait olan bu plân gereğince, yalnız Kuzey . Korede değil, ayni zamanda Güney Korede de - hem de Birleşmiş Milletlerin nezareti altında

seçim yapılacak. Bu düpedüz ve mutlak surette Ri idaresinin çökmesi demektir. Halbuki, ihtiyar başkan için kendi idaresini bütün Koreye teşmil etmek, Korenin birlestirilmesinden çok daha mühim görünüyor: Koyun can derdinde, kasap...

İşte bu İhtilâfa çare bulmak için şimdi dokuzlu bir komite kurulmuş bulunuyor. Bir de komünistlerle görüşmek üzere yedili bir komite var.

Kore meselesi konferansta uykudadır.

Kolombo Konferansı

Cenevre konferansından iki gün sonra 28 nisanda Seylânın merkezinde toplanan Kolombo konferansına bidayette Cenevre konferansına rakip konferans nazariyle bakıldı. Bu konferansa Cenevreye gitmemiş olan Asya memleketlerinin Başvekilleri iştirak ediyordu: Hindistan, Pakistan, Birmanya, Endonezya ve Seylân, gündemsiz bir toplantıda bütün Asya meselelerini müzakere edeceklerdi. Bu arada Hindicini meselesinin ilk plânda tetkik mevzuu olacağında şüphe yoktu. Bu bakımdan Kolomboyu, Cenevrenin yardımcısı saymak bile mümkündü. Zira Cenevrede Hindicini meselesinin müzakeresine bir türlü başlanamamış olmasına mukabil, Asyalı Başvekiller, daha evvel Nehru, tarafından ileri sürülmüş olan plân üzerinde bu işi derhal ele alabileceklerdi. Cenevrede, Ingilterenin komünist Çini tanımış olması hasebiyle, Cinle en kolay irtibat tesis edebilen ve bu suretle - bilhassa Amerikan siyasetinin yukarıda belirtilen sebepler yüzünden bocalar hale gelmesi üzerine bütün insiyatifi eline alınış görünen Eden, Kolombo ile Cenevre arasında bir irtibat kurmayı düşünmüş ve Kolombodaki Başvekillere birer mesaj göndermek suretiyle buna teşebbüs etmiştir.

Kolombo, müşahhas neticelere yaramadan dağılmış ve Hindicini meselesini de yine Cenevreye havale etmiş bulunuyor. Lâkin Eden'in tesis ettiği irtibatın değeri bakidir. Zira şimdi, Hindicini meselesinde ne kadar gizlenilmeğe çalışılırsa çalışılsın bir taksim plânı üzerinde durulduğu biliniyor. Taksim haddizatinde bir şeyi ifade etmez. Bunu teminat altına alacak siyasî garantiler lâzımdır. İşte bu garantilerle ilgilendirilmek suretiyle beş Asyalı devlet Hindicini işine bulaştırılabilir ve oradan hareketle Güney - Doğu Asya için tasarlanan tedafüi paktla da alâkadar kılnabilirler.

Taksim: tampon devletlerin yeni esası

Başkan Eisenhower Cenevre konferansı devam ettiği sırada, bu konferansın Asyada bir Modüs Vivendi araması lâzım geldiğini söylediği zaman Hindiçininin taksim esası üzerinde daha çok durulmağa başlandı. Avrupadaki gibi bir Modüs Vivendi hatıra Almanyayı getirdi.

İki sistemin tam manasiyle barışmadan, fakat döğüşmeden bir arada yaşayabilmeleri için çok kere tampon devletlere ihtiyaç hissedilmiştir. Tam manasiyle barışmadan ve fakat döğüşmeden yaşanılan yerlere bakılsın: Avrupada Almanya, Asyada Kore görülür.

Son günlerde memleketimizi ziya. retle konferanslar veren bir Fransız yazarı bu durumdan açık ve sarih bir kaide çıkarmış bulunuyor: Artık tampon devletlerin yeni esası taksimdir. Almanya gibi, Kore gibi ve ileride muhtemelen Hindicini gibi.

Ortada bu derece açık bir vakıa dururken bu zamana kadar bu hususa yanaşılmamış olmasının sebebine gelince, yine aynı Fransız yazarına göre, bu, ilgililerin görüşleri arasındaki farktan, bilhassa Fransa ile Amerikanın Hindicini meselesinde ehemmiyet verdikleri hususların sırasındaki tefavuktan ileri geliyor:

Hindicini meselesinde Fransa için mühim olan şeyler, ehemmiyet derecelerine göre şöyle sıralanıyor:

1) Biran evvel harbi durdurmak;

iki ahbaplar
Molotof ve *Çu-En.Lay*

Fotoğrafçının çaresi

Cenevrede Rusların ikamet ettiği köşkten resim almak için tek çare bu olmalı

2) Fransanın Hindiçiniyi muhafaza edebilmesi; 3) ve nihayet Hindiçininin komünist olmaması.

Amerika için ise ehemmiyet sırası şudur:

1) Hindiçininin komünist olmaması; 2) Harbi durdurmak... O kadar.

Cenevre konferansında Hindicini meselesinin müzakeresine başlanacağı sırada, 6 mayısta Fransız Hükümetinin Hindicini meselesinde meclisten itimat istemek zorunda kalmasının sebebini de meclisin, Cenevrede Hindiçini meselesinde Amerikan listesinin kabul edilmesi ihtimali karşısında gösterdiği endişedir.

AMERİKA

Mc Carthy Rezaleti

Geçen 22 Nisandan beri, Amerika aleyhtarı faaliyetleri tetkike memur Kongre tâli tahkikat komisyonu, yani herkesin bildiği meşhur "Komünist avcısı" Senator Mc Carthy'nin başkanlık ettiği komisyon, bizzat başkanı ile Ordu arasında zuhur eden büyük bir ihtilâfı incelemektedir.

Senelerden beri Amerika'da sivil ve asker, hükümet memuru veya serbest meslek erbabı, kim olursa olsun, herkesin tirtir titrediği, hattâ Başkan Eisenhower'in dahi uzun zaman "idare" etmek lüzumunu hissettiği Wisconsin'li ayan üyesi Mc Carthy şimdi ordu ile olan ihtilâfında yemin etmek suretiyle ifade vermeye davet edilmektedir.

Yalnız Amerika'da değil, yabancı memleketlerde de bilhassa Amerikanın dostu ve müttefiki olan memleketlerde, komünist aleyhtarı faaliyeti alâka ile takip edilen, fakat aşırı hırçınlığı, hataları, bazan temiz ve dürüst insanlara da yöneltmekten çekinmediği çirkin ittihamları ile infial ve endişeye de yol açan Mc Carthy ve iki genç yakışıklı müşavirinin ordu ile olan ihtilâflarının kısa bir tarihçesini veriyoruz.

Hadise Başlıyor.

15 Ekim 1952 tarihinde New York-lu bir dişçi olan Irving Peress normal terfi müddetini doldurmuş ve Amerikan ordusunda ihtiyat yüzbaşılığa yükselmişti. Fakat, Peress, doldurması lâzım gelen bir beyannamede siyasî kanaatlerinin ne olduğu hakkındaki bir suali cevaplandırmadı. Amerikan Anayasası vatandaşlara bu gibi suallere cevap vermemek hakkım tanır.

İhtiyat yüzbaşının bu hareketi derhal netice doğurmadı. Ancak, 3 Şubat 1953 de bir tahkikat açıldı ve Peress'in ordudan çıkarılması kararlaştırıldı. Fakat karar derhal mevkii tatbika konmadı. Aradan aylar geçti ve Peress kendi sınıfından diğer 7000 dişçi ve doktorla birlikte bir üst dereceye terfi etti. Bu sefer Peress'e doldurması için yeni bir beyanname gönderdiler. Fakat Peress yine, siyasî kanaatleri hakkındaki sualin karşısını boş bıraktı. Bunun üzerine yedek dişçi subayın ordudan çıkarılmasına katî olarak karar verildi. Fakat nasıl?

Birkaç ay evvel, başka bir subay Peress'inkine benzeyen bir meseleden ötürü harp divanına verilmiş ve... beraet etmişti. Ordu, yeni bir baş ağrısı istemiyordu. Peress'e emir verildi:

"İstifa et... Ya derhal, yahut en geç üç ay zarfında....."

İlk Çatışma

O sırada - 30 Ocak 1954 - Mc Carthy, Peress'i meşhur tahkikat komisyonuna celbederek sigaya çekti. Peress, yine Anayasa maddesine dayanarak siyasî kanaatleri hakkında sorulan sualleri cevaplandırmadı. Fakat, Mc Carthy tarafından öylesine haşlandı ki nihayet, derhal istifa etmeyi teklif etti. Ordu, bu istifayı memnuniyetle ve derhal kabul etti. Fakat Mc Carthy yedek subayın harp divanına verilmesini istiyordu. Ordu ise istifayı ileri sürdü.

Mc Carthy'nin fena halde canı sıkılmıştı.

Yakışıklı Shine da askere alınıyor

Fakat "Komünist avcısı" genatörün canını sıkan, hem çok sıkan bir mesele daha vardı: 26 yaşında çok güzel bir delikanlı olan muavini David Shine'nin askere alınmış olması...

David Shine, tahkikat komisyonunda Mc Carthy'ye muavinlik eden iki delikanlıdan biridir. Roy Cohn ve David Senine... ikisinin yaşları ceman elli. Fakat, bu çocuklar McCarthy adına etrafı tirtir titretirler. 1953 de Avrupaya yaptıkları tetkik seyahatinde mahallî Amerikan teşkilâtlarında çalışan mesul personelden çoğunun başına çorap örmüşlerdi. O zamanlar bir çok Amerikan kütüphanelerinden komünist şaibeli diye nice edebî ve siyasî değeri olan kitapların kaldırıldığı ve nice memurun uzaklaştırıldığı hatırlardadır. David Shine ve Roy Cohn, cepleri para dolu, sırtlarını patronlarına dayamış, cüretkâr, hattâ küstah tavırlarla Avrupadaki mahallî teşkilâtları kasıp kavurmuşlardı.

İşte bu David Shine askere alınınca, arkadaşı Roy Cohn paçaları sıvadı. Bidayette Shine'in askerliğini New York'ta yapmasına ve her gece izinli çıkmasına müsaade edildi. Fakat sonradan işler sarpa sardı. David'e orduda hususî bir durum temin etmek İçin Cohn'un baş vurduğu bütün teşebbüs, ihtar ve hattâ tehditler boşa gidiyordu. Boşa gitmekle kalmıyor, fakat aynı zamanda, Mc Carthy aleyhine büyük bir dosyanın da hazırlanmasını sağlıyordu. Filhakika Ordu. David Shine hakkında yapılan bütün tazyik ve tesir teşebbüslerini tesbit ediyor, telefon muhaverelerini ses makinesi ile zaptediyordu.

Bu arada Mc Carthy "Fort Mammouth" muhabere merkezine el atmıştı. Orduya ait olan bu merkezin bir komünist yuvası haline geldiğini iddia ediyordu. Ordu ise elinde bulunan meselede tarafsız kalması, Mc Carthy'ye bir ihtarda bulundu. Orduya karsı bu sert ittihamlardan vaz geçmesini istedi. Fakat, bu muslihane teşebbüs kâr etmedi Mc Carthy muavini Cohn'un ısrariyle, yukarıda bahsedilen dişçi Peress davssına tekrar el attı. Fakat bu sefer Peress'i değilde onun âmiri olan General Ralf Zwiker'i sigaya çekti.

Ordu Vekili Müdahale Ediyor

Mc Carthy, bizzat Başkan Eisenhower'in en sevdiği ve güvendiği generallerden biri olan Zwiker'e Öylesine ağır muamele yaptı ki, Ordu Vekili Stevens müdâhaleye mecbur kaldı. Müsaadesi olmadan hiçbir ordu mensubunun Mc Carthy komisyonu huzuruna çıkmıyacağını ve ifade vermiyeceğini tebliğ etti. Gerekirse bütün memur ve maiyeti adına Stevens cevap verecekti.

Ordu bayrakları açmıştı.

Matbuatın büyük bir kısım Stevens'i destekliyordu. Fakat, bizzat Başkan Eisenhower'in, seçimlere çok yakın bir tarihte, Cumhuriyetçi Partide ikilik çıkarmamak mülâhazası ile heselede tarafsız kalması, Mc Carthy'nin Başkan tarafından korunduğu intibaını uvandırmıştı. Stevens mağlûp oluyordu.

Ordu, bu sefer bütün bataryaları ile ateş açtı: David Shine dosyası neşredildi.

Eisenhower Stevens'i destekliyor

Mc Carthy'nin başkanlığındaki komisyonun üyeleri Ordu tarafından neşredilen David Shine dosya-

(*Devamı* 34 üncü sayfada)

İKTİSADİ ve MALİ SAHADA

Yabancı sermaye

Seçimlerdeki Rolü

Son seçim mücadelesinde, üzerinde en çok durulan mevzulardan birini de, muhakkak ki, Türkiyede yabancı sermaye yatırımı meselesi teşkil etmiştir.

C. H. P. çevrelerinde şiddetle tenkid konusu edilen Yabancı sermayeyi teşvik kanunu, tersine, D. P. sözcüleri tarafından hararetle övülmüştür. Hakikat nerededir? Elbette bunun, olduğu gibi bilinmesi, bugün dahi, her yönden faydalıdır. Hususiyle, umumi efkârın devamlı murakabesine tâbi demokratik idaremizde.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 18/1/1954 tarihinde kabul edip, 23/1/1954 de neşrolunan 6224 sayılı Yabancı sermayeyi teşvik kanununa göre, hükümet, ancak:

1 . Memleketin iktisadî inkişafına yararlı olmak, ?

2 - Türk husus! teşebbüs erbabının çalışabileceği bir faaliyet sahasında çalışmak,

3 - Ve nihayet inhisar veya hususî bir imtiyaz karakterini taşımamak kaydiyle, yabancı sermayenin memlekette çalışmasına izin verebilir. Kanunun bu hükümleri âmir ve mutlak hükümlerdir ve bittabi riayeti mecburidir.

Şimdi akla gelebilir ki şartlar içinde gelecek her yabancı sermayeye müsaade olunmak lâzım mıdır? Veya başka bir tâbirle, hükümet, bu üç şartı haiz olarak bir yabancı firmanın Türkiyede sermaye yatırmak için yapacağı her teklifi kabul etmek zorunda mıdır? Elbetteki hayır. Hükümet, kanunun aradığı bütün şartları nefsinde toplayan bir yatırım teklifini katî ve nihaî olarak reddedebilir. Çünkü bu bir hâkimiyet tasarrufudur Yukarıda belirtilen şartların kâffesini haiz ve binnetice memleket için son derece müsait görünen bir yatırım teklifi de reddolunabilir. Kanunda, hiçbir veçhile, yabancı sermaye yatırımı için bir açık kapı politikası yer almış değildir. Esasen kanun, hükümete verilen bir selâhiyyet kanunudur. Başka türlü olması da doğru olmazdı; çünkü, memleketin iktisadiyatı her zaman birbirinden çok farklı şartlar içerisinde bulunur. İktisadî inkişaf, farklı şartlar içinde cereyan eder. O kadar ki, bugün kabul edilen bir teklifin mümasili, bir sene sonra reddedilmek veya bugün reddedilen bir teklif, bir sene sonra kabul edilmek, memleket iktisadiyatı İçin daha isabetli görülebilir. Bütün bunlar, önceden tayini caiz ve mümkün olmayan türlü çetin şartlara tâbi olarak tetkik edilmek lâzım gelen mevzulardır. Yabancı sermaye yatırımı teklifleri, her defasında, ayrı ayrı, iktisadî hayatımızın şartları, icapları ve imkânlarına göre mütalea edilerek

Seçimde Bahis Mevzuu Edilen Meseleler

Dr. Muhlis Ete

Seçimlerde münakaşa mevzuu olan belli başlı iktisadî meseleler arasında şunlar vardır:

1 . Köylünün borçlandırılması,

2 . Yabancı sermaye kanunu meselesi,

3 - Petrol kanunu meselesi,

4 - Hayat pahalılığı meselesi.

Bunun dışında ortaya atılan meselelerin münakaşası tâli derecede kaldığı için, biz bilhassa 4 mesele üzerinde duralım:

Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti iktidarının Ziraat Bankası vasıtasiyle köylüye çok fazla miktarda kredi açtığını, fakat bu krediden daha ziyade büyük işletme sahiplerinin faydalandığını, bir kısım köylülerin ise, krediyi istihsalden ziyade istihlâke sarfettiğini ve binaenaleyh mahsul satışından çıkaramadığı için güç duruma düştüğünü iddia etmekte ve iktidara geldikleri takdirde Ziraat Bankası borçlarını ödeyebilmeleri İçin uzun vadeli taksitlere raptedeceklerini beyan etmiş bulunuyorlar.

Gerçekten Demokrat Parti iktidara geçtiği vakit Ziraat Bankasının ziraî ikrazı ancak 337 milyon lira civarında idi. Bunun yanında daha evvelki devrelerde ikraz edilmiş kredilerden takriben 65 milyon liralık bir donmuş kredi de devralmış bulunuyordu.

Ziraî kalkınmaya birinci derecede ehemmiyet veren demokrat iktidar, toprak, traktör, gübre gibi ziraî istihsal vasıta ve malzemesini artırır. ken tabiatiyle ziraî kalkınmada manivelâ rolünü oynayacak ziraî krediyi artırmağa karar verdi ve 1953 senesinin son aylarında 1 milyar 172 milyona çıkardı. Acaba Ziraat Bankası, ikraz ettiği paraları geriye alamadı mı? Bunun cevabını vermek için bankanın tahsilat nisbetini ele almak lâzımdır. Ziraat Bankasının son tesbit ettiği ikraz ve tahsilat rakamlarına göre tahsilat nisbeti yüzde 90 dır. Demek oluyor ki, köylünün aldığı borçları iade ede. memesi, umumî olarak, varit değildir.

Cumhuriyet Halk Partisinin üzerinde durduğu ikinci bir mevzu Demokrat iktidarın acele bir kanun çıkararak yabancı sermayeyi memlekete celbederken, zirai sahayı bundan hariç tutmamaları neticesinde yabancı sermayenin ziraate bilhassa toprak işletmelerine girmesine ve dolayısiyle eski kapitülâsyonların hortlamasına imkân vermeleri, iddiasıdır.

Demokrat iktidar, yurdun süratle kalkınmasını sağlamak için istihsal vasıtaları arasında memlekette en kıt olan sermayeyi biran evvel artırabilmek için yabancı sermayenin iştirakini düşünmüş ve bunu sağlayabilmek için 1951 yılı baharında muhalefetin de tamamen tasvibi ile Yabancı sermayeyi teşvik kanununu çıkarmıştı. Son aylarda çıkarılan kanun bu ilk kanunun tevsi edilmiş şeklidir.

Yeni kanun yabancı sermayeyi memlekete celbederken, buna hiçbir surette imtiyaz ve inhisar tanımamış, buna mukabil memlekette çeşitli faydalar temin edecek olan bu sermayenin kazancını kendi memleketlerine çıkartmayı kabul etmişti.

Yabancı sermayenin memlekete girebilmesi için hükümetin bu sermayenin memleket ekonomisine faydalı mevzulara tahsis edildiğine dair kanaat getirmesi şarttır. Bu iş türlü mercilerde tetkik edildikten sonra bir karara raptedilir.

Yabancı sermaye şüphesiz kendine en kârlı sahalar arar. Ziraate gelirse, daha ziyade ziraî mahsullerin kıymetlendirilmesi için ziraî sanayi ile uğraşmağa gelir. Muhalefetin zannetiği gibi, buğday, pamuk veya tütünle ziraate gelmez. Çünkü dünyada bu mahsuller hem mebzul miktarda, hem de bizden daha ucuz olarak istihsal edilmektedir. Ecnebi sermayedar, kendi memleketinden daha fazla randıman almalı ki, başka sahalara gitsin; biran için sırf bizim müstahsillerimize rekabet için gelmek istendiğini farzedelim, bu takdirde dahi her müracaatı memleket menfaatlerine uygunluğu bakımından tetkik eden çeşitli mercilerle karşılaşacaktır.

Nitekim bu şekilde gelen ilk yabancı sermaye, İstanbul Bakırköyde nebatî yağ imal için gelen Holanda sermayesidir. Bu suretle pamuk veya tütünle ziraate gelmez. rulan fabrika ile Türk ayçiçeği müstahsilinin mahsulü değerlendirilmiş, bugün bir çoklarımızın kullandığı (Sana) ve (Vita) yağlariyle müstehlike sıhhî ve ucuz bir yağ temin etmiş ve kış mevsimlerinde mütemadiyen artan şark yağlarının spekülâsyon maddesi olmaktan kurtarmıştır.

Binaenaleyh yabancı sermayenin gelişinden korkmamak, onu önlemek, frenlemek değil, bilâkis ona memleketin ihtiyaçlarına en uygun

(Devamı 34 üncü sayfada)

Fethi Çelikbaş

Rey verdiği kanun: Yabancı Sermaye

kabul veya reddedilecek müracaatlardan başka bir şey değildir.

Kanunun 9 ncu maddesine göre, teklifler İktisat ve Ticaret Vekâletine yapılır, ve yabancı sermayeyi teşvik komitesinin umumî kâtibi olan İktisat ve Ticaret Vekâleti iç Ticaret Umum Müdürü, teklifi, komiteye raporte etmek üzere, ihzari tetkiklere tâbi tutar. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Umum Müdürünün Başkanlığında, Maliye Vekâleti Hazine Umum Müdürü, iktisat ve Ticaret Vekâleti İç Ticaret Umum Müdürü ile Sanayi İşleri Umum Müdürü, işletmeler Vekâleti Etüd ve Plân Dairesi Reisi, Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Umumi Kâtibinden teşekkül eden Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi, lüzum gördüğü tekdirde, diğer vekâlet ve müesseseler mümessillerinin de mütaleasını alarak, talepleri tetkik eder ve bir karara bağlar. Komitenin kararı müsbet ise, keyfiyet, İktisat ve Ticaret Vekâletince, kararnamesi alınmak üzere Başvekâlete yazılır ve böylece yabancı sermaye yatırımı teklifi ancak İcra Vekilleri Heyetinin karariyle tasvip olunur ve tekemmül eder.

Komitenin kararı menfi ise, yani talep reddedilmişse, ilgililer, Maliye ve İktisat ve Ticaret ve İşletmeler Vekillerinden mürekkep üç kişilik heyet nezdinde itirazda bulunabilirler. Bu üç Vekilden mürekkep heyetin kararına göre, teklif ya komitenin kararı veçhile reddedilir, veya, komite kararı bozularak, İcra Vekilleri Heyeti karan alınmak üzere, Başvekâlete bildirilir.

Nitekim nisan ayının sonuna kadar hükümetimize yapılan yük küsur müracaatın 72 tanesi komisyonda tetkik edilmiş, bunların 30 tanesi kabul olunmuştur. Bu 30 teşebbüs memleketimize cem'an 26.958.480 liralık sermaye getirmektedir. 12 müracaat ise, halen Bakanlar Kurulundadır.

Buna mukabil, 30 müracaat, matlûba muvafık gölürlmiyerek reddedilmiştir. Bunlardan 15 i itiraz etmiş, itiraz edenlerden 13 ü yeniden reddedilmiştir. Diğer ikisi ise üç Vekilden müteşekkil Komitede tetkik edilmektedir. Görülüyor ki, her müracaatın kabulü bahis mevzuu değildir.

Meşhur sözdür, kötü bir kanun iyi tatbik edilmek suretiyle gayet güzel, buna mukabil, iyi bir kanun da kötü tatbik edilmek suretiyle çok fena neticeler verebilir. Yabancı ser. mayeyi teşvik kanunu da, mücerred bir kanun olmayıp, hakiki mâna ve değerini ancak tatbikatta bulabilecektir. Ancak şurası kati olarak söylenebilir ki, kanun, memleketimiz için fevkalâde müsbet ve feyizli neticeler verecek bir tatbik tarzı için müsait hükümleri ihtiva etmektedir. Elverir ki, hükümetler, bunu iyi tatbik edebilsinler; çünkü kanun, geniş imkânlara sahip ve fakat çok geri kalmış olan memleketimizin bugünkü süratli kalkınma davasında şiddetle muhtaç olduğumuz sermaye ihtiyacını karşılamağa imkân vermektedir.

Petrol

İlk İmtiyazların Mâhiyeti

Seçimlerin ilk neticeleriyle beraber, yabancı firmalara Türkiyede petrol arama müsaadeleri de verilmeye başlanılmıştır. İlk müsaadeyi Soconi almış, onu Shell'in bir organı olan N. V. de Batafsche Maatschappij şirketi takip etmiştir. Şirketler, Türkiyenin dokuz petrol bölgesinden kendilerine açık bulundurulan yedi tanesinde arama yapabileceklerdir. Kapalı iki bölge, hudutlarımıza yakın olan "Erzurumun şarkı" ve "Sivasın şimali" dir.

Petrol kanununun seçim kampanyasında taraflarca pek sık ele, daha doğrusu dile alındığı hatırlardadır. Muhalefet "yabancılara petrol imtiyazı" vermenin memleketi satmak mânasına geldiğini iddia edecek kadar sert ittihamlarda bulunmuş, iktidar ise bunun yarınki müreffeh. Türkiye nin kurulması yolunda bir adım olduğunu bildirmiştir. Normal bir seçimden ziyade bir plebisit mahiyeti taşıyan rey verme ameliyesinden sonra katiyetle anlaşılmıştır ki millet, Demokrat Partinin görüşünü tasvip etmektedir.

Zaten unutulmamalıdır ki muhalefet sözcülerinin seçim kampanyası boyunca söyledikleri ile kanunun Meclisteki müzakereleri esnasında söyledikleri sözler arasında büyük mübayenet vardır. Seçim kampanyasında İsmet İnönü, kanunun prensibine itiraz ile bunun kapitülâsyon manasına geldiğini ifade etmiş, iktidara geldikleri takdirde kanunu değiştireceklerini bildirmiştir. Halbuki Meclisteki müzakerelerde aynı partinin, gene İsmet İnönü tarafından tavsif edilmiş sözcüleri Halk Partisinin Devletçilik umdesi yüzükıden kanun aleyhinde rey kullanacağını, yoksa böyle bir kanunun zaruretine inandıklarını ifade etmişlerdi. Görülüyor ki petrol aleyhindeki vaziyet Halk Partisi ileri gelenlerinden bazıları tarafından iktisadi bir mesele olmaktan ziyade siyasî tema olarak ele alınmış, seçim kampanyasının belli başlı unsuru haline getirilmiş, hattâ bu uğurda hakikaten inanıldığından daha ilerlere kadar gidilmekte mahzur görülmemiştir.

Bugün verilen imtiyazların hakikî mahiyeti nedir?

Kanun iyi tetkik edildiği takdirde görülür ki, Türkiye Hükümeti münasip göreceği ve lüzumlu vasıfları haiz yabancı şirketlere dört nevi müsaade verebilir:

1 . Jeolojik ve jeofizik araştırma müsaadesi,

2 . Petrol istikşafı müsaadesi,

3 - Petrol işletme müsaadesi,

4 - Rafineri ve Pipe-Line kurma müsaadesi.

Bugün için verilen ve verilebilecek olan müsaadeler 1 ve 4 üncü maddelerde gösterilen müsaadelerdir. Soconi ve Shell bunlardan birincisini almışlardır. İkinci ve üçüncü müsaadelerin verilebilmesi için hususî bir nizamname lâzımdır ve bu, halen Amerikada bizim mütehassıslarımız tarafından hazırlanmaktadır. Temmuzdan evvel de bitmesi bahis mevzuu değildir.

Diğer taraftan, hükümetin her müracaat sahibine, hattâ aranılan vasıfları haiz bulunsa bile mutlaka müsaade vermek mecburiyeti yoktur. Hâkimiyet ve takdir hakkı tamamiyle devletimizindir. Fakat bir anlaşmaya varıldıktan sonra buna karşılıklı olarak riayet etmek de en basit dürüstlük kaidesidir ve böyle olmasaydı zaten yabancı firmaların memleketimize gelmesi de beklenilmezdi.

Halen sırada üç yabancı firma daha vardır. Bunlara da, gerekli müsaadelerin yarın, Öbür gün verilmesi beklenebilir. Bundan sonra, topraklarımızda hummalı bir faaliyet başlayacaktır.

Tek temennimiz, bol miktarda petrolün bulunmasından başka bir şey değildir.

İç haberler

Çimento İhtiyacı Artıyor

Girişilmiş olan büyük kalkınma hamlesinin tabii neticesi kendisini geniş bir çimento darlığı şeklinde hissettirmeye başlamıştır. Gerçekten, bir yandan devlet, diğer yandan da hususi şahıslar eliyle yapılmakta olan inşaat dolayısiyle piyasada bir darlık mevcuttur. Dahilî istihsal yetmediği için İsrail ve Mısır'a büyük siparişler verilmiştir. Çimento ithali hususunda Yugoslavya ile de anlaşmaya varılmıştır. Bu siparişlerle ilgili partiler geldikçe, mevcut çimento meselesi de kendiliğinden halledilmiş olacaktır. Hele temelleri atılmış olan yeni çimento fabrikalarımızın inşaatı sona erince memleketimizin yıllık çimento ihtiyacının tamamını dahilden sağlamak kabil olacak; bu sayede de her yıl harice bu madde için ödediğimiz külliyetli döviz masrafından kendimizi kurtarmış olacağız.

Milânodaki Kongreye Müşahit Olarak Katıldık

Mayış ayının ikisi ile onu arasında Milano şehrinde toplanmış olan Beynelmilel Hububat ihracatçıları Kongresine Türkiye, müşahit devlet olarak katılmıştır. Memleketimizi Türkiye Hububat İhracatçılar Birliği Umumî Kâtibinin temsil eylediği bu kongrede, dünya buğday, arpa, yulaf ve çavdar fiatları; satıcı ve alıcı memleketlerin vaziyeti ve hububat müstehliki olan memleketlerin yıllık ihtiyaç miktarları bahis mevzuu edilmiştir.

Okuyucularımızın da malûmu olduğu üzere, halen dünyada geniş bir hububat istihsal fazlası ve buna muvazi olarak da müstahsil memleketler elinde büyük hububat stokları vardır. Meselâ, A. B. D., geçen mahsul yılından tam 21 milyon ton buğday stoku devretmiştir. Amerikanın yıllık istihlâk yekûnu ise, sadece, 19 milyon tondur. Aynı hal Kanadada da mevcuttur. Bu bakımdan Milano Kongresi büyük bir önem taşımaktadır. Müşahit delegemizin vereceği raporda, hükümetimiz için kıymetli mütalâaların bilhassa yer alacağım ümit eylemekteyiz.

Pamuk Piyasaları Durgun Geçiyor

Bellibaşlı pamuk piyasalarımızda bu arada bilhassa İzmir Pamuk Borsasında büyük bir durgunluk göze çarpmaktadır. Geçen hafta, pamuk fiyatları gene istikrarım muhafaza eyle. miştir. Hazır birinci pamuk 270 - 275 kuruştan; düşük birinciler ise 267-270 kuruştan muamele görmüşlerdir. Mayıs vadeli birinciler 275 kuruştan satılmış; yeni pamuk mahsulü üzerinden yapılan alivre satışlar ise 250 kuruş üzerinden muamele görmüştür.

İkinci kalite pamukların İzmir Borsasındaki fiyatları 248-250; şampanyalarınla 167 - 170 kuruştan satışa çıkmıştır.

Şeker Fiyatlarında Artma Olmayacak

Şu son haftalar zarfında dolaşan bir takım rivayetler, şeker fiatlarının arttırılacağı noktasında ısrar eylemekte idi. Umumî efkârı üzen bu rivayetlerin doğruluk derecesini tahkik için malûmatına müracaat ettiğimiz Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi Müdürlüğü, bu haberleri katiyetle tekzip eylemiş; böyle bir fiyat artışının katiyen varit olmadığı yolunda bize teminat vermiştir.

Fındık Rekoltemiz Bu Sene Çok Yüksek

Giresun ve havalisinden gelen sevindirici haberlere göre, bu yıl fındık rekoltemiz çok iyi olacaktır. Tahminlere nazaran elde edilecek müsait mahsul sayesinde geçen yılın istihsal noksana da kapatılabilecektir. Halen müstahsilin elinde 250 vagon kadar cüz'i bir stok vardır. Bu küçük stokun önümüzdeki günlerde süratle erimesi de beklenilmektedir.

İstanbul piyasasında yükselmeye başlıyan findik fiyatları, müstahsillerin cesaretini arttırmış, yüzlerini güldürmüştür. Fındık piyasasındaki bu canlılık karşısında ilgililer, bu yıl. İstanbul'da bir de Fındık Kongresi akdederek fındık ziraat, satış ve ticareti ile ilgili kararlar alınması temine gayret etmektedirler.

Dış haberler

Kalay Fiyatları Düşüyor

Londra kalay piyasasında iki haftadanberi başlamış olan düşüş devam etmektedir. Geçen hafta pazartesi günü bir aralık yükselmiş olan fiyat, salı günü yeniden 8 sterlin 15 şilinlik bir düşüş göstermiştir. Böylece peşin muamelelerde kalayın tonu 752 sterlin, 10 şilin; üç ay vadeliler içinse 746 sterlin üzerinden muamele görmüştür.

Kızıl Çin İle Ticaret

Cenubî Amerika devletlerinden Arjantin, Kızıl Çin ile arasındaki ticarî temasları arttırmak üzere yakında bu memlekete Arjantin devlet ve iş adamlarından ibaret bir heyet göndermeye karar vermiştir. Aynı arzuda olan Kızıl Çin de Buenos Aires'e bir Çin heyeti gönderecektir. Arjantin Kızıl Çine et, hububat satıp karşılığında Cinden maden cevheri, petrol ve sınaî mamuller almak istemektedir.

Batı Almanyanın Otomobil İhracatı

Federal Almanya İstatistik Bürosunca yayınlanan rakamlara nazaran, Batı Almanya'nın 1953 yılındaki otomobil ihracatı 1962 senesine nazaran % 29,7 nisbetinde bir artış göstermiştir. Filhakika, Batı Almanya 1953 yılında ceman 177-493 adet otomobil, kamyon ve sair motorlu taşıt satmıştır. Bu satışların en büyük kısmı Avrupa memleketlerine yapılmıştır. İthal memleketleri arasında Afrika, Amerika, Avustralya ile Asyada bulunanlar da yer almaktadır.

Hergün gelişen Alman otomobil sanayii, ingiltere ve Fransa için ciddî bir mesele teşkil eylemekte; bu sonuncu memleketlerin ellerindeki piyasalar teker teker Almanya'nın eline geçmektedir.

Dünya Nüfusu Artıyor

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Nüfus İstatistikleri Bürosunca yayınlanan rakamlara nazaran, 1952 yılı ortalarında 2.469.000.000 olan dünya nüfusu, bu günkü artış temposunu muhafaza eylediği takdirde, yetmiş sene sonra tam iki misline baliğ olacaktır. 1951 ile 1952 yılı arasındaki artış 30 milyon idi. Büronun verdiği diğer enteresan haberlere göre, dünyadaki genç kadınlarda doğum mabetleri artmakta; buna karşılık yaşlı kadınlarda ise hızla azalmaktadır. Fennin son terakkisi sayesinde medenî memleketlerdeki ölüm nisbeti çok azalmışsa da kalb ve kanser hastalıklarından ölenlerin nisbetieri pek çoğalmıştır.

Avrupa Tediyeler Birliğinde

Avrupa Tediyeler Birliğinin son raporu yayınlanmıştır. Bu rapora nazaran geçen ay zarfında Birliğe âza olan 15 memleketten dokuzunun 'acık miktarlarında mühim artışlar olmuştur. Ezcümle, Danimarka'nın açığı 4.300.000 dolar, Fransanınki 11.000000 dolar, İslandanınki 500000 dolar, Yunanistanınki 3.900.000 dolar, Hollanda nınki 800.000 dolar, Italyanınki 24.000.000 dolar, İsveçinki 22.400.000 dolar, Norvecinki 1.200.000 dolar ve nihayet Türkiyenin açığı da geçen ay zarfında 5.600.000 dolarlık bir artış göstermiştir.

Geri kalan altı devlet alacaklı durumdadır. Bunlardan Batı Almanya en çok alacağı olan devlettir. Batı Almanyanın geçen ay, Birlik nezdindeki alacağı tam 53.600.000 dolarlık bir artış daha göstermiş; böylece bu memleketin alacağı yekûnu 898.400.000 doları bulmuştur.

KÜLTÜR SAHASINDA

EĞİTİM

Bir Tecrübe

Eğer maarif sistemlerinin esası «Çocuğa göre mektep» ise, pek yakında memleketimizde bu vadide büyük ve ehemmiyetli bir adım atılacaktır. Ankaranın Yeni Turan, Namık Kemal ve Hıdırlıktepe ilk okullannda anormal zekâlı talebelere mahsus sınıfların açılması için hazırlıklar bitmek üzeredir.

Bugün başlıca eğitim davamız, okullarımızdan kâfi derecede randıman alamayışımızdır. Sebepler değişik ve fazladır. Anglo - Sakson memleketlerinde bu mevzu inceden inceye tetkik edilmiş, çareler bulunmuş, tatbikine geçilmiştir.

Harbin büyük tesirini görmüş olan İngiltere'de anormal çocuklari için değişik tedrisat yapan bir çok okul mevcuttur. Anormal çocuk nedir? Anormal çocuk ya fazla zeki, ya fazla geri çocuk demektir. Bunlardan geri zekâlılar için mükemmel bir mektep, Dartford şehrindedir. Burada yaşları 9-14 arasında olup ta zekâ seviyeleri 7-12 yaş arasında bulunan çocuklara fevkalâde bir tahsil sağlanmakta ve iyi neticeler elde edilmektedir. Dartford' daki bu okul, sadece kız talebe almaktadır. Çocuklara el işleri, dikiş, yemek, müzik ve az miktarda da matematik, dil bilgisi dersleri okutulmaktadır. Mezunlara muhtelif sahalarda iş temin edilmekte ve cemiyete o yolda birer faydalı unsur yetiştirilmektedir.

Yeni Turan ve Hıdırlıktepe ilk okullarında- açılacak sınıflar geri zekâlılara, Namık Kemal ilkokulundaki ise ileri zekâlılara mahsus olacaktır.

Ya bu sınıfların öğretmenleri? On genç öğretmen, bu çeşit tesisleri tetkik etmek üzere Amerika'ya gönderilmiştir.

Üniversite

Columbia 200 Yaşında

Pek çok New.Yorklu için 1754 senesinde «Gazette» de çıkan ilân, görünüşte fazla bir şey ifade etmiyordu. Gazete, temmuz ayı içinde yeni bir kolejin açılacağını haber veri* yordu. Kayıt günü gelince, sadece sekiz genç müracaat etti. O zamanlar tek bir binası dahi bulunmayan bu müessese, şimdi Amerikanın hem talebe adedi (25 bin), hem de zenginlik bakımından (113,589 —957.37 dolar) dördüncü vaziyette olan Columbia Üniversitesidir. Başlangıçta, ortada ancak iman vardı. Bir de Yeni İngiltere bölgesinin merkezi New-York böyle bir üniversite için en münasip mevki idi.

Colombia Üniversitesi bu sene iki yüzüncü kuruluş yılını kutlamaktadır. Üniversite, hâlâ bütün kuvvetini ve hususiyetini içinde büyüyüp geliştiği

Bir Samur Kürk Hikâyesi

Avni Başman

— Liselerden zayıf geliyorlar!

— Orta okullar yetiştirmiyor!

— İlk okullar sağlam bir temel kuramıyor!

— Aileler çocuklarının çalışmalariyla ilgilenmiyorlar, her şeyi okuldan bekliyorlar!

Ortada bir, - kabahat diyemem - kusur var ki kimse üstüne almak istemiyor; "Samur Kürk" yukardan, Üniversiteden aşağıya atıla atıla nihayet ailelerin sırtına konduruluyor.

Hükümler pek umumidir; böyle oldukları için doğrulukları hayli su götürür. Fakat toptan yanlış veya isabetsiz sayılmalarına, da gözle görülen vakıalar imkân bırakmıyor.

Bizde, yedi yaşına kadar çocukları ilk mektebe hazırlayacak ana mektebi, çocuk bahçesi gibi tesisler yoktur. Gerçi Ankara'da bunların pek güzel bir örneği varsa da tek çiçekle ne bahar olur, ne de bir bahçe yapılabilir.

Çocuklar mektep çağına erişinceye kadar evde, - umumiyetle -, ihmal edilirler. Aileler çocuğun yedinci yaşım dört gözle beklerler. Büyüdükçe afacanlaşan çocuk evde adeta bir huzursuzluk unsuru olur.

Bir defa mektebe başladı mı, artık aile rahattır. Ondan sonra çocuğun hoşa gitmeyen, - ve kökleri mektepten evvelki yıllara kadar uzayanlar da dahil -, her halinden, her hareketinden mektep mesul tutulur.

— Efendim, iyi yetiştirmiyorlar; çocuğun ahlâkı bozuldu!

Bu da bazı ailelerin mektepler hakkında ulu orta hükümlerinden biridir ve çok defa haksızdır.

İlk »kul eldeki programlara ve talimatnamelere göre vazifesini azamî gayretle yapıyor. Fakat yedi yaşına kadar "eğitim" bakımından pek az ihtimam görmüş veya hiç görmemiş yüzlerce çocuğun her birinin en yüksek ayarda bir vatandaş namzedi haline getirilmesi imkânsızdır. Bu, dünyanın başka memleketlerinde de derece derece böyledir. Zaten ilkokulun vazifesi çocuğu, ortalama vatandaş için millet ferdi olarak bilinmedi gereken temel bilgiler ve cemiyet içinde insanca yaşamak için zaruri olan medeni itiyatlarla cihazlamaktan ibarettir. Çocuğu daha yüksek tahsil kademelerine hazırlamak ta bu vazifenin şümulü içine girer.

Fakat ilkokulu bitiren her çocuğun daha yüksek tahsile gitmesi mümkün olmuyor. Esaslı ve türlü sebeplerden ileri gelen bu hal, bize mahsus değildir. Bu her yerde böyledir. Burada bir mesele ile karşılaşıyoruz: Memleketin türlü türlü orta ve yüksek ihtisas kadrolarında yer alacak taze unsurları bu istikametlere götürecek ilkten sonraki tahsil kademelerine yeni öğrencileri tur reden bulup almalı? Başka memleketlerde bu meselenin türlü hal şekilleri bulunmuştur. İlkokulları bitirip te daha yüksek tahsile gidecek kabiliyette olan çocukları seçmek için tedbirler alınmıştır, İlkokul tahsilini kâfi görmeyen, fakat daha yüksek tahsile de gidemiyecekler için bulundukları yerlerin iktisadî ve içtimaî ihtiyaçlarına göre bir, iki yıllık hususî sınıflar ve kurslar açılmıştır. Bizde öyle şeyler yoktur. İlkokulu bitirenler, - ne keyfiyette ve kabiliyette olurlarsa olsunlar -, orta okula başvururlar. Bizde orta okul hem lisenin ilk kısmı, hem de ilkokulun yüksek kısmı vazifesini yaptığı için sınıfları dolduran çocuk kalabalığı silkine döküle nihayet ne birinci, ne de ikinci maksada tamamiyle elverişli bir hale gelmeden yarıdan fazlasını geride bırakarak ortayı bitirir. Liseler için de durum aynıdır. Hattâ üniversiteler için de öyleydi... Şimdi onlar, üç seneden beri imtihan ve test usulleriyle müracaatları elekten geçirmek yolunu tutarak fakültelerini fazla kalabalıktan kurtardılar.

Erkek ve hususiyle Kız Enstitülerinin gelişmesi sayesinde liselerde kalabalık biraz seyrekleşmeye başladı. Fakat ortadan liseye, ilkten ortaya kayıtsız şartsız serbest geçme yolu, -büyük mahzurlariyle -, hâlâ açıktır. İşte Maarifimizin mühim meselelerinden biri şimdi budur. Öyle bir mesele ki, halli hiç te zor değildir, sadece hareket beklemektedir..

Son, yıllarda İngiltere ve Almanya'da tatbik edilen bir usulü kolayca, biz de kendi şartlarımıza uydurup alabiliriz. Meselâ şöyle yapılabilir:

İlk okulun son sınıfındaki çocuklardan daha baştan itibaren zekâ, kabiliyet ve devamlı çalışkanlık bakımlarından orta okul ve lise tahsiline istidatlı görünenleri sınıf muallimleri seçebilir. Seçilen çocukların listesi etraflı bir raporla ilk okulun bulunduğu yerdeki okullara gönderilir. Kayıt zamanında bu listelerdeki çocuklar, bir test yoklamasından geçirilerek orta okula kabul edilirler.

Orta'lardan liseye gidecekler için de orta okul Öğretmen kurulları yine zekâ, kabiliyet ve devamlı çalışma esaslarına göre bir seçme yaparlar ve namzet listesini etraflı bir raporla orta okulun bulunduğu yerdeki liselere tevdi ederler. Listedeki namzetler, - yine testleri yoklanarak -, lise sınıflarına kabul edilirler.

mahalden aldığını unutmamış, mahallî vasfını kaybetmemiştir. Elbette ki uzun senelerin mahsulü olan konferans ve toplantılarına dünyanın dört bir köşesinden ilim adamları davet edebilirdi. Bunu asla yapmamış, asıl hüviyetinin işgal ettiği mevkiden geldiğini hatırdan çıkarmamıştır. Columbia Üniversitesi, talebelerinin üçte ikisini 100 milden az mesafeden toplayan tuğla ye taştan mamul bir Babil Kulesidir.

Fakat ismi el'an «New.York Columbia Üniversitesi» dir.

Üniversitenin tarihi:

Üniversitenin bu bağlılığı, şehirden her zaman aynı sıcak alâkayi görmemiştir. Gerçi George Washington'un üvey oğlunu oraya yolladığı, Alexander Hamilton'un da aynı yerin mezunu olduğu hakikattir. Fakat meselâ 1814 de idare meclisi azaları «Columbia, şehrin yüzünü kızartan bir müessesedir» diyorlardı. 1850 senesinde de. George III'ün kurduğu Göttingen Üniversitesinin 89 profesörü ve 1545 talebesi- varken, Columbia 6 profesör ve 140 talebeyle iktifa ediyordu. Gelişme, kolay olmamıştır.

Üniversitenin bugünkü mevkiine ulaşabilmesi, bir bakıma, 1865 de iş başına gecen sakallı rektör Frederick A. P. Barnard'ın eseridir. Barnard hakikaten çok çalışmıştır. Fakat başlıca iki güçlükle karşı karşıyaydı: Fikirleri bol, parası azdı.

İhtisası «terbiye» olan Barnard, üniversiteye kız talebenin (hal ve hareketleri düzgün kız talebenin) kabulünü, son sınıflarda, yaşayan yabancı dillerin tedris edilmesini, diğer Amerikan kolejlerinden yapılacak toplu müracaatların kabulünü ve eğitim kursları açılmasını temin etti. İstikbale ümitle bakıyor, Columbia'yı modern teknik üniversitesi, mimarî ve iktisat fakülteleriyle tamamlanmış bir müessese olarak görüyordu. Bu değişikliklere rağmen üniversite pek gelişmedi ve 49 uncu caddedeki yerinde, hemen olduğu gibi kaldı. Bu hal müyoner Cumhurreisi Low ve onun faal selefi Nicholas Murray Butler'in rektörlüklerine kadar sürdü. Ancak onlardır ki, Columbia'nın «altın devri» ni sağlayabildiler.

Butler devri (1902-1945) kırk seneden fazla sürdü ve üniversite için muazzam bir gelişme devri oldu. Bir defa Butler, kendisinin ifade ettiği gibi Gladstone, Bismarck, Kardinal Newman, Papa Leo XIII. çapında geçen yarım asrın en mümtaz şahsiyetleriyle tanışmak imkânını buldu. Sonra, dostlukları sadece ilim adamlarîle değildi. Bankerlerle de ahbap oldu. O kadar kolaylıkla dostluk kuruyor, lesine ustalıkla ülçjp.Bod dostlarından üniversiteye yardımı öylesine ustalıkla talep ediyordu ki red-

Rektör Butler
Columbia'yı canlandıran *adam*

de imkân yoktu. Bu suretle fikirlerini tatbik imkânlarını elde etti. Columbia, gittikçe parladı ve elli seneden az bir zaman içinde bugünkü mevki ve haşmetine erişti.

Bugünkü Durum:

Şimdi Columbia, işinizi tam ehli rektör Grayson Kirk (Eisenhower'in selefi) nin idaresinde, karınca yuvası gibi kalabalık bir sahada daima ileriye doğru gitmektedir. İçinde bulunduğu gürültülü şehir, üniversite için mâni değil, teşvik oluyor. Meselâ talebeler New-York şehrinin Sanat Müzesini, Columbia'nın bir parçası addederler. Üniversiteyle Jewish Theolojical Seminaris arasında daimî talebe mübadelesi vardır. Broadway'ın artistleri, mühim avukatlar, Manhattan'ın muharrirleri hep, Columbia'da konferanslar verirler. Buna mukabil üniversitenin profesörleri de, müessesenin olduğu kadar şehrin de malı sayılırlar.

Columbia koleji ise üniversitenin tam ortasındadır. 2225 talebesi bulunmasına rağmen, tesir itibariyle müesseselerin en mühimlerinden biridir. İlk defa olarak Columbia'dadır ki liselere «Umumi Tahsil» denilen tedrisat , sokulmuştur. Üniversite, uzun mazisinde başka ileri hamlelerin de önderi olmuştur. Meselâ Amerikada ilk Maden Okulu, ilk kütüphanecilik kursu, tarım kürsüsü, sosyoloji kursu burada açılmıştır.

Columbia'nın talebeleri arasında da büyük şöhretler mevcuttur. Başkan Roosevelt hukuk tahsilini burada yapmış, hattâ Rektör Butler kendisine «Eğer hukuk imtihanlarınızı vermek üzere Columbia'ya gelmezseniz, kendinizi akıllı bir adam saymayınız» diye nasihatte de bulunmuştur.

Amerikanın en kuvvetli öğretmen okulu da, gene Columbia'dadır.

Her Milletten Talebe

Şimdi, New-York'ta 120 nci caddenin tam karşısında bulunan Columbia, tıpkı içinde bulunduğu şehir gibi kozmopolit bir muhittir. Yabancıların sayısı heyeti umumiyenin ancak üçte biridir ama, fesleri, sarıklan, türbanları, sarileri, bereleri ile asıl onlar göze çarparlar. Amerikalılar ise daha ziyade yün pantalon ve çizgili bluzlar giyerler. Her milletten talebe vardır Hattâ bizim Ahmet Emin Yalman bile, orada gazetecilik tahsili yapmıştır Mezunları arasında NewYorkun 300 avukatı, 1500 doktoru, 1000 dişçisi bulunmaktadır. Şehrin 10 mebusu ve 14 valisi de aynı kaynaktan feyiz almışlardır.

Hepsi bu kadar değil. Şehrin şoförlerinden bile, Columbialılar mevcuttur. Üniversitenin husûsî kısımlarında, sanat tahsili yapmışlardır.

Mezunları bu kadar şöhretli olan üniversitenin tedris kadrosu da aynı derecede zengindir. İki fizikçi (I.I. Rabi ve Hideki Yukawa) Nobel mükâfatını almıştır, üç kişi de Pulitzer mükâfatını kazanmıştır.

Garbi Almanya'nın bazı yerlerinde tatbik edilen usul sıkıdır. Orada ilk okulu bitirenler irin ilk okul öğretmenleri çocukların velileriyle temas ederek orta okula girecek çocukları ayırır. Bunlar orta okulun ilk sınıfına namzet olarak bir ay devam ederler. Bu müddet zarfında çocuğun geldiği ilk okuldaki öğretmeni ile orta okul öğretmenleri onun bir aylık sınıf hayatını yakından takip ederler; ay sonunda orta tahsili muvaffakiyetle başaracağına kanaat getirdikleri çocuklar nihaî olarak kaydedilirler, geri kalanları reddolunur.

İngiltere'de ilk okul öğretmenlerinin seçmesi ve test tatbiki kâfi görülmektedir.

Orta okul tahsilini daha verimli kılmak ve lisede bu tahsile asıl lâyık olan kabiliyetli gençlere bol yer temin etmek için bizim de bunlara benzer bir usul tutmamız mutlaka lâzımdır ve buna biran önce karar vermeliyiz.

İşin aile tarafına gelince: Nüfusu 70.000 den fazla olan veya az bile olsa sanayileşme yoluna girmiş merkezlerde ana mektepleri ve çocuk bahçeleri açmak lâzımdır. Dört yaşından yedi yaşına kadar çocuklar avarelikten kurtulmalıdır. Her aile çocuklarının terbiyeleriyle meşgul olmaz, buna bugünün hayat şartları imkân vermiyor. Bu mühim işi cemiyet kendi üstüne almalıdır. Aksi takdirde onları en kötü, en zararlı tesirlere maruz bırakmak tehlikesi vardır.

İşte ancak bu suretle, makalenin başında bahsedilen yukarıdan aşağıya mesuliyetler cevaplandırılmış olur. Aksi takdirde, korkarım ki, "Samur Kürk" döner dolaşır alâkalı Vekâletin sırtına yerleşir.

TIP DÜNYASINDA

Hipertansiyon yenilecektir

Dr. Esat Eğilmez

Son zamanlarda artık tıbbî bir konu olmaktan çıkan ve her muhitte sık sık kendisinden bahsedilen tansiyon hastalığı veya hipertansiyon, özel bir aletle ölçülebilen aldamar basıncı yükseklik-lerine verilen genel bir isimdir. Medeni memleketlerde insanların üçte bili hipertansiyon veya hipertansiyonun sebep olduğu kalb, böbrek, beyin veya damar hastalıklarından ölmektedir. Bu miktar seneden seneye de artmaktadır.

Tansiyon yükselmesi çeşitli seheplerle olabilir. Bazan da hiç bir sebep olmadan ortaya çıkar. Hipertansiyon şimdiye kadar birçok yönlerden tetkik edilmiş ve her nazariyeye uygun bir takını tedavi çareleri ileriye sürülmüştür. Bunlar tıbbî veya cerrahî olabilir.

Tıbbî tedbirler arasında başta rejimi gelir. Hipertansiyona yakalanmış olan kimseler tuzsuz yemek yiyeceklerdir. Formül şudur: Mutfaktan ve sofradan tuz kalkacak.. Eczahanelerde tuz yerine kullanılacak diyet maddeleri vardır. Bir de kitaplarda pirinç-meyva-şeker diyetinden bahsetmektetedir. Hastalara bol sebze, bol meyva, az yağ, az protein verilecektir.

Hipertansiyon ilâçları o kadar çoktur ki yazmakla ve saymakla bitmez. Sinirleri dinlendirici maddeler, damarları genişletenler, senpatik sinir sistemini uyuşturanlar, vitaminler, hormonlar ilâç depolarını doldurmaktadır. Biz zaman zaman şöhret kazanan fakat süratle tedavi alanından silinen ve kaybolan bütün spesyaliteleri bir tarafa bırakarak son zamanlarda büyük önem kazanan bir kaç ilâcın ismini hatırlatmakla yetineceğiz:

Veratrin, veriloid, vertavis, potasyom sülfosiyanat, potasyom tiyosiyanat, hiderjin, tetraetilammonyom, dibenamin, pentakin.

Bu ilâçlardan en çok hexametonyom, veratrum deriveleri, apresolin veya nepresol ve serpasil (raudixin) üzerinde durulmaktadır. Bunlar ayrı ayrı değil de birlikte kullanılmakta, bu suretle hem zehirli tesirleri azalmakta, hem de ilâçların özel ve hayırlı etkileri birbirine eklenmektedir.

Hipertansiyonu yenmek ve her yıl bir çok insanın hayatına kıyan bu önemli hastalığa bir çare bular bilmek için insan zekâsı ilâç firmalarına önderlik etmektedir. Hekimlik sanatının yorulmaz araştırıcıları bütün dikkatlerini bu konuya yöneltmişlerdir. Tansiyonu yüksek hastalara şimdiden şifalar dileriz. Hastalıklarının devası birkaç yıl içinde muhakkak bulunacaktır.

Tıp Tarihi

İlk İnsan, Kalbi Biliyordu

30.000 yıl önce, Avrupa'nın batı kesimlerinde yaşamış olan Cro - magnon ırkı zeki ve dikkatli insanlardı. Bunların artistik kudretlerini ve müşahede kabiliyetlerini, yaşadıkları mağaraların duvarlarındaki resimlerden anlıyoruz. İspanya'da, Pindal mağarasında bulunan bir resimde insan Oğlunun ilk artisti; kırmızı kil ile Ma--ut'un ana hatlarını çizmiş ve bu resmin ortasına koyu bir leke koymuştur. Bununla kalbi göstermek istemiştir. Sigerist tıb tarihi kitabında, bu resme bakarak şunları yazıyor:

"Bir organ, bîr kalb... En eski insanın dikkatini çekmiş olmalı.. Çünkü bu kalb, o insan hayatta olduğu müddetçe çarpmaktadır, insan, bir hayvanı kolayca öldürmek için kalbinden vurmak gerektiğini de öğrenmiştir. Belki de, korktuğu zaman göğsünü döven kendi kalbini hissetmektedir. Eğer Pindal mağarasında bulunan Mamut resminin koynundaki siyah leke bir kalbi göstermek için çizilmişse bunu biz ilk anatomi buluşu olarak ele alabiliriz."

İlk insan, kalbi siyah çizmekle neyi kastetmişti? Acaba, ihtiraslarımız, aşklarımız, elemlerimiz, üzüntülerimiz ve kinlerimiz yüzünden bu et parçasının başına gelecekler daha o zaman sezilmiş miydi dersiniz?

Kanserin mahiyeti

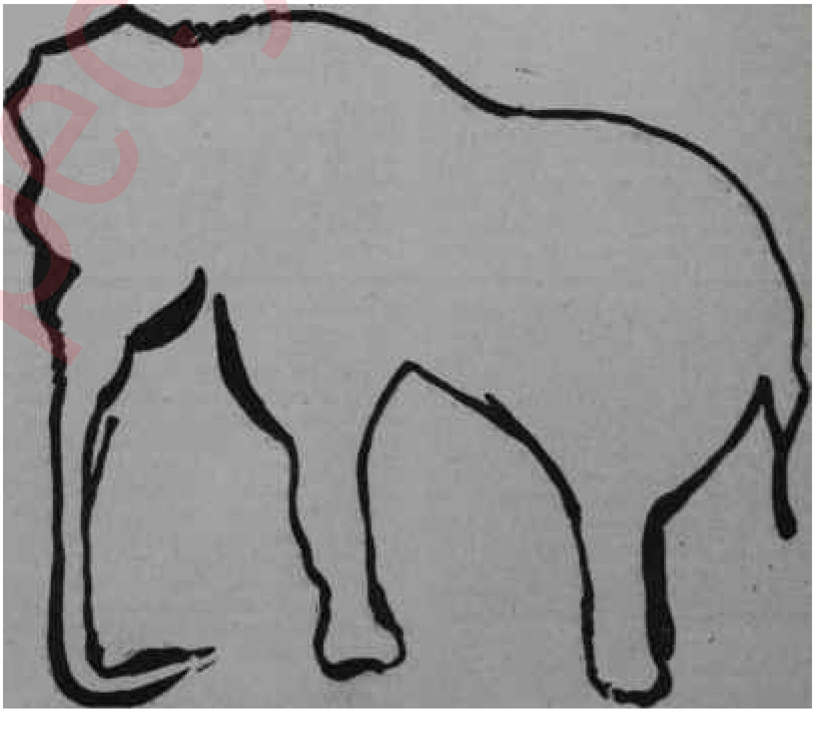
Bir Virüs Hastalığı mı?

Kanserin mahiyeti üzerinde yapılmış bir çok araştırmalar vardır. Bir Fransız âlimi olan Borrel, 1906 da kanserin bir virüs hastalığı olabileceğine dikkati çekmiş, fakat o zaman kendisi bir fantazist olarak alaya alınmıştı. Halbuki 1953 de Prof. Oberling büyük bir tez halinde hadişeyi yeniden ele almış bulunuyor.

1910 da Rous, tavuk sarkomunu canlı höcreye aşılamakla değü, canlı höcre bulunmıyan bir süzüntüyü şırınga etmekle hayvandan hayvana geçirmeğe muvaffak olmuştu. Murphys ve Sturm 25 sene çalıştıktan sonra bütün tavuk sarkomlarının virus hastalığı olduğu neticesine vardilar. Kuş lösemisinin de virüstan ileri geldiği biliniyor. Bu lösemi virüsünün sarkom teşkil ettiği de muhakkaktır. Bu sarkomlarla aşılanınca hayvanlarda yeniden lösemi meydana çıkabiliyor. Bundan anlaşılan bazı virusların mütasyona müsait olduğudur. Mütasyona uğrayan lösemi virusları sarkom, kanser gibi çeşitli neoplazmalar teşkil edebiliyorlar.

Yine Rous, Shope ve arkadaşları, tavşanlarda, süratle büyüyen gerilemeğe de istidatlı, fibrom yapan, bir virüs buldular. Katran sürmekle hazırlanmış hayvanlarda ise aynı virus

(Devamı 34 üncü sayfada)

Pindal Mamutu

Not: Bu resmin orijinalinde kalb yerinde bir siyah sekil vardı. Fakat bizim klişeciler bile ilk insanın kalbi bileceğine İhtimal vermediklerinden onu leke zannedip silmişler. Artık anlayınız!.

ASKERLİK SAHASINDA

Karmakarışık Harita
Amerika'nın Hava hatları

Havacılık

Amerikada

Amerikada askerî hava nakliyatı son senelerde o kadar geniş bir ilerleme kaydetmiştir ki, resmî makamlar bir takım yeni tedbirler almak lüzumunu duymuşlardır. Şimdiye kadar ordunun, bahriyenin ve hava kuvvetlerinin hava nakliyat teşkilâtları ayrı bulunmaktaydı. Bu durumun, zengin Amerikan bütçesi için bile büyük israfa yol açtığı müşahede edildiğinden üç teşkilâtın birleştirilmesi ve tek elden idaresi kararlaştırılmıştır. Halen, hava nakliyatı tevhit edilmiş-

Bu nakliyat, sadece Amerikaya münhasır değildir. Dünyanın her köşesi hava hatlariyle Birleşik Devletlere bağlanmış vaziyettedir. Amerikanın hemen her tarafta askerî üsleri veya askerî personeli bulunduğundan buralarla irtibat, böylelikle temin edilmektedir

Bahriye

Gemide Helikopter
Eagle Uçak Gemisi

İngilterede

Havacılık sahasında, bilhassa tepkili uçak bahsinde dünyanın Amerika dahil - bütün memleketlerinden daha ileri durumda bulunan İngiltere, tayyare gemilerinde helikopter kullanmaya başlamıştır. Helikopterlerin istimalinin büyük faydalar sağlayacağından şüphe yoktur. Kullanılan helikopterlerden piri 173 Mark I'dir. Bu, Eagle üzerine yerleştirilmistir.

Bu usulün pek kısa bir zamanda diğer memleket donanmalarında da tatbik edileceğinden şüphe yok. tur. Zira her terakki derhal taklit olunmaktadır.

Yirminci asır bu!

Millî müdafaa davamız

Seyfi Kurtbek

Birinci dünya harbi sonunda başlıca milletlerin birlikte çalışmaları ile devamlı bir dünya barışı kurulmasına teşebbüs edilmişti. Bazı milletlerin umumî menfaatler üstünlüğü prensibinin örtüsü- altında egoist düşünce ve emellerinde İsrarları, memnun olmayan ve haksızlığa uğrayanların çokluğu harp sonu nizamının çürük temellere dayanmış olması gibi sebeplerle çok geçmeden bu umumî barış düzeninin maksadı temin edemiyeceği anlaşıldı. Milletler, umumiyetle müşterek barış fikir ve müessesesine zahiren sadık kalmakla beraber klâsik mevziî ittifaklar sistemine rücu ettiler ve barışı milletler arasında umumî bir anlaşmadan ziyade menfaat gruplarının ittifaklarına ve muvazenesine dayayarak koruma yoluna gittiler.

Bu vetire hemen hemen aynile ikinci dünya harbinden sonra da tekerrür etti. Önce birleşmiş milletler müessesesi içinde bir cihan barışı düzenine teşebbüs edildi, sonra süratle menfaat grupları ve ittifaklar meydana geldi. Bugün umumiyetle birleşmiş milletler fikir ve müessesesine bağlılık ve sadakat izhar edilmesine rağmen gerçekte dünya barışı ittifaklar muvazenesine dayanmaktadır. Bu çeşit barışlar, tarihteki birçok örneklerinde görüldüğü gibi bir tarafın hareket ve teşebbüsü ile bozularak harbin çıkmasiyle sona erer.

Dünyanın bugünkü politik durumu, umumî hatları itibariyle iki dünya harbi arasındaki durumun karakteristiklerinden mühim bir kısmimi haiz bulunmaktadır. Menfaat grupları, hattâ bunlar içindeki tâli topluluklar arasında çeştili şekil ve vasıtalarla mücadele devam etmektedir. Yaşadığımız barış devresi sağlam ve güvenilir bir temel üzerinde olmaktan çok uzaktır. İtimatsızlık, rekabet, açık ve kapalı türlü çarpışmaların hüküm sürdüğü bir devrede bulunuyoruz. Her tarafta kuvvetler, üstünlük hem de karşılanamaz bir üstünlük teminine doğru çabalamaktadır. Umumi bir harp tehlikesinin bütün şart ve imkânları mevcuttur. Bu tehlike zaman zaman iyice görünür veya uzaklaşmış gibi olur; fakat gerçekte vardır ve devam ediyor. Böyle olduğu içindir ki bütün milletlerde millî müdafaa gayretleri, barış devirlerinde nadir tesadüf edilen yüksek bir seviyeyi muhafaza etmektedir.

Bir milletin müdafaa gayreti sadece bütçesinin büyük bir kısmını asker işlere ayırması ve silâhlanması ile kâfi bir, emniyet derecesi temin etmez. Bütün devlet makanizmasının, politik, ekonomik, kültürel her türlü resmî ve husûsî teşekküllerin faaliyetlerinde millî müdafaa icaplarını gözönünde bulundurmak ve bu kadar çeşitli çalışmaların çok sıkı ve kuvvetli surette koordine edilmesi güvenilir bir müdafaanın esas şartıdır. Ancak bu mahiyette bir millî müdafaa sistemidir ki milletin kendini koruma ve dayanma kudretini azamî haddine çıkarır. Bu gayeye erişmek için de ilk şart millî müdafaa fikrinin bu şekilde idrakinin umumileşmesi, millî müdafaa davasının askerî bir mesele değil, millî davaların başında gelen büyük ve müşterek bir millet meselesi olduğunun herkesçe iyice anlaşılması ve kabul edilmesidir.

Bizde Cumhuriyet devri, millî müdafaa mevzuu üzerinde menfi ve zararlı bir gelenek meydana getirmistir. Ne Büyük Millet Meclisleri, ne de basın bu 1 numaralı millî dava üzerinde lüzumu ve yeteri ka~dar konuşmayı âdet edinmişlerdir. Millî müdafaa literatürümüz pek çok fakirdir ve mevcut olan da yalnız askerî mevzulara inhisar eden, teknik ve meslekî yazılardan ibarettir. Bu konuda konuşmak ve yazmak hususunda umumî bir çekingenlik ve korkunun bu memlekette yerleşmiş olması milletimizin umumî menfaatlerine zararlı olmuştur. Bütün demokrasilerde olduğu gibi bizde de milletin varlığı meselesi demek olan müdafaa problemini, şüphesiz makul emniyet ve ihtiyat hudutları içinde olarak, milletin önünde lüzumu kadar açıklamak, teşrih ve tahlil etmek millî vazifelerin başında gelir. Milletin sosyal, ekonomik, politik ve kültür davaları yalnız kendi hususiyetleri içinde değil, aynı zamanda millî müdafaa bakımından da ele alınmak ve bu görüşle üzerlerinde işlenmek lâzımdır. Çünkü millî faaliyetlerin hepsi de bu milletin korunması, kuvvetlenmesi, inkişaf ve refahını hedef tutar. Bugün, bu yazımızla bu sütunlarda açtığımız çığırın mâna ve gayesi işte budur.

KADINLAR ARASINDA

Kadın Hayatı

Çabuk ve İyi Yaşayalım

Dünya dünya olalı insanların en büyük gayesi ömürlerini uzatmak, ecel denilen heyülâ ile mümkün mertebe geç karşılaşmak olmamış mıdır? O kadar ki son dört asır içinde, gayret ede ede vasati hayat süresini 25 ten 57 seneye çıkardık. Çıkarmasına çıkardık, bu hayat süresi 9000 günden 20.000 güne yükseldi ama gene her gün 60 saniyelik, 60 dakikadan mürekkep tam 24 tane saatten ibaret kaldı. Buna karşı ne yapmalı?

İşte insanlar, hiç olmazsa hayallerinde saatleri arttırabilmek içindir ki sürat denilen şeyi icad etmişlerdir.

Her zaman bizim, kadınların, vakti ziyan ettiğimizden bahsederler. Doğrusunu isterseniz, yalan da değildir. Halbuki zamandan zaman çalmak, zamanı "atlatmak", anne ve babalarımızın 240 saatte yaptıklarını 24 saatte yapmak hangimizin istemediğimiz şeylerdir? Fakat sürat öyle bir şeydir ki, ancak kullanmasını bildiğimiz takdirde bize hizmet eder. Yoksa ona hâkim olacak yerde, tâbi olursak mahvolduğumuzun resmidir.

Bütün bunları gözönünde tutarak kendimize bir sürat düsturu tâyin etmek, bu düsturun kullanılış tarzına dair bîr takım kaideler koymak, süratin faide ve tehlikelerini aynı zamanda gözönünde tutmak herhalde hepimiz için istifadeli olur.

Buyurun Avrupalıların kaidelerini:

Kaide 1: Çabuk olunuz, fakat acele etmeyiniz!

Çabuk olmak bir yerden bir yere giderken, bir hareketi, bir işi yaparken lâzım olan zamanın asgarisini sarfetmiştir. Asgarî had ferdlere göre değişir. Herkesin bir temposu vardır. Bu temponun esası, gayri şuurî ayarı o insanın yürüyüşüdür. Benim on dakikada okuduğumu siz belki yedi dakikada okuyorsanız, muhakkak ki benden daha çabuk yürüyor, daha çabuk yiyor, daha çabuk dişlerinizi fırçalıyorsunuzdur. Sizin temponuz benimkinden hızlıdır.

Acele etmek ise, mutad tempoyu hızlandırmak demektir. Bu hızlandırmanın neticesi yorgunluktur, asabiyettir, bitkinliğe kadar götürür. Sakın! Ama mutad temponuz içinde her işe, asgari zamanı ayırmasını biliniz.

Kaide 2: Aleyhinize tecelli etmediği müddetçe, süratten bol bol istifade ediniz!

Kahvaltınızı yirmi dakika yerine beş dakikada yaparsanız, hem gırtlağınız acır, hem hazım cihazınız rahatsız olur, zaman kazanacağım derken, zaman kaybedersiniz. Fakat bir mayonezi kabartmak için yarım saat uğraşacak yerde bu işi karıştırma makinesile yarım dakikada hallederseniz, hem mayoneze halel gelmez, hem de işte ona vakit kazanmak derler. Tabii maddi imkânınız varsa...

Kaide 3: Vaktinizi kaybetmemeyi öğreniniz-

Kaybedilmiş vakit, iyi kullanmadığımız zamandır, içimizi karmakarışık eden mânâsız saat veya gecelerdir, mütemadiyen gecikmemize sebep olan on dakikalık sallanmalardır, intizamsizliğimiz yüzünden bütün çırpınmamıza rağmen bir iş yapamadan geçirdiğimiz dakikalardır

Kaide 4: Süratin size kazandırdığı zaman sermayesini israf etmeyiniz!

Bu sermayeyi sıhhat, güzellik, neşe, bilgi veren müemmen işlere yatınınız. Evinizdeki çamaşır makinesi sayesinde bir saatte yapacağınız işi on

Türk kadını ve siyaset

Tülya Nemluk

Onuncu Büyük Millet Meclisimiz dün ilk toplantısını yapmış bulunuyor. 541 mebusumuzun ve içmesiyle dört senelik yeni ve ümit dolu bir devreye girdik. Mebuslarımızın büyük kısmı yeni, yıpranmamış kuvvetleriyle vazifeye başlıyor; eskileri ise milletin sinesinde yaşadıkları altı hafta zarfında şahsiyetlerini âdeta tezelemiştir. Muvafık, muhalif, muhakkak ki hepsi, hüsnüniyetle dolu ve memleket menfaatine hizmet yolunda hiçbir gayret esirgememeye azimli. Artık Millet, büyük vazifesini yapmış, vekilleri ise ağır mesuliyetlerini yüklenmişlerdir.

Millet vazifesini hakkiyle ifa etmiş, halkımız seçimlere yüzde doksana yakın bir nisbetle iştirak etmiştir; iftihar ile, gurur ile söylüyoruz, zira bu öyle bir nisbettir ki ancak en medenî memleketlere nasip olur. Bununla da iktifa etmedik. Kadınlarımız seçimlere karşı cok büyük bir alâka göstermişlerdir. Gazetelerde hep okuduk, resimlerini gördük, şartları ne olursa olsun, yaşları ve sıhhatleri müsait olsun olmasın, hiçbir Zahmet Türk kadınını haklarını kullanmaktan menedemedi; 90 lık bir nine, emzikli bir kadın, ayakta duramıyacak kadar hasta bir kadın sandık başında saatlerce bekleşmekten çekinmemişlerdir. Bu heyecan, bu şevk önünde hangi kadının haz ile ürpermemesi mümkün olur? Yalnız kadını değil, hangi Türk bunun derin manasını kavrar ve sevinç duymaz?

Bir insanın seçimlere karşı gösterdiği alâka, o insanın, cümlenin islerine karşı olan alâkasının ölçüsüdür ki bu da içtimai davalar muvacehesinde uyanıklığının delilidir. İçtimaî davalara karşı uyanık bir insan ise medeni bir cemiyetin faal bir uzvudur.

Peki, biz kadınlar seçimlere karşı bu derece alâkalıyız da, Büyük Millet Meclisine neden bu kadar az kadın mebus gönderiyoruz; bunu gayet ciddî olarak düşünmemiz icap etmez mi? Bu milletin yansını teşkil eden bir zümre Meclis içinde yüzde birden aşağı nisbette temsil-edilmeye razı olacak kadar kendi menfaatlerine karşı bigâne kalmalı mi? Türk kadınının, Türk çocuğunun, Türk ailesinin ancak bir kadın tarafından kavranması mümkün olan davalarının, müdafii bulunmadığı için halledilmemeye mahkûm karması doğru olur mu?

Çocuklarının tahsilini, sıhhatlerini düşünen bir anne, Türk maarifinin, sıhhat teşkilâtımızın meselelerine karşı alâkasız olamaz. Evinin geçimini düşünen ev kadını, piyasa ve hayat pahalılığı, dolayısiyle iktisadi işlerimize karşı alâkasız olamaz; iş sahibi olup vergi ödeyen kadının bu paranın ne olduğunu merak etmesinden, evlâtlarına harpsiz ve istikrarlı bir ömür dileyen Türk kadınının, yurtta olduğu gibi dünyada da sulhun idamesinin nasıl temin edileceği hususunda fikir beyan etmek istemesinden tabii ne olabilir?

Peçesini atmış, mektebe gitmiş, hayat mücadelesine girmiş münevver Türk kadını, mektep sıralarında okuyan, yarına ümit dolu gözlerle bakan Türk kızı, düşün ki irfan nuruna hâlâ hasret, her doğan çocuğunun yaşamasından fazla ölmesine alışmış, insanlık haklarından bihaber milyonlarca kardeşimiz bu topraklarda yaşıyor. Medeniyeti yalnız şehirden köye götürmek değil, fakat bütün bu milletin ferdlerine aşılamak büyük davamızdır.

Hiçbir dava mücadelesiz kazanılmaz. Türk kadınının davasını da ancak Türk kadını halledebilir.

Erkeğiyle yanyana yürümesini bilen Türk kadını, bu memleketin mesuliyetlerini onunla beraber elbette ki taşımasını bilir.

Siyasi hayat meşakkatlidir, yorucudur. Safha, safha, mücadele çetindir, birçok üzüntüler ve fedakârlıkları icap ettirir. Evinin huzuruna alışmış bir insan için ürkütücü bir manzara arzedebilir. Ancak, Türk kadını sevdikleri için, İnandığı davalar için her türlü meşakkate katlanmasını bildiğini tekrar tekrar göstermiştir.

Aynı muhabbete, aynı sevgiye muhtaç milyonlarca can, münevver Türk kadınından bu gayreti bekliyor.

dakikada yaptınız mı, hayat dolu elli tane dakika kazandınız demektir. Elli dakikayı meselâ beş bin liralık bir sermaye ile mukayese ederseniz, bu vaktinizi saatin akreple yelkovanını seyretmekle geçirmeniz o beş bin lirayi bir kibritle tutuşturmanız kadar münasebetsiz bir hareket olur. Seneler boyunca vâki icadların, makinelerin, elektriğin ve diğer keşiflerin sırf size bu israf imkânını sağlamak için gerçekleştirildiğini zannediyorsanız, pek yanılıyorsunuz.

Erkekleri kızdıran da, galiba budur.

Moda

Bir de Rus Modası Varmış

Her memleketin modası az çok bilinir. Her memleket kadınının nasıl giyindiği, nasıl süslendiği ve bu işler için ne gibi imkânlara malik bulunduğu az çok bilinir. Demir perde gerisi memleketleri müstesna! Şimdi bu perde aralanmış vaziyettedir ve Ruslar, Moda sahasında ne vaziyette bulunduklarını nihayet faşetmişlerdir. Bu vaziyetin pek parlak olmadığını hemen söylemek lâzım. Ama, hiç olmazsa anlaşılmıştır ki, Rus kadını da giyinme merakım muhafaza etmektedir. Tabiî "standardize" bir merak! Demir Perde gerisinde her şey gibi zevkler ve moda da "marksizme" e uymak zorundadır.

Bundan bir müddet evvel New York'un en büyük mağazalarından biri olan "Bonwit Teller", sekiz camekânının her birinde fiyatlariyle birlikte birer Amerikan ve birer Rus malı elbiseyi yanyana teşhir etmiştir. Müesseseye bu mukayese fikrini veren Moskovadaki Amerika Büyük Elçisinin refikası Mrs. Kirk olmuştur.

Mrs. Kirk Moskova'da hazır elbise satan büyük mağazalardan birinden bir tayyör, bir manto, bir yün kazak ve çocuk elbiseleri almış. Bir Amerikalı sekreter haftada 47 dolar, Rus sekreteri ise bunun yarısı kadar para kazandığından, Rus sekreterinin Amerikalı meslekdaşı ayarında giyinmesinin imkânsız olduğuna hükmetmiş, işte bu elbiselerdir ki Bonwit Teller'in camekânları önüne yüzlerce meraklıyı toplamıştır.

Bonwit müessesesinin hesapladığına göre, Amerikalı bir sekreter, bir tayyör almak için bir bucuk hafta, bir manto almak için de iki haftalığını harcar, Rus sekreteri ise tayyör için beş haftalığından fazla, manto için de altı haftalığından fazlasını sarfetmektedir.

Bonwit mağazalarının önü bu müddet zarfında o kadar kalabalık olmuştur ki 2 polis daimî surette intizamı muhafaza etmekle vazifelendirilmiştir. Dükkânın birçok müstahdemi de mütemadiyen halka, Moskovalı sekreterin bütçesini nasıl tanzim ettiğini — daha doğrusu edemediğini — izah eden muhtelif matbua dağıtmışlardır.

Rusyadaki Sergi

Son zamanlarda Rusyada istihlâk maddelerinin sürümünde bir artış da müşahede edilmemekte değildir. Ama, ellerinde işçi bonoları olmayanlar için bu maddelerin fiyatları öylesine yüksektir ki, yanlarına yaklaşmaya imkân yoktur.

New.York Times'in Moskovadaki hususî muhabiri Harrison E. Salisbury'nin bildirdiğine göre geçenlerde Rus başkentinin bütün sokaklarını donatan afişler ve tekmil gazetelerde çıkan kocaman ilânlar sayesinde Kızıl Meydandaki büyük devlet mağazalarına mahşerî bir kalabalık celbedilmiştir. O kadar ki, intizamı temin için silâhlı muhafızlar her an müdahaleye hazır Vaziyette tetikte bulunmuşlardır. Bir hadise olmadıysa, bu, pırıl

Rus Modası

Moskovada da defile yapılıyor

pırıl satenlerin ve ipeklilerin gözleri kamaştırmış bulunmasındandır. Kamaşma, Ruslara bir de ürkeklik vermistir.

İşte, New.York Times muhabirinin anlattıkları:

Büyük salonun şeref mevkiini Rusyanın medarı iftiharı olan ipeklerle sarılmış mumdan mankenler işgal ediyordu. Bunların birine, bedeni beyaz, yere kadar uzun eteği herbiri ayrı ayrı renkte plilerle süslenmiş bir gece elbisesi geçirilmişti, öyle,bir elbise ki önünden geçen halkın üzerine bir huşu çöküveriyordu. Elbisenin kumaşının Moskova Kızıl Roza Mensucat Fabrikasının mamulâtından olduğu da tasrih edilmişti. Beden, metresi 131 rubleye mal olan bir satenden yapılmıştı; eteğin krep dö şin'inin metresi ise aşağı yukarı 115 ruble ediyordu.

Halkın nazarı dikkatini çeken bir elbise daha da, mor ipekten mamul, V şeklinde çok derin dekolteli, geniş etekli bir gece tuvaleti olmuştur; elbisenin belie de lila ve yeşil renkli yap ma bir çiçek oturtulmuştu. Kumaşlar Kuzak ipek kombinasının malı idi; bu müessese, boya vermez krep dö Şinerinin metresini 110 rubleye satmakta, dır.

Teşhir edilmiş eşyaların arasında görülmeye değer bir de ev kıyafeti vardı. Üstü eflâtun, astarı beyaz ipek, yakası kalkık bir fırfırdan ibaret, belinde muazzam bir beyaz kamelya! Sırtına deri bir ceket giymiş, ayağı çarıklı ihtiyar bir köylücağızın gözleri, bu ev kıyafetine baktıkça nerede ise yerinden fırlayacaktı.

Ağır ve kalın kadifeler 140 ilâ 210 ruble arasındaydı.

Birinci katta, hususî bir surette lavanta ve allıklar satılıyordu; hattâ ve hattâ, isteyen müşterilere burada, bedava olarak bu malların kullanış tarzına dair mütehassıslar tarafından bazı izah ve tavsiyelerde de bulunuluyordu-

Tezgâhların üstünde düzinelerle lavanta, tuvalet suyu, podra, allık, dudak boyası, çeşitleri, duşta kullanılacak mavi lâstikten başlıklar bile mevcuttu.

Malların bir çoğu çok süslü kutularda ve şişelerde takdim edilmişti. Meselâ "Kızıl Ordu Jübilesi" isimli lavantanın şişesi kırmızı ve yaldızlı idi. Leningrad Itriyat Müstahsilleri Birliği mamulâtından "Bekle beni" hediyelik allık takımının fiyatı 6 ruble 50 kopek! "Altın Yıldız" ismindeki içi kırmızı kadife, üstü altın yaldızlı hediyelik kutunun fiyatı 173 ruble. Diğer çeşitler de "Kızıl Moskova'nın ruhu", "Balıkçının Peri Masalı" ve "Uç Git" idi.

Hepsi iyyidi de, halk için bunları satın almak imkânı yoktu ve işte, bu fena idi.

Ecnebi Âlem

Amerikan Sefiresinin kabulü

Eskiden, sefir, sefire denildi mi insanın gözünün önüne debdebeli, tantanalı, adeta başka bir âlemin malı olan yanına varılmaz birer mahlûk, sefaret binası deyince de koca duvarlar arkasından esrarengiz bir saray gelirdi.

O zamanlardan beri, dünyada bir hayli değişiklikler oldu, telâkkilerimizin büyük bir kısmı değişti; meselâ, sürat telâkkimiz, doğru - yanlış telâkkimiz, kadın - erkek müsavatı, cumhuriyetlerin krallıklara tercihi v.s. v.s.. Saysak sonu gelmez, iyi, kötü

(Devamı 33 ncü sayfada)

KİTAPLAR ÂLEMİNDE

Falih Rıfkı Atay
Bir «Siyasetçi» Muharrir

BAŞVEREN BİR İNKILÂPÇI

Falih Rıfkı ATAY (Devrim Gençliği Yayınları — 1 Lira)

Atay'ın bir kaç yıl önce Yeni İstanbul gazetesinde tefrika edilen bu eseri, kitap halinde basıldı. Başveren inkılâpçı, Ali Suavi'dir. Osmanlı İmparatorluğunda karışıklığın, çöküşün artık çaresi bulunmaz bir hale geldiği XIX yüzyılın son 25-30 senesi içinde durumu, yalnız kalmaktan korkmıyarak düzeltmek için yırtınanlardan biri de Ali Suavi'dir. XIX. yüzyılın ilk yıllarında (bir karışıklıkta danana kıyılan bu demircinin maceralı hayatını Atay kuru yalın bir dille anlatıyor. Okuyucunun kafasına vurulmadan, hiç bir şey büyütülmeden Ali Süavi'nin yaptıkları, düşündükleri altalta sıralanıyor. Dil devrimi, Türkçenin din dili de olabileceği, harf devrimi, lâiklik... Bütün bu düşünceler, Ali Süavi'nin aklım dalla bir sürü başka düşüncenin yanıbaşında yormuş durmuş. Atatürk'ün büyüklüğü bir daha gözönüne seriliyor. Hem bir kaç bakımdan. Kitabı bitirdikten sonra şaşıyorsunuz; bunca şey, böylesine yalın dil.. Atay bu biyografide gösterişi, özentiyi değil, düşüncede duruluğu arıyor.

TUTSAK DÜŞÜNCE

(La Pense Captive.Czeslaw MILOZS (Gallimard, 335 S.. 650 *frs.)*

Kitabı yazan Polonyalı bir şair, bir yazar. Polonya Hükümetinin kültürel ataşeliğini yapmış yıllarca. Kendi isteğiyle yurdunu bırakıp kaçmış. Özgür bir sürgün hayatını yaşamayı, bir yarı - özgürlük içinde şiirlerini yazmağa, Shakespeare'i çevirmeğe yeğlemiş. Kitabın özenliği, doğu memleketlerinde düşüncenin nasıl baskı altında kaldığım, nasıl köleleştiğini, bunu çok yakından yaşamış olan birisinin anlatmış olmasında. Önemle üzerinde durulan, bir yandan ortadan kalkma tehlikesi, bir yandan da "tarihin zorluğuna inancın" durmadan telkin edilmesi karşısında insanların, Özel olarak da aydınların değişmesidir. Wilkiewicz'in eski ama bu olayları önceden bilmişcesine anlatan romanından söz açıyor, birçok kimselerin içlerinde hem yeni çağı hem de eskisini sürdügünü, bununsa insanları maskeler takınmaya götürdüğünü anlatıyor. İnsanlar - Gobineau'nun Orta Asyanın dinleri İle Felsefeleri adlı kitabından aldığı kelimeyi kullanarak - Ketmanlarla, kendilerim gizliyen çeşitli maskelerle topluluğun içinde yaşamıya çabalar. Milosz'a göre Batı ülkelerinde yaşayanlar, görünüşte kendilerine az buçuk benziyen bu doğulu insanların, Merih kadar dünyalarının yabancısı bir acaip dünyada yaşadıklarını izah ediyor.

YUNAN TUTKUSU

(The Greek Passion) Nikos KAZANTZAKİS (Simon and Schuster, 432 s. 4 Dolar).

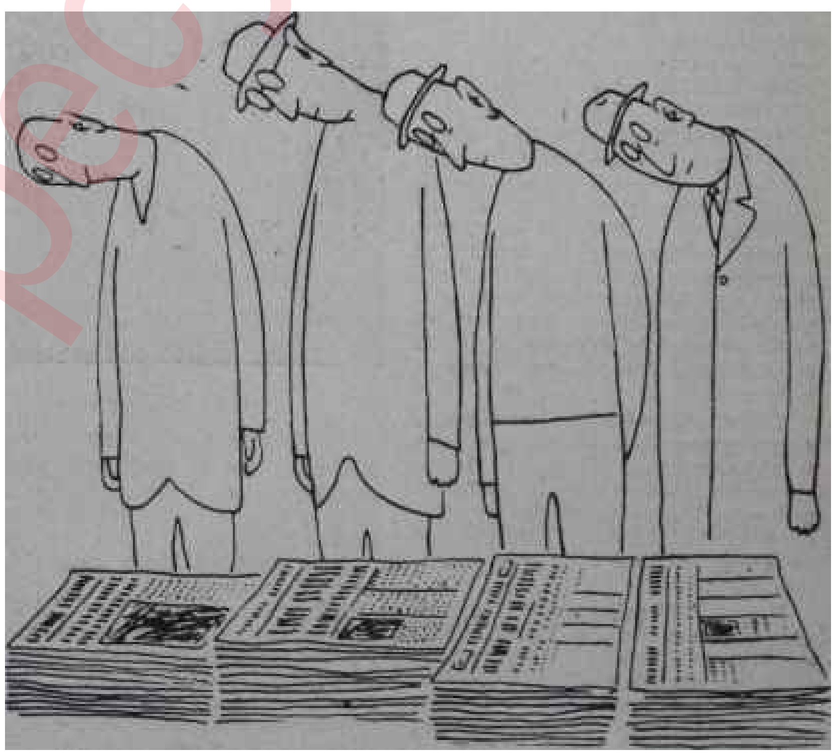
Bir ara Nobel armağanını alacağı söylenen Nikos Kazantzakis tanınmış bir Yunanlı romancıdır. Geçen yıl "Zorba the Greek" adili romanıyla Amerikada da tanınıp beğenildi. Bu yıl, Albert Schweitzer'in, Thomas Mann'ın pek beğendikleri yeni fair romanı yayınlandı. Yunanistanın Lycovrissi (Kurt Çeşmesi) adlı bir dağ köyünde, yıllarca önce geçen olaya Türk olan köy ağasının, Türklerin bozduğu bir Yunan ordusunun, yenen Türklerin, yenilen Yunanlıların tesviri karışıyor. Köyde, yedi yılda bir kilisenin kapısı önünde oynanan "Passion'' (İsa'nın hayatı ile ölümü) oyunu hazırlıklarının karşısında, Yunanlı'nın Yunanlıya, köylülerin bozgundan dönene karşı duruşu; öte yanda, Isa oyununun ana çizgilerini andıran bir inanç, din duygularının da karıştığı bir ölüm kalım kavgası, var bu kitapta. Dinin, özgürlüğün, başlıca temaları olduğu bu eserin kişileri büyük bir güçle yaşatılmıştır.

EUGENE LABİCHE

(Hayatı ve eserleri) Philivve SOUPAVLT — Türkçeye çeviren: Safiye SARP (Millî Eğitim Vekâleti — Klâsikler için yardımcı eserler serisi. 92 *S. 110 kuruş).*

Yurdumuzda tanınan şair Philippe Soupault, Eugene Labiche'i inceliyor. XIX. yüzyıl Fransasını oyunlariyle kırıp geçiren, bir türlü ciddiye alınmayan bu yazarın neden XX. yüzyılın ortasına kadar hâlâ arandığı, oynandığı, sevildiğini araştırıyor. Lafoiche'in kötü eserleri pek çoktur. Gene de beğeniliyor. Soupault, kitabının

(Devamı 34 ünci, sayfada)

Memleketimizde gazete okuyucusu artıyor

BASINDAN AKİSLER

Nisanın 24 üncü günü, Fransanın 76 yaşındaki Başvekil muavini Paul Reynaud karısının bir gocuk dünyaya getirdiğini haber vererek riyaset ettiği kabine toplantısına ara vermiştir. Vekiller, bu 76 yaşındaki babayı hararetle tebrik etmişler ve küçüğe mesut bir ömür temennisinde bulunmuşlardır.

Bağımsızların lideri bulunan Paul Reynaud'nun karısı henüz 40 yaşındadır. Kendisi vaktiyle kocasının kâtibesiydi. İkinci dünya harbinden hemen sonra evlenmişlerdir. İki çocukları daha vardır. *(Reuters)*

85 milyon frank kıymetinde 54 ton rokfor peyniri, Liberte transatlantiğinin ambarında, dördüncü defa olarak Atlantiği geçmektedir.

Transatlantik kumpanyasının bir sözcüsü, New-York limanı amelesinin grevi yüzünden peynirlerin bir türlü boşaltılamadığını açıklamıştır. Bu yüzden geminin soğuk hava tertibatlı ambarlarında bulunan rokforlar, şimdi yeniden Fransaya dönmektedirler. Fakat beşinci bir seyahat yapmayacakları, kat'î değildir. *(U.P)*

Dünyanın en tanınmış amatör ahçılarından biri olan Amerika Reisicumhuru Eisenhower, 23 nisanda ziyaret ettiği Hodgenville Kadınlar Kulübünden, cebinde yeni bir Puding tarifi ile ayrılmıştır. Eisenhower orada kendisine ikram edilen pudingi o kadar çok beğenmiştir ki, bunun tarifini kulüpten istemeden edememiştir.

İşte, Başkan Eisenhower'in beğendiği pudingin tarifi:

Bir kalıbın içine, beyaz sosla ıslatılmış bir sıra ufalanmış gevrek koyunuz. Üzerine bir sıra, rendelenmiş Amerikan peyniri, iki sıra toz biber ve bir sıra rendelenmiş yumurta ilâve ediniz. Sıraları tekrarlayın ve hepsini gene bir sıra yağlanmış gevrek ile kapatın. Pudingi fırına koyun ve iyice pişirin. *(A.P)*

Fransız kadınlarının en yaşlısı olan Mme. Fanny Courtial Saint-gözlerini yummuştur. Mme. Fanny, 110 yaşında bulunuyordu. İkisi hâlâ hayatta bulunan dört çocuğu olmuştu. Geçen şubatta vaftis anası sıfatiyle torununun torununu kiliseye kadar götürmüştür. 1953 mayısında cereyan eden belediye seçimlerine iştirakte de ısrar etmiş ve gidîp reyini kullanmıştır. Dönüşte 72 yaşındaki ortanca kızının evlenmesinin 50 inci yıldönümünde bulunmuştur.

Mme Fanny 1844 senesi haziranının 28 inde doğmuştu.

Fransada şimdi, en yaşlı kadının kim olduğu araştırılmaktadır. *(Le Monde)*

Londrada meşhur Soprano Kirsten Flagstad Wagner'in bir operasını plâğa verirken iki tiz do sesini ödünç almıştır. Opera "Tristan ve Isolde", iki tiz do sesini ödünç veren de başka bir soprano Miss Schivarzkopf'tur.

Hâdise şöyle cereyan etmiştir: Miss Flagstad operayı söylemiş, söylemiş, fakat tam o iki tiz do sesine gelince susmuş, onun yerine Miss Schivarzkopf devam etmiştir. Bu "bayrak yarışı" nın muvaffakiyetle cereyanı için iki prova yapılmıştı.

Plâğı alan Sahibinin Sesi firmasının temsilcisi David Bicknell, daha sonra şu beyanatı vermiştir:

"— Ses değişikliğinin farkedilmeyeceğini sanıyorduk. Fakat aldığımız bazı mektuplardan, dikkatli dinleyicilerin bunu keşfettiklerini anlamış bulunuyoruz". *(A.P.)*

Japon Parlâmentosu kuduzla savaşmak üzere hayvanların sokakta zehirlenmesini kabul etmiştir. Fakat alınan kararda, "bu zehirleme işinin gayri insanî şekilde yapılmaması" bildirilmektedir. Üstelik, insanî davranılması da bilhassa tembih olunmaktadır.

Buna rağmen karar, Japonyada büyük bir heyecan uyandırmıştır. Basında şiddetli bir kampanya açılmıştır. Hayvanların alenî zehirlenmesinin "hiçbir medenî millet tarafından hoş görülmiyeceği" yazılmaktadır.

Hayvanları himaye cemiyeti, neşrettiği bir tebliğde "Japon Meclisi âzaları bu kararları ile saati bir asır geriye çevirmiş bulunuyorlar" demiştir. Zaten cemiyet bütün Japonyaya şamil bir de propaganda hareketine girişmiş ve kararın iptali için imza toplamaya başlamıştır. *(Newyork Times)*

Halı hırsızları bıyık buruyor

Bu adamlar halı dükkânlarına dalıp halıları «Uç Baba Torik» diyerek, kaşla göz arasında kaçırmaktadırlar. Resim, Ankara Adliyesinde alınmıştır.

BİR HİKÂYE

"Geliyor...„

İbrahim Cüceoğlu

Güneş batmak üstü. Dereler gölgedikler içinde; kurbağa seslerine boğulmuş. Kuşlar lop indirler gibi oldukları yerden kalkamıyor, terli kanatları yaygın, ağızları açık, dallarda pinekliyor... Yapraklar kıvrım kıvrım, sıcaklıktan büzülmüş. Sabahtan akşama kadar derelerde dolaşan, sulara girip çıkan, balık tutan çocuklar güneşle birlikte gölgeyi önlerine katmış, evlerine dönüyorlar.

Paskal fındıklık, çocukların oyun yeridir. Evlerine ayrılmadan son bir defa burada oynarlar. Fındıklığın hemen yanından köy yolu geçer. Yolun başı düzlüktür. Çocuklar fındık ocaklarının etrafını dönüyor, biribirlerini yakalamak için çırpınıyorlar. İçlerinden biri, bir ara, yolun sırt tarlasının başında tepenin ardına dönen aşağı kısmına baktı; dikkatlice, uzun uzun baktı. Sonra arkadaşlarına hiçbir şey söylemeden yoldan indi, koşmaya başladı. Arkadaşları hareketinden hiç bir şey anlamadı, oyuna devam ettiler. Yol dik, ve taşlı. Çocuk nefes nefese hiç durmadan koşuyor. Koşan çocuk gözden kayboldu.

Kuşların terli kanatları gene açık; yaprakların gölgesine sığınarak dallarda uyuyorlar. Güneş bir parça daha dağa alçalmış. Gölgeler biraz daha dağlara uzanmış. Kurbağa sesleri gene alabildiğine. Arı vızıltıları, rüzgârdaki pencere camı gibi zır zır..

Köy imamı ikindi ezanını vaktinden geç okur. İkindi namazı ile akşamlı kısa bîr ara ile yerine getirmek, bir abdestle işi halletmek, köylüler itin hem zaman hem abdest alma bakımından kârlı sayılır. İmam bunu çok iyi bilir. Akşama bir, bir buçuk saat kala ezan okur. On, on beş dakikada birkaç kişi toplanır, abdest alınır, namaza dönülür.. Sonra camiin önünde bir kaç lâf edilir, derken akşam olur, gene ezan okunur. İkindiden kalası bir kaç kişiye bir kaç kişi daha eklenir, ikindi namazının abdesti ile akşam da ortadan çıkarılır.

Paskal fındıklıkta arkadaşlarını bırakarak kaçan çocuk, cami mahallesine geldiği zaman köy imamı altı yıl önce yapılan, şimdi tahtaları güve işlemesinden delik deşik olan minarede ikindi ezanı okuyordu. Camiin önünde iki kişi vardı. Çocuk hiç durmadan orada oturanlara "geliyor" dedi, geçti, mahalle yoluna saptı. Çıplak ayakları toz toprağa boğulmuştu... Ayaklarının derisinde iğne ucu kadar ter taneleri. Bu bir çift ayak, ayaktan ziyade paslı demir. Evlerin önünden geçerken ayak seslerini duyanlar kapılara çıktı, çocuk gene hiç durmadan "geliyor" dedi, geçti. Ağzından başka bir şey çıkmıyor, önüne ;ıkana "geliyor" diyordu sadece. Güneş yarıya kadar gömüldü dağlara. Gölgelikler kuşak kayalarını yakaladı. Göz kapakları bir parça açılır gibi oldu. Kuşlar dallardan havalandı. Denizden köye doğru dere boyu kesif bir sis gibi uzandı. Hava yumuşadı.

Can Alilerin evi cami mahallesinin uç tarafındadır. Can Ali köyün en çok sevilen, en hoş sohbet insanıdır. Onun için kendisine Can derler. Üç oğlu, üç kızı vardır. Büyük oğlu askerliğini yapalı iki yıl olmuş. Ortanca da o günlerde ha gitti ha gidecek, künyeleri çıkmışmış... Ortanca oğlu Canın en haylaz çocuğu idi. Ne işe güce el atar, ne kimseye yardım eder. Üstelik anası, babası en çok da onu sever. Küçük oğlu mahalleyi bir uçtan bil uca koşa koşa "geliyor" diye diye arşınlayıp kendi evlerine geldi. Burada da sadece bir "geliyor" dedi, gözleri döndü, bayılır gibi oldu, yere yıkıldı evin ortasında. Can Ali yerinden fırladı, uzamış sakalını karıştırdı, karısı ardından ayaklandı. Dağdan henüz yükle inmişlerdi. Sırtlarının teri soğumamıştı. Tek katlı evin ortasında sağa sola koşarak dolapları karıştırıyor, sandıkları alt üst ediyorlardı. Can Ali bir yandan da emirler veriyordu:

"— Şu sandıktaki tabanca ile kamayı çıkar, bahçenin dibindeki kayaların arasına sakla. Şu çamaşır telini topla, tarlaya savur. Ben size kesip getirmeyin dedim, dinlemediniz. Yasaktır, hükümet malıdır telefon teli. Hapsederler adamı. Şu pis oğlanın tütününü bir tarafa atsan. Kırk kere söyledim, ne anlar tütün içmekten. Kelepir olsaydı ben bırakmazdım. Hem ciğerine zarar, hem kesene. Kaldır at pisi zibillikten aşağı. Allah cezasını versin; geçen muhtar söylüyordu, bizim borca haciz gelmiş. Ne yapsak, bana bak karı, şu sığırları çıkar, ağızlarına torba bağla, çırçırın altına getir. Dikkat et bağırmasınlar, âleme rezil oluruz. Hadi Çabuk.."

Ana evden fırladı, ahırdan dört sığır çıkardı, ağızlarına torba bağladı, sopalıyarak ırmağa doğru sürükledi. Can Ali kendi dediklerini kendisi yapmaya başladı, emirlerini kendi yerine getiriyordu. Çocukla hiç ilgilenmedi. Baygın çocuk evin ortasında gözlerini yarı açmış babasının yaptıklarını takip ediyordu. Ortanca oğlanın kaçak tütününü, tabancayı, kamayı, kopuk telefon telini aldı kapıdan çıktı, tarladaki mısırların arasından hışırtı ile yürüdü, kayboldu. Az sonra döndü, oğluna baktı, yüzünü okşadı. "Ne oldu sana?" dedi, çıkıp gitti.

Artık güneş batmıştı. Gece kuşları damlardan çıkmış, ırmaklara doğru uçuyordu. Her taraf karanlığa yöneliyor. Güneşin battığı yerde bir kırmızılık. Vadi boyu uzanan sis, biraz daha yukarılara dayanmış. Kurbağa sesleri duyulmuyordu artık.

Camiin önünde on, on beş kişi toplanmıştı. Köy imamı toplananlaverek aralarına katıldı. İmam saatirın arasında idi. Can Ali selâm vene baktı, sonra havayı uzun uzun gözledi. Minarenin kapısına yollandı. Ayaklarındaki kalın takunyalar iri iri ses çıkarıyordu. İmam tam minarenin şerefesine çıkmadan iki jandarma camiin önüne geldi. Köylüler ayağa kalktılar, selâm verildi, selâm alındı. Jandarmaların biri sordu:

"— Mesahor köyüne ne kadar çeker."

Can Ali cevap verdi:

"— Bir buçuk saat".

"— Desene yatsıya ancak çıkarız. Bir fener verseniz bize."

Jandarmalar oturdu. Can Ali mahalleye koştu. Fener buldu geldi. Jandarmalar kalkıp gitti, köylüler camiye girdiler. Hava iyice kararmaya başlamıştı... Artık ne güneş, ne kurbağa sesi, ne kuş cıvıltısı, ne arı vızıldaması. Şimdi sadece evlerin bacalarından dumanlar tütüyor, gece kuşları kanatlarını pırlatarak uçuyor. Vadiyi baştan başa sis kaplamış. Köy yeni bir gecenin uykusuna hazırlanıyordu.

SANAT DÜNYASINDA

Resim

İstanbul Şehir Galerisi

Yirmi yıldanberi Istanbulda açılmasını beklediğimiz sanat galerisi artık bugün mevcuttur.

Mevcut mu?

Henüz hayır. Vakıa, Beyoğlunda, istiklâl Caddesinde Şehir Galerisi adını taşıyan cidden güzel, zevkli bir sergi yeri vardır amma, yine de resim sergileri, Taksim Fransız Başkonsoloshanesi binasında, Amerikan Haberler Bürosunun salonlarında açılmakta devam ediyor. İşte, A. Arad ile Fethi Karakaşın ve Onlar grupunun sergileri.

Evvelâ, neden İstanbul Belediyesinin yirmi yıl bir galeri açmakta geciktiğini bir gözden geçirelim. Şahsan temas ettiğim belediye reisleri, bir kaç kere, bana:

— Siz bir yer bulunuz, kirasını biz verelim,

Demişlerdi. Sonra da anlatmışlardı: Belediye bizzat bir galeri açacak olsa, Mevzuat hazretlerine göre bir kadro yapmak mecburiyetindedir. Buraya, usulen bir müdür veya âmir, bir memur, bir muhasebeci, birkaç hademe alınacaktır. İşte, esasen yüklü bütçesine bîr yeni masraf kapısı. Sonra da, sergilerin nasıl açılacağına dair bir talimatname yapılacaktır ve işte, yeniden bir gaile. Herhangi bir kâğıt veya bez parçasını boyamakla kendini ressam zanneden ve geniş bir tanıdık muhitine sahip olan, tavsiye mektuplarile gelip baş ağrıtacak, sergi yapmak istiyecek, kabul edilmezse tabiatiyle menfi neşriyat yapılacak. Bunlar da, işin manevi rahatsızlıkları.

Bir idare âmiri için yukarıdaki sebeplerden, bilhassa «efendim şehrimizde sokaklar bu halde iken, hastahane yokken resim galerisi de ne imiş?» diyenlerden korunmak elbet mantıkî görünür. Amma, bir idare âmirinin işi de bütün bunlara rağmen elzem bîr müesseseyi meydana getirmek değil midir?

Bugün bir galerimiz var. Buna, sanat adına sevinirken onun işletilmesi, lüzumunu ispat etmesini de istemek hakkımızdır Bina var, henüz nasıl kullanılacağına dair ortada bir sistem yok Bundan dolayıdır ki henüz, ressamlarımızın sergileri orada yapılamıyor.

Şehir galerisi, nasıl istifade edilebilir hele konulmalıdır? Her şeyden evvel, burası daimî galeri ve sergiler kısan halinde başlıca ikiye ayrılmalıdır ve sanat adamlarından mürekkep bir jüriye sahip olmalıdır. Sanat adları diye tasrih ediyorum. Yani şahsen bir sanatla mesgul olmayan demek İstiyorum. Çünkü bizdeki jürilerin en büyük kusuru, ekseriyetle bizzat sanatkârlardan ve geriye kalanların resmi dairelerin mevki itibariyle ileri gelenlerinden mürekkep olmasındadır. Sanatkâr mecburen bitaraf olmayan kimsedir. Aksi takdirde bu sıfata lâyık değildir. Böyle olunca da, kendi ekolundan gayrisini tabiatiyle beğenmiyecektir, bertaraf edecektir. Fakat sadede dönelim. Şehir galerisinin bir jürisi olacaktır, sergi açmak için müracaatlar onun tasvibi ile kabul edilecektir. Aynı jüri memleketin tanınmış ve bir kıymet ifade eden sanatkârlardan daimî - kısmına eserler alıp koyacak, onların satışı bu suretle temin edilecektir. Böylece, sanat propagandası yapılmış olacaktır ki asıl üzerinde durmak istediğimiz cihet budur. Filhakika memleketimize dışardan gelenlerle, şehre memleket içinden geleler, sanat eserlerini tanımak imkânına sahip değillerdir, Mahmutpaşadan tutunuz Beyoğlunun en lüks mağazalarına kadar her şeyi,

LUCIA ve BEN

Ferhan Onat

Şimdiye kadar böyle bir işe girişmek hiç aklımdan geçmemisti, öyle ya, bir opera artistinin, hem de kendi hakkında yazı yazdığı görülmüş şey midir? Ne yapayım ki, istediler bunu benden. AKİS'in ilk sayısı için duyulan bu isteği kırmak elimden gelmedi. Onun için, gücümün yettiği kadar Lucia'lığımı anlatmağa çalışacağım.

Bütün Batı sahnelerindeki Operalarda âdet olan bir şeyi bu sene Devlet Operamız tatbik etti. Lucia Operasını, sırf benim için sahneye koydu. Bu seferki aryaları, kompozitör Gaetano Donizetti, ses akrobasisi yapabilen gırtlaklar için yazmıştır. Koloratur sopranoların ideali olan bu aryaları söylemeğe elverişli hançeremden faydalanmak hakkımdı. Sanat varlığımı her bakımdan göstermeme yarayan böyle bir Operayı düşünenlere, başta rejisör Aydın Gün olmak üzere teşekkür borçluyum. Ben de onları yaptıklarına pişman etmemiş olmakla seviniyorum. Bunun şahidi de, kendini için bile bilet alamıyacak kadar gişe önlerinin ve salonun dolup taşması olmuştur.

Evvelki yaz Milânodaki Nuova tiyatrosunda bu operayı bir kaç kere seyretmiştim. Lucia rolünü, on sekiz yaşlarında çok genç bir sopranoya vermişlerdi. Bu eserde ilk rolüne çıkıyormuş. Onu dinledikten sonra, bu gibi zor aryalı operaları başarabileceğime daha çok güvenim arttı. Öğünmek gibi olmasın, sesim ondan daha güzel galiba..

Ses diyince, aklıma geldi. Bir çok kimseler gibi, kapımı çalan gazeteciler de, bu işin sadece Tanrı vergisi olduğunu sanıyorlar. Hiç şüphesiz benim sesimde, yaradılıştan fevkalâde bir renk var. Fakat onu, olduğu gibi bırakmış olsaydım, belki şimdi kimsede dinlemek isteği bile uyandıramazdım. Yıllarca süren çok sistemli ve sürekli bir çalışma sonunda bu duruma gelebildim. Onun için, bugünkü kazancımın bir kısmini da, - öğretmenim Elvira Hidalpo'ya borçluyum. Beni ilkin o keşfetti ve yetiştirdi.

İtalyada kendi yerine Gildayı oynadığım bir soprano gibi "Gırtlağımda bülbül arayanlar" belki bizde de bulunabilirler, fakat fala bakıp, ondan medet; umanlar kadar hayale kapılırlar. Hançeremdeki ses tellerini bülbülleştiren kudret, "Müzik sanatının büyük başarısiyle, çalışmanın sihirli tesiri" nden doğmuştur.

"— Hakiki hayatta da böyle çıldırtan bir sevgiye inanıyor musunuz?"

Bunun karşılığını hemen "hayır" diye verebilirim. Bugünkü dünyada, bu kadar çeşitli yaşama güzellikleri arasında, hele bir kadının, "aşk uğrunda şehit düşmesine" ben değil, kimsecikler inanamaz. Sevgi muhakkak, ki, büyük bir his. Ve ben bunun en tatlısını tadarak . evlendim. Bir de çok sevdiğim kızım var. Lucia Operasında sevgilim olarak beni delirten kocam Doğan Onat'ı, hakiki hayatımda da çok severim. Fakat, o ilk sevişme çağımızın çılgınlıkları yarıda kalsaydı, yine de ne o delirirdi, ne de ben... Bu kadar aşırı sansasyonel dramlar, sadece Şahnede hoşa gider. Hakikî hayatta bu delilikleri yapanlara bu gün, herkes ya acıyor, yahut da «budala» diyor. Kısacası, ne aşkla, ne de hastalıkla delirmek isterim doğrusu. Aklım basımda olarak, ömrüm boyunca, şimdiki gibi tatlı tatlı; tasasız bir sevişmeyi tercih ederim.

Bakın, bir noktayı daha açıklayayım da meraklı seyircilerimin içine dert olmasın. Çünkü bunu da öğrenmek isteyenler çoğaldı.

Lucia'nın delilik sahnesini tabiî şekilde başarabilmek için, bu konuda bazı kitap ve dergiler okumaklâ kalmadım. Bu ruh hacetini, filimlerden, hastalardan, Ofelva gibi, tıpkı buna benzer opera rollerinden etüd ettim. Zaten reiisörümüz Aydın Gün de, hiç birine ihtiyaç duyurmayacâk kadar canlı tariflerle, deliliğimi bana benimsetti. Benimle kadar çalıştı ki, eğer ben Lucia olarak çıldırmasını beceremeseydim, muhakkak o aklını kaçırırdı. Sunu bir kere daha tekrarlayayım ki sahnede aşksızlıktan çıldırdıgım kadar, yuvamda sevgi ve saadet içinde yaşıyorum.

her malı görmek kabildir. Fakat sanatkârlarımızın eserleri evlerinin birer köşelerinde, atölyelerde kalmağa mahkûmdur. Şehir galerisi bu eksikliği tamamlayacaktır ve bizim de, milletlerarası bir sanat varlığımız olduğunu gösterecektir. Böyle demekle mübalağa ediyorum sanmayınız. Her iştirak edebildiğimiz - ne yazık ki resmî muhatapsızlık ve alâkasızlık yüzünden bu pek az oluyor - Milletlerarası sergilerde Türk ressamlarının, heykeltraşlarının işgal ettiği mevkii imrenen milletlerin sayısı, bizden ileri olanların on, on beş mislidir ve bununla iftihar edebiliriz.

İstanbul Şehir Galerisinin bu vadide göreceği büyük, pek büyük hizmetleri vardır.

Musiki

«La Traviata»

Verdi bir defasında "eğer dillettant olsaydım "La Traviata" yi severdim" demiş. Üstad böylelikle bu eserini kendi sanat anlayışına göre - diğer operaları kadar değerlendirmemek istemiş. Eğer Verdi, bizim Devlet Operasındaki "La Travita" nın temsilini görmüş olsaydı belki de bu operayı yazdığına bin kere pişman olur, utancından yerin dibine geçerdi. Dillettant olmak şöyle dursun. "La dame aux camelias" romanını okuyan ve müzikle zerre kadar alâkası olmayan herhangi bir kimse dahi bizdeki "La Traviata" operasının perişan temsilinin derhal farkına varır.

Evvelemirde şurasını belirtmek lamdır ki, faizim Devlet Operası, "bunlar bir şey anlamazlar, bu seyirciye yutturabiliriz" teziyle sahneye koyduğu eserlerde halk ile alay etmek yorulnu tutmuşa benziyor. Avrupa da dikiş tutturamayan ikinci, üçüncü sınıf orkestra şeflerini, rejisörlerini topla, bunları bol paralar vererek memleketimize getir ve bundan sonra da ne bir doğru dürüst konser dinle, ne de bir opera seyret. Tez hep aynıdır: Halk bir şey anlamaz, istediğimizi yaparız. "La Traviata" da bu düşünce ile sahneye konulmuştur. Bundan dolayı tenkid bakımından üzerinde durulmaya bile değmez. Sözde modern dekorlar - Verdi'nin modernlikle ne alâkası vardır? -, sözde bale - sahnede bir erkek, dört kısın ileri geri adım atması, kollarım havada titretmesi bale midir? -, sözde bir libretto tercümesi - prozodi namına hiç bir şey bulunmayan bu tercüme, muvafık bir tercüme midir? , sözde Violetta'nın ahü-eninleri - öyle bir Violetta ki (Belkis Aran), 1850 Parisinin asîl bir kurtizanı olduğuna bin şahit ister , sözde bir Alfredo - gene, ateşli ve heyecanlı Armand Duval (Doğan Onat) bu mudur? Ses yok, oyun yok - yalnız Germont (Rızkı Ar) iyi bir Bariton. Hangisini sayalım, başrejisörün saçmaları bir tane değil ki.. Ne kahramanlarım bulabilmiş, ne de "mis.en.scene" diye bir fikre sahip. Ama o tez hâlâ kafasında: "Nasıl olsa yuttururum".

Bunları söylediğimiz zaman diğer taraftan şöyle bir mütalâa ileri sürülüyor: "Efendim, bizim operamızın mazisi ne kadar ki.. On, on üç sene evvel kurulmuş bulunan, daha doğrusu ilk temsillerine başlıyan operamızdan Avrupadaki benzerleri gibi mükemmel temsiller beklemeğe elbette hakkımız olamaz. Daha başlangıçtayız. Böyle eksiklikleri mazur görmemiz lazımdır. Aksi halde gençlerimizin hevesi kırılır, operamıza da günah olur"

Hatırlanırsa, Devlet Konservatuvarı talebelerinin tatbikat sahnesinde temsil eylemiş oldukları operalar zamanında hemen herkes bu genç sanatkârları teşvik ve teşci etmek için elbirliği ile çalışmış, gerek yazı ile ve gerekse söz ile onları daima alkışlamıştır. O zamanlar bu şekilde hareket etmek, genç operamızın gelişmesi için bir vazife idi. Vakta ki, Tatbikat Sahnesi mensupları "Devlet Operası"nın elemanları haline geldiler, yani tam mânasiyle mesuliyet altına girdiler, sahnede "Opera" sanatının mümessilleri oldular, bundan sonra pek titiz bir şekilde çalışmaları, kabiliyetlerini göstermeleri ve en mühimi kabiliyetsizlerin ve zayıf olanların ayıklanmaları lâzım geliyordu. Devlet Operasında böyle bir tasfiyenin yapılmadığı bir hakikattir ve şimdiye kadar olduğu gibi Devlet Operası mensuplarının hemen hepsinin sesini "bir harika ses", 'bir "eşsiz nağmeler hazinesi", bir "Avrupa da faile benzeri bulunmayan mucizevi hançere" olarak tavsife devam edersek, Devlet Operası bugünkü perişanlığından asla kurtulamaz. Bunu böyle bilmelidir. Sanat eserinin ya iyisi vardır veyahut da kötüsü, bir opera ya iyi temsil edilir veyahut da kötü. Bunların ortası olamaz, ortası olmaması lâzımdır. Bir "Beckmesser" hüviyetine bürünerek, hiçbir şey beğenmemek gayreti gütmek aklımızdan bile geçmez, fakat bu mevsimde temsil edilen operaların - bir bakıma "Lucia" baric - ve bu operalarda oynıyan sanatkârların - yine Ferhan Onat hariç - umumiyetle kötü oldukları, zayıf oldukları fairer vakıadır ve "La Traviata" da kötülükte ve zayıflıkta bunların hepsine tüy diktirmiştir. "Harika ses", "essiz hançere", "dâhi sanatkâr"... Bu lâfları bırakalım da Devlet Operasını bugünkü zavallı durumdan kurtarmaya bakalım.

Tiyatro

Shakespeare Yıldönümü

Gecen sene Stratford'da Shakesgeare'in 389 ncu doğum günü kutlanırken festival komitesine şu telgraf geldi:

«Nice nice mes'ut seneler, ihtiyar sahtekâr!..» imza: «Frances.»

Bu telgrafın Shakespaere biyografya sını bir türlü yazdırmayan «Frances Bacon un ruhu tarafından yeni fair muziplik olsun diye çekildiği anlaşıldı, fakat Shakespaere festivalinin programı aksamadı.

Hakikaten, büyük adamlara sit pitoresk fairer hayat hikâyesi anlatmağa meraklı insanlar, Shakespaere için bir hal tercümesi uydurmakta güçlük çekmektedirler. 36 büyük edebiyat âbidesinin sahibi ve bir çok sone, methiye ve ithafın yaratıcısı olan dâhi'nin hayat hikâyesi hakkında ileri sürülen iddiaların müşterek taraflarım alırsak şöyle bir netice çıkar:

William Shakespaere 1564 yılında doğmuş, 1616 yılında ölmüştür. Doğum ve ölüm günleri 23 nisana rastlar. Doğum yeri: Warwickshire eyaletinde. Avon nehri kenarında küçücük Strafford kasabasıdır.

Orta halli bir esnafın oğludur. 18 yaşında iken Anne Hathaway isimli bir kızla evlenmiş, 22 yaşında ilk defa kasabasından ayrılarak Londraya gelmiştir, Londra'da işsiz dolaşmış, han ve tiyatro kapılarında hayvan bekçiliği yapmıştır. Daha sonra fair tiyatro kumpanyasına girmiş, figüranlık, aktörlük ve rejisörlükten piyes muharrirliğine yükselmiştir. Büyük şöhret yapmış, Kraliçe Elizabeth ve 1 nci James'in himayesine mazhar olmuştur. 1610 da tekrar memleketi olan Siratford'a dönmüş ve 54 yaşında ölmüstür.

Schlevel bu hikâyeye: "Efsanevi bir masal, körce, delice bir hata.." diyor.

Gerçekten Shakespeare, köyünden ayrıldıktan iki sene sonra isimsiz olarak ki bunu takibeden diğer 6 isimsiz eser de kendisine maledilmektedir . «Love's Labours Lost» eserini neşretti. Bu eserde akademik bir dille Navar sarayının aristokrat hayatı anlatılmakta ve Fransa tarihinin teferruatı, saray muaşereti zikredilmektedir. Bütün bunları, 22 yaşında köyden şehre gelen fair delikanlının iki senede öğrenmiş olması süphe ile karşılanmaktadır Tenkitçi John Bright: "Strat fordlu William Shakespeare'in Hamlet veya Leare'i yazdığına kim inanırsa delidir" demektedir. Hayat hikâyesini anlattığımız Shakespeare ile Shakespeare imzasını taşıyan eserler kıyaslanınca : Schlegel ve John Bright ile aynı fikirde olan Charles Dickens. W. E. Gladstone, Mark Twain, Emerson ve taraftarlarına hak vermek icabeder.

Shakespeare, Straffordlu köylü değilse, kimdir?

Bir çokları Sir Frances Bacon'u bu makama lâyık görmektedirler. Filhakika üç sene arayla Bacon da aynı devirde yaşamıştır. Hallam; Bacon için, «insanlığın en büyüğü, en akıllısı..». Pope de, «Lord Bacon İngiltere'nin ve belki de herhangi bîr memleketin yetiştirdiği en büyük dâhidir» diyor.

Bütün bu iddialara rağmen ölümünün 338 nci yıldönümünün kutlandığı şu günlerde bile Shakespeare'in ilmî

bir biyografyası yapılmış değildir. Bir yandan Shakespeare'in doğduğu evi, odasını, gittiği kiliseyi, oturduğu koltuğu, kullandığı kalemi meydana çıkaran Stratfordcular, öbür yandan Stratford kasabasının üç büyük yangınla yeniden kurulduğunu, köylü Shakespeare'in, okuma yazma bilmediği gibi kelime hamulesinin de 3.4 yüzü aşmasının mümkün olamıyacağını ve daha bir yığın delili ortaya koyan Bacon'cular kendi sahalarındaki iddialara devam etmektedirler. Bununla beraber, okuyucu olarak bizi Shakespeare'in hal tercümesinden ziyade, kütüphanedeki külliyatı ilgilendirmektedir.

Goethe diyor ki: «Shakespeare'den okuduğum ilk sayfa beni bütün ömilimce kendisine bağlamıştır. Hele bir eserini bitirdiğim zaman gözleri sihirli bir el tarafından açılan kör gibiydim."

Şairane tiyatro eserlerinin şaheserlerini veren Shakespeare; insanoğlunun bu güne kadar dünyaya getirdiği en büyük iki edebî dehâdan biridir. İlâhi kıymetlerde, dilde, şiirde ve beşerî ulullukta 13 ncü asrın Dante'si ne ise 16 ncı asrın Shakespeare'i de odur Hattâ Shakespeare bir cok üstünlükler de taşır. Dante: Cehennem, Araf ve cennette insanlığın mistik karakterini çizmiş. Shakespeare ise Elizabeth devri dekoru içinde insan denilen muammayı çözmüştür. Shakespeare bu güne kadar hiçbir şaire nasip olmayan bir kelime çağlayanı akıtarak Tevratın 5600 kelimesine mukabil 20.000 kelime kullanmak suretiyle İngiliz dilini ihya etmiştir. Vakaları saraylarda, üstün tabaka arasında geçer. Fakat her tip ve yaradılıştaki insan o vakada ustalıkla yer alır. Fazilet ve vicdan mesuliyeti başlıca problemdir. Eserlerinde iyilikler, mert davranışlar ve fazilet; kötülüklere, desiselere ve alçakça aldatışlara galebe çalar. Yalnız Macbeth dir ki tersine işlenmiş bir kader cilvesi manzarası arzeder. Macbeth'de kahramanlar dessas hain ve zalimdirler. Kanaatımızca Shakespeare'in Macbeth'i sadece kumandan Macbeth'in cesaretini, merhametini, hırsını, ihanetini, diktatörlüğünü ve engin muhayyele kudretini meydana koymak için yazılmış olamaz. Shakespeare. Macbeth'de mukadderatın insanoglunu hain ve nankör yapışını ve beser kudretinin tabiata karşı giriştiği mücadeleyi gösterdikten başka, kahramanların ihanetini maharetle neticeye kadar devam ettirmek gibi dram sanatının en zor imtihanında da muvaffak olduğunu ispat etmiştir.

Sinema

<<Üsküdara Gider İken>> Üç Buudlu Filme Alındı

Bundan bir müddet evvel Istanbula gelen ve gece kulüplerinden birinde bir ay kadar çalışan Zenci Şantöz Eartha Kitt'in, Amerika'ya döndüğü zaman gümrükten en kolay geçirdiği şey, dudaklarından düşürmediği "Üsküdar'a Gider iken" adlı türkümüz olmuştu.

Üsküdara Gider iken.., Amerikan usulü bir afiş

Bu eski İstanbul türküsü kısa bir zaman içinde New Yorkluları teshir etmekle kalmadı, dudaktan dudağa bütün Amerikaya yayıldı ve bizim meşhur kolalı gömlekli Kâtibimiz Hollywood sosyetesinin bile en beğendiği tiplerden biri oldu.

O zamana kadar Eartha Kitt, Amerikanın yakından tanımadığı, meçhul bir şöhretti.. Kâtiple birlikte o da meşhur olup ortaya çıkıverdi.

Kâtibin bu süksesinden istifade etmek ilk olarak prodüktör Berman Swartts'ın aklına geldi ve ne zamandır Cinemascope usulüyle filme almayı kararlaştırdığı müzikal eserde Eartha Kitt ile birlikte Kâtibe de yer verdi.

" Stereophonic seslendirme usulüyle seslendirilen "New Faces . Yeni Si. malar" adlı eserde Eartha Kitt'den başka Ronny Graham, Robert Clary, Âlice Ghostley gibi beyaz perdenin yeni kazanmış olduğu şöhretlere de yer verilmiştir,

Eartha Kitt renkli olarak çevrilen bu müzikal eserde, muazzam bir revünün iştirakiyle "Üsküdar'a Gider Iken" den başka, son zamanlarda pek tutulan "C'est si Bon", "Santa Baby", "Monotonious", "Bal Petit Bal", "Love ıs a Simple Thing" adlı şarkılan da söylemektedir.

Sinema münekkitlerinin ifadesine ğore: "New Faces . Yeni Simalar" üç buutlu filmin yeni bir zaferi olmuştur. Yeni ses tekniği bu esere **çok** şey kazandırmıştır.

Bakalım bizler "Üsküdar'a Gider İken" i ne zaman seyredeceğiz?'

Radyo

İsssteyin Çalalım!

Ankara Radyosunun yayınları a- Yaşındaki "issssteyin Çalalım" programı, söz ve müzik bakımından dinleyicilere ne duyurur, bilemeyiz Bildiğimiz tek şey "İstemeden çalındığı" yahut "İstendiği gibi çalınıp söylendiği" dir.

Hele anonslanndaki o çiğ espriler... İşte birisi:

"— Neredesin Hamiyet Yüceses?., Ayol çabuk gelsene!!. Bakındı hele!.. Kendisi geleceğine, plâğını göndermiş."

Bir başkası:

"— Patagonya, çatagonya adalarındayız, sayın dinleyiciler. Aaaa! işte bizim Erdoğan Çaplı.. Yerli kıyafet ne de yakışmış haspaya.. Şimdi size kâtibimi çalacak."

Ve daha neler...

Ey Ankaranın programşorları!. insaf edin! Biraz da bizi, hani şu sizden "Tatlılığı, güzelliği, hoşluluğu ve inceliğiyle müzik, hakiki müzik istiyen dinleyicilerinizi" düşünün.

Yakışıksızlığı kendiliğinden anlaşılarak kaldırılan bir soyadının gölgesine sığınarak, alabildiğine zevkimizle, isteğimize, ve hattâ bilgimizle alay

eden delikanlıyı susturun.

Hem, bir türlü anlıyamıyoruz: Dünya radyolarının hiç birisinde bulunmayan bu kadar garip Ve ürpertici bir anonsla, zavallı musikinin kanına girmek neye!. Sözde eğlendirici bir programla, aralarında sevdiğimiz parçalar da bulunan bir musiki serisini bize azapla yarıda bıraktırıp, radyolarımızın düğmelerini çevirtmekte ne mâna var? Spikerlerin kusurları nedir ki, haklarına bu kadar açıkça tecavüz olunuyor? Bizim suçumuz nedir ki, isssstemediğimiz bir ağızdan, istediğimiz şeyleri bile, issssstemeye isssstemeye dinliyelim?

Güzel bir süz var: "Müzik dinlemesini bilmek, iyi söz söylemek kadar değerlidir."

Ne spikerlik, ne müzisyenlik bakımından değer taşıyan bir kimse, bu kadar geniş yetki ile avaz avaz bağırtılacağına, her şeyden önce, mikrofon başından çekilerek, kendisine müzik dinlemesi ve iyi söz söylemesi öğretilsin. Hiç değilse, "Söylemek gümüşse, susmak altındır" sözü ezberletilsin.

Dünyadan Haberler

Sir Thomas Beecham 75 Yaşında

Londra — Tanınmış İngiliz orkestra şefi Sir Thomas Beecham 29 nisanda 75 yaşma basmıştır. Müzikal bir kabiliyete sahip bulunan Beecham, dalla küçük yaşında iken orkestra şefi olmayı kafasına koymuş ve henüz yedi yaşında iken bir çok operaların partisyonlarını ezberlemiş, daha sonraları da hemen hemen bütün meşhur operaların melodilerini hafızasına nakşetmiştir. Sir Thomas Beecham Oxford'da tahsil ederken de müzikle uğraşmayı bırakmamış, nihayet 1905 tarihinden İtibaren orkestra şefi olarak operalarda çalışmaya başlamıştır. Beecham ilk büyük orkestra konserini Queens - Hail orkestrası ile vermiş ve birinci dünya harbinden önce ayni orkestra ile Berlinde verdiği konserlerde değerini herkese kabul ettirmiştir. Thomas Beecham bundan sonra dünyanın bütün büyük şehirlerinde orkestralar ve operalar idare, etmiş ve gerek orkestrayı idare ediş tarzı ve gerekse tefsir mevzuunda daima büyük muvaffakiyetler kazanmıştır. Beec'ham modern eserlerin tanınmasında da büyük gayretler sarfetmiştir. Igor Strawinski ile Richard Strauss'un, Sibeliüs'ün, Ravel'in eserlerini Ingilterede çaldırmış, ayni zamanda Haendel ve Mozart'ın eserlerini inceden inceye tetkik ederek, bunlarla yeni buluşlar elde etmiştir. Sir Thomas Beecham yirmi sene müddetle Londra Philharmonie orkestrasının idaresini eline almıştır. Onun Cowent Garden'de Rus opera sanatkârlarının ve bilhassa büyük muganni Şaliapi'nin iştiraki ile verdiği konser hâlâ hatırlardadır.

Balkan Müzik Festival!

Atina — Balkan müzik festivalinin hazırlıkları tamamlanmak üzeredir. Festival eylül ayında Atinada yapılacak ve festivale Türkiye, Yugoslavya, Yunanistan iştirak edeceklerdir. Festivalin programında üç tane senfoni konseri, üç opera temsili ve bir çok oda müziği konserleri yer almış bulunmaktadır.

Yeni Fulbright Tesisi

New-York — Senatör William Fulbright, bu senenin Birleşik Devletler Sanat ve Edebiyat Enstitüsünün sanat mükafatım ilân etmiştir. Buna göre enstitüsü, 3500 Amerikalı talebeyi tahsil için yabancı memleketlere gönderecek, buna mukabil beş binden fazla yabancı talebe de Amerikaya gelerek, Fulbright hesabına burada tahsil edecektir.

Berlin Philharmonie Orkestrasının seyahati

Berlin — Berlin Philharmonie orkestrası, Wilhelm Furtwaengler'in İdaresinde geçen ayın 28 inde büyük bir seyahate çıkmıştır. Orkestra Fransa, İsviçre'de yirmi bir konser verecek ve bu konserlerde Haendel'in Mozart'ın, Schubert'in, Weber'in, Brahma'm, Strauss'un, Wagner'in ve Boris Blacher'in eserleriyle Beethoven'in dokuzuncu senfonisi çalınacaktır.

Sven Hedin Sergisi

Stockholm — Büyük kâşif ve seyyah Sven Hedin'in hâtırası için tertip edilen sergi, geçen çarşamba günü Stockholm'da İsveç Kralı tarafından açılmıştır. Sergide, Sven Hedin'in, Doğu Asyadan getirmiş olduğu ve seyahati esnasında taşıdığı eşyalar yer almıştır. Fakat onun bilhassa Gobi çölüne, Tibete ait yapmış olduğu karakalem tablolar ve portreler büyük alâka toplamış ve bu eserler, Sven Hedin'nin ayni zamanda kudretli bir ressam olduğunu da meydana koymuştur. Sergide Sven Hedin'in yazmış olduğu kitaplar ve seyahatnameler de yer almıştır. Bunlar da kakikaten çok büyük bir alâka uyandırmış, zevkle seyredilmiştir.

— Ne kızıyorsun kocacığım, «Bu küçücük mayoyu giysen de, giymesen de bir» diyen sen değil misin?

SPOR ALEMİNDE

Futbol

Sahada Ölüm

Futbol sahalarında hep nâdir olarak vukua gelmekle, beraber tahaddüsü daima mümkün bulunan bir facia, geçenlerde, bütün memleket spor efkârım cidden çok üzdü. Duyduk ki, sahada, üzerine gelen bir fenalığı müteakip, Emniyet Kulübü futbolcularından ALDO, vefat etmiş- Tanrıdan rahmet dileyemediğimiz gencin, dinince dinlenmesine dua ederken, hâdise üzerinde bir nebze durmayı lüzumlu gördük... Zira, bir iki gün evvel, aynı konunun bahis mevzuu edildiği bir toplantıda, bir doktor arkadaşımız, tababetin spor şoklariyle ilgili kısmının hususi bir ihtisası icap ettirdiğini, bu yolda vukufu bulunmayan tabiblerin, vaka karsısında, lâalettayin bir kimseden farklı bir müdahalede bulunamayacaklarını beyan ve izhar etti.

İfadelerim, sadece duyduğum endişelerden mülhem olup, memleket sahalarında hizmet gören doktor ve siihhîye memurlarının hiçbirine müteveccih değildir; fakat, acaba, bu doktor ve sıhhiye memurlarının kâffesi, yirmi iki gencin, uhdelerine mevdu selâmetini deruhte edecek bir yeterlikte midirler?

Zannetmiyorum, çünkü, kaburga kemiğimin kırıldığı bir müsabakada, imdadıma koşan saha doktoru, klâsik tedavi, yâni sunî teneffüs hareketi yaptırmak suretiyle, beni, ıstıraptan bayıltmıştı.

Gene zannetmiyorum, zira İzmir şehrinde, baldırımda patlayan bir tek. menin meydana getirdiği elma cesametindeki bir şişliğe, mahallî doktor, sıcak kompres tavsiye ederek, bunu, portakal büyüklüğüne iblâğ etti. Bacağımın kesilmesi zaruretinin kendişine müracaatta pek gec kalmadığım için önlediğini, beni bilâhare tedavi ve iyi eden. İstanbul Amerikan Hastahanesi Mütehassıslarından Dr. Şepert söylemişti.

Şahsen benim başıma gelmiş, bir hâdiselerden gayrı, her sporcunun hafızasında, emsali birçok vaka yer etmiştir. Sayısı hayli kabarık futbolcunun da, bilgisizlik yüzünden sakat ve alil kaldıkları gerçeğini cerhedecek kimse bilmem bulunur mu?

Demek oluyor ki, müsabakaya çıkan her futbolcu için, alâkalı sıhhî efradın kifayetsizliği dolayisiyle, boşu boşuna ıstırap çekmekten başlayıp, Allah cümle gençlerimizi muhafaza buyursun, sakat kalmağa ve hattâ ölmeğe kadar giden, pek çok kötü ihtimal mevcuttur.

Binaenaleyh, alâkadarlardan, bütün memleket futbolcuları adına, halisane bir ricada bulunacağım: Sahalarımızda, bir oyuncu yere düşer düşmez, elindeki kırmızı aylı beyaz çantasiyle vaka mahalline koşan «imdat», boş hazne ile yangın söndürmeğe giden itfaiye arabası gibi lüzumsuz bir şey olmasın.

Eşfak Aykaç

Gençler şampiyonasından alınacak dersler var !

Tevfik Ünsi

Dünya genç takımlar şampiyonasında gazeteci olarak en büyük kazancım Alman Gençlik Teşkilâtını yakından tanımak oldu.

Milli takımımızın maçlarını takip için hangi stada gitti isek, burada büyük maçtan evvel 10 - 13 yaşlar arasında çocuklardan müteşekkil takımların lik maçı ile karşılaştık. Tertemiz futbol kıyafetleri ile bu minik futbolcular, büyükleri kıskandıracak bir sportmenlik ve teknik ile kulüplerinin renklerini müdafaa ettiler. Bu çocukların futbolcu olarak yetiştirilişlerini ve çalışmalarını gördükten sonra bir neslini tamamiyle harpte kaybeden Almanya'nın nasıl kısa bir zamanda Avrupa futbolünde bir varlık olduğunu anladım.

Alman gençlik teşkilâtı liderleri ile konuşmalarımız sırasında not edebildiğim birkaç rakamdan, Almanların yeni nesillerini futbolde kalkındırdıkları neticesine vardım. Bu gün Almanya'da resmen futbol oynayanların adedi dört milyonu bulmaktadır. 130 bin kulüp Alman futbolunun kuvvetini teşkil etmektedir. Bunlar içinde ise yalnız 84 kulüp profesyoneldir Hemen hemen her kulübün birden fazla genç ta. kımı mevcut. Gençler yaşlara göre dört grupa ayrılmışlar: 10 - 12, 12 - 14, 14 - 16, 16 - 18 yaşlan arasındaki futbolcular ayrı ayrı ligler içinde maçlar yapmaktadırlar. Bu maçların hepsi, futbolcuların yaşlan yüzünden, mahallî ligler halinde oynanmaktadır. Bir misal olmak üzere, Rheinland bölgesindeki" futbol kulüplerini zikredeyim. Bu bölgede 703 kulüp mevcut. Bu kulüplerin 1151 tane büyüklerden, 934 tane de 10-18 yaş arasındaki çocuklardan müteşekkil takımları var. Bu kadar kalabalık takımlar arasında yapılacak şampiyonaların organizasyonunu artık siz tasavvur buyurun.

Almanların futbolde büyük bir iddiaları var. Futbol vasıtasiyle Alman gençliğini maddeten ve manen canlı tutmak istedikleri gibi, beynelmilel sahada futbollerini de şerefli bir mevkie ulaştırmak istiyorlar. Futbolde kalkınmak için de ilk iş olarak gençleri, hattâ çocukları ele almış bulunuyorlar.

Biz de 1948 denberi futbolde tam bir reform içindeyiz. Futbolumuz artık Avrupada isim yapmağa başlamıştır. Ancak bu şöhretin gelip geçici olmaması, isimlere, şahıslara bağlı kalıp istikrarsızlık içine düşmemesi için gençliği ihmal etmemek zorundayız Futbol Federasyonu gençliğe son zamanlarda lâyık olduğu ehemmiyeti vermektedir. Yalnız bu alâkanın müsmir neticelere varabilmesi için iki şartın tahakkuku lâzımdır: Bir taraftan futbolde genç futbolcuların faaliyet ve gelişmesi için Almanyada olduğu gibi bir teşkilât kurulmalı; resmî ligler tertip edilmeli, diğer taraftan kulüpler de samimiyetle genç takım işini ele almalıdır. Bugün mali şartların ağırlığı yüzünden genç takım davasına alâka gösteremiyen kulüplere Beden Terbiyesi Teşkilâtı yardım etmeli, onları teşvik, himaye, hattâ biraz da bu işe mecbur etmelidir. Türk futbolunun istikbali genç futbolculardır,, bütün dünya artık bu yolu tutmuştur ve biz de aynı yolda yürümeğe mecburuz.

Güreş

Bu sene Japonyada yapılacak dünya serbest güreş şampiyonası için güreşçilerimizin kampa alındığım duyduğumuz zaman, gayri ihtiyarî bundan önceki dünya şampiyonalarım hatırladık.

Siz de hatırlıyacaksınız; musabaka tarihinden bir iki gün önce gelen bütün resimlerde, güreşçilerimizin kilo düşme gayreti içinde bin bîr meşakkatli çareye baş vururken görür, muhabir mektuplarında filânca güreşçinin yüz gram fazlasını düşebilmek için büyük gayretlere katlandığım okurdunuz. Hattâ yine bir dünya şampiyonasında 40 gramım atamadığı için bir güreşçimizin şampiyona dışı bırakıldığını da unutmamışsınızdır.

Anlaşılıyor ki bizde kamp ekseriya "besiye çekilme" mânasına gelmektedir. Müsabaka gününden evvel ve müsabaka günü, kilo atma endişesi içinde katlanılan sıkı perhiz, susuzluk ve Fin hamamı sporcuyu âdeta pelte haline getirmektedir. Bu vaziyette mindere çıkan güreşçi, ekseriya normal zamanlarındaki kudretinin yarısını kaybetmiş olarak rakibinin karşısında yer almaktadır. Güç ve kuvvetimizin 100 grama feda edilmesi bizi çok müşkül vaziyetlere sokmuştur. Güreş tarihimiz bunun birçok acı misalleriyle doludur.

Bu seneki kampta güreşçilerimizin kilo durumlarım bilmiyoruz. Fakat

Hasta bir 52 kilo

Antrenör Yaşar Yalovada kamp hastalarını tedavi *ediyor*

geçen senelerin acı tecrübeleri acaba bir ibret dersi olmuş mudur? Musabakaya zinde kuvvetle katılmanın varlığımızı arttıracağı muhakkaktır. Müsabakaların heyecanı dışında bir de "kilo düşmek" heyecanını yaşamazsak, emin olun, Tokyo şampiyonasında merhalenin en büyük kısmını aşmış sayılabileceğiz.

Duyulmamış Haberler

* Fenerbahçenin bu defa da, başta Arjantin olmak üzere bütün Güney Amerika memleketlerinden davet aldığı haber verilmektedir. Her sene böyle Fenerbahçenin beş kıtaya davet edildiği haberi yayılır ve en sonunda Sarı-lâcivertliler İsraile bir seyahat yaparlar. Bu sene Fenerin bütün davetlerinin tahakkukunu temenni ederken, İsrail seyahatini deftere not ediyoruz.

Millî takım kalecilerinden Şükrü Ersoy'u yakında şehrimiz manifatura ve tuhafiyecileri arasında göreceğiz, çünkü Şükrünün tekrar eski kulübü vefaya döndüğü haber verilmektedir.

Galatasarayın futbolde Fenerbahçeye mağlûbiyetinden ve şampiyonluğu Modaspora hediyesinden sonra bazı Galatasaraylı taraftarlar Almanyada tahsilde bulunan Galatasaraylı millî basketbolcu Erdoğan Partener'e mektup yazarak tahsilini İstanbul'da tamamlamasını rica etmişlerdir.

İstanbul bölgesi tabibi futbol müsabakalarının saat 11 ile 15 arasında yapılmamasını tavsiye etmiştir. Geçen hafta saat 13 de başlayan Galatasaray - Fenerbahçe amatörler maçından sonra oyuncular dörder kilo kaybettiklerini görmüşlerdir.

* Gelecek mevsim için, İstanbul'da genç millî takım çalışmalarına okullar tatil edilir edilmez başlanacaktır. Hedef gelecek seneki genç milli takımlar dünya şampiyonasıdır. Güzel ama, gelecek seneye kadar bu gençler kartlaşmaz mı? Biraz erken başladık galiba...

* Gündüzü tekrar yuvasına uçurtan Vefalılar artık yerli antrenöre tövbe etmişlerdir. Yeşil-Beyazlılar İtalyadan bir antrenör getirtmeğe karar vermişlerdir.

* Japonyada dünya serbest güreş şampiyonasına iştirak edecek Türk Millî Takımının yurda dönmeden evvel Koreye geçerek Türk Şehiiliğini ziyaret etmeleri düşünülmektedir.

OKUYUCULARDAN MEKTUPLAR

... AKİS mecmuasının ilânlarını geçende Ankaraya yapmış olduğum bir seyahat esnasında gördüm. Yepyeni bir tarzda çıkacağını ilân ettiğiniz mecmuanız için bir tavsiyede bulunmak istiyorum: Mademki şimdiye kadar alışılmamış tarzda bir dergi çıkarıyorsunuz, getirmeyi tasarladığınız yenilikler arasında ilmî yazı maskesi altında okuyucuya sunulan, hakikatte ise ilimle hiçbir alâkası bulunmayan saçma makalelere mecmuanızda yer vermeyiniz. Hâdiseyi popularize edilmiş ilmî esaslar ışığında inceleyip okuyucuya sunduğunuz takdirde karşınızda böyle bir mecmuaya hasret duyan münevver okuyucu kitlesi bulacağınızdan emin olabilirsiniz...

Cemil Karaosman • Eğridir

... AKÎS'in ilânlarını gördüğüm zaman, sıkmayan ciddi bir mecmua okuyabilmek hevesiyle ne derece sevindiğimi tahmin edemezsiniz. Zira memleketimizde çıkan aktüalite mecmualarının ekserisi gayri ciddî ve bu yüzden tatmin edici olmaktan uzaktır Uydurma sinema haberlerinden, ehliyet. siz kalemlerden çıkmış spor yazılarından gelişi güzel seçilmiş resimlerin altına konmuş itinasız baslıklardan okuyucuya gına gelmiştir. Reklâmlarınızdan anlaşıldığına göre böyle tarafları bulunmayan bir mecmua çıkarmak niyetiendesiniz. Bu bakımdan, tarzını tasvip ettiğimiz AKİS'e eski bir futbolcu olmak hasebiyle...

Osman Kırat • istanbul

... Karım ve ben kendi dilimizde bize hitap edecek ve, ancak sathi olarak temas edebildiğimiz ecnebi nesriyatın seviyesine yaklaşan bir mecmuayı yakında eserinizde bulacağımızdan seviniyoruz Bu mecmuanın bize hem malûmat vereceğini, hem de bos zamanlarımızda hos saatler geçirmemizi temin edeceğini ümit ediyoruz...

Muvaffak Sağan - İstanbul

... Bu işe baslarken, şunu biliniz ki, gençlik verdiğinizden daima daha fazla isteyecek, tecrübeliler ise sizi tenkid edip verdiğinizin hepsini almak istemeyeceklerdir,

Osman Ortaç - İstanbul

... Unutmayınız ki yalnız münevver degil, aynı zamanda tenvir edilmekmek isteven insanlar da var.

Onları düşününüz...

Naci Hüsrev • İstanbul

..: *Programınız* çok *güzel aynı mecmuada siyaset, sanat, fen, spor, iktisat, kadın gibi birbirinden farklı, fakat hevsi de bilinmesi gereken mevzuların yan yana bulunabilmesi okuyuculara büyük kolaylıklar sağlayaçaktır Bunu düşünüp gerçeklestirdiğiniz için tebrik eder,...*

Hadi Erkman - İstanbul

... Her yeniliği, bize iyi şeyler müjdeleyeceği için, daima merakla, heyecanla karşılarız,

AKİS mecmuasının çıkacağını öğrendiğim zaman da, aynı merak ve heyecan içindeyim. Hiç şüphesiz, «AKİS» ten iyi şeyler bekliyoruz. Her mevzudan, her sahadan, yeni ve enteresan haberler, yazılar ümid ediyoruz. Öyle ki, her meslek sahibi AKİS'te kendi için birazcık bir şeyler bulabilmeli ve «AKİS» te de biraz olsun, onlardan, - yani biz insanlardan - bir şeyler olmalı.

Makbule Gücüğüz • Ankara

... İlânlarınızdan anlaşıldığına göre, Türk münevverine, hem memleket meselelerini, hem dünya hâdiselerini toplu ve muhtasar şekilde' aksettirmekle matbuat hayatımızın bu boşluğunu doldurmak arzusundasınız. Ancak bunu yaparken sağlam bir muhakeme ile hareket etmek ve mentfeketin muhtelif meselelerinin her birine atfedilecek ehemmiyetin ölçüsünü daima göz önünde bulundurmak zaruretini hatırlatır saygı ve...

Hakkı Sayar • Samsun

... Bize güzel bir mecmua vadettiniz. "Türkiyede yepyeni bir tarz" diye kür, içinde çıplak kadın resimleilânlar yaptınız. Biz de, çok şürinden başka bir şey bulacağımız mecmua çıkıyor diye sevindik. Sonra, ne bir ses, ne bir nefes! Yoksa, "Türkiyede yepyeni bir tarz" dediğiniz, ilân yapıp da çıkmamak mıdır?

İnsan, beceremiyeceği işe hiç girişmemeli. Bir şey değil, o kadar memnun olmuştuk, memnuniyetimiz kursağımızda kaldı.

Abdullah Bender - Ankara

... AKİS mecmuasının nihayet nesre başlayacağını öğrendim. Gayenizi beğenmekle beraber büyük, küçük bütün meseleleri tam objektif bir tarzda tahlil etmek ve aynı zamanda her münevverin alâkasını celbetmek isteyen mecmuanızın bu hedefine ne suretle vasıl olacağını herhalde beklemekteyim. Bu mühim davanın tahakkukumu temenni eder...

Nuri Filibeli - İstanbul

**

Yoksa eminim ki ciddî ve doğru haber veren bir mecmua olacağınız icin isi sıkı tutuyor, uzatıyorsunuz.

Ama gene de unutmayınız ki fazla naz âşık usandırır. İste bu, lâtife değildir...

Necla Seyhun - İstanbul

Amerikan Sefiresinin kabulü

(*Bas tarafı* 23 üncüde)

kalmış olanlar vardı ki işte "Sıfatı Temsiliye", nin şatafatı da bunlardan biri idi. Bu "Demokrasi" denilen nesne yok mu? Onu da bırakmamış.

İzah edeyim:

Geçenlerde gazetede okumuştum. Amerikan Sefiresi, Türk hanımlarını sah günleri kabul ediyormuş, teşrif ederlerse memnun olacakmış.

Merak değil mi bu; bakalım nasıl oluyormuş dedim, gittim. Vakıa "esrarengiz saray'ın" duvarları kocaman amma, kapısı ardına kadar açık, bekleyen süngülü asker filân da yok; insan kendi çiftliğinin bahçesine girer gibi giriveriyor.

Şimdilik hiç fena değil amma içeriye giriş ne olacak acaba? diye düşünmeye vakit kalmadan, kendimi büyük bir camlı kapı ile burun buruna buldum: "Açıl Susam...." ve Susam açıldı; yalnız fark şu kadar ki kendi kendine açılmadı, lâcivert üniformalı bir cin tavassut etti.

O esrarengiz sarayın içini bir görseniz! Hanımlar cıvıl cıvıl! Kimse de zahmete katlanıp fısıltıyla konuşmadığı için, esrarengizliğe bir hayli halel gelmiş tabii.

Bir hanım yanıma geldi, siyah giy misti, Amerikalıydı.

"— Hoş geldiniz, ben filânım, Sis kimsiniz?" dedi.

"— Hoş bulduk, ben de filânım" dedim.

"— İyi öyleyse, gelin sizi Mrs. Warren'le tanıştırayım" dedi.

Bir kadın uzakta ayağa kalkmıştı; ona doğru gittik; eller sıkıldı. "Esrarengiz Saray" in perisi, orta boylu, zayıfça, ağarmış saçlı, hem güler yüzlü, hem ağır tavırlı.

"— İyi ettiniz geldiğinize, bakın burada sizin gibi Türk hanımları var, tanıyor musunuz? dedi

"— Hayır".

"— Ben de tanımıyordum, fakat şimdi ahbap olduk, çok memnunum" dedi.

Oturduk, konuştuk, herkes konuşuyordu Mrs. Warren gene sordu:

"— Siz ne yaparsınız?"

"— Yazı yazarım, siz?"

"— Benim çocuklarım var, torunum da var amma burada değil. Burada köpeğim, var."

Sonra kalktı, tanımadığı birileri daha gelmişti, gülerek karşıladı. Ben de Türk hanımlarının arasında kaldım; merak ettim, sordum, onlar da gazetede okumuşlar ve gelmişler.

Etrafıma baktım, burası bana hiç yabancı değildi. Burası bugün kadınlar diyarı idi.

Seçimde bahis mevzuu edilen meseleler

(Baş tarafı 15 incide)

gelecek imkânları hazırlamak gerektir.

Hayat pahalılığı mevzuu, hemen her memlekette seçim mücadelelerinde ele alınan bir meseledir. Çünkü fiyatlar hemen her memlekette düşmemekte bilâkis, az veya çok farklarla, yükselmektedir. Fiyat hareketleriyle bütün vatandaşlar, alâkalanmak ta, fiyatların yükselmesinden her sınıf haklı şikâyet etmektedir. Bu şikâyetler nedense hep hükümete tevcih edilmektedir. Öyle sanılıyor ki fiyat mekanizması hükümetlerin elinde, hükümetler isterlerse fiyatların yükselmesine mâni olabilir, fakat beceriksiz olurlarsa, fiyatlar alabildiğine yükselir!! O halde iktidarı alaşağı etmeli ve enerjik bir hükümet getirmeli ki, fiyatların yükselmesine, hayat şartlarının güçleşmesine mâni olabilsin!

- Siyasî partilerin bu parolaları bir çok vatandaşlar taralından da tasvip bulmaktadır, çünkü hayatın ucuzlamasını kim arzu etmez! Müteaddit parti sistemine girdikten sonra bu meşhur mevzu, bizim partiler tarafından da ele alınmış ve siyasi mücadelede kullanılmağa başlanmistir.

Hakikat halde, mesele iktisat ilmînin en güç, en çetin bir mevzuu, dur. Bunun izahı ise iktisat ilminin kanunlarını, kaidelerini anlamakla, öğrenmekle mümkün olabilir!

Dr. Muhlis Ete

Mc Carthy Rezaleti

(Baş -tarafı 14 üncüde)

sını görünce, Roy Cohn'un komisyondaki müvaşirlik vazifesinden derhal istifa etmesini istediler. Fakat Mc Carthy, Cohn'un da bildiği bazı şeyler bulunduğunu, ordunun ittihamlarına cevap vereceğini söyledi. Şimdi komisyonda bu iş incelenmektedir. Fakat nasıl?.

Bu iş tetkik edilirken Mc Cartny komisyon başkanı değildir. Başkanlığı muvakkaten Karl Mundt almıştır.

Roy Cohn da baş müşavir olarak değil, ancak şahit sıfatiyle dinlenecektir.

Pek çok kimse, senatörün ve sevgili müsavisinin bu sefer de işin içinden sıyrılmasının çaresini bulacakları kanaatindedir. Gerçekten, Mc Carthy ve muavini daha şimdiden başka yollardan Ordu aleyhin e bir takım İddialar ileri sürüyorlar. Fakat artık hava hissedilir derecede Mc Carthy ve Sayfası aleyhine dönmüş bulunuyor. Hele Başkan Eisenhower'in Ordu.Mc Carthy ihtilâfında Stevens'i açıkça desteklediğini söylemesi bu değişikliğin en bariz arazı sayılabilir

Kanserin Mahiyeti

(Baş tarafı 20 incide)

sarkom veya kanser, teşekkülüne sebep oluyor. Hayvanların kanında bu virusa karşı antikorlar da bulunmuştur.

Bittner de 1086 da farelerde meme kanseri yapan bir virüs buldu. Ana sütiyle geçen bu virüs follikül hormonu ile beraber ve verasetle ilgili olarak ödev yapmaktadır. Bu virus meme höcrelerine giriyor. Orada çok uzun müddet sessiz kalıyor. Fakat günün birinde veraset, hormonlar ve besi şartları bu virüsün faaliyete geçmeşine müsait durum alınca ortaya çıkıyor.

Bu buluşlardan önemli sonuçlar çıkarmak mümkündür:

Kanser virusu sütle geçmektedir.

Uzun müddet latans halinde kalabilir.

Birçok nesilleri atlayabilir.

Elektron mikroskobu ile farelerdeki meme kanserlerinde virüsa benzeyen korpüsküller tesbit edilmiştir.

Özet olarak şunları söyleyebiliriz:

Bugün virusdan ileri geldikleri bilinen bir çok neoplazmalar vardır. Bunlar iyi, kötü tümörler olabilirler. Bu arada kanserler, sarkomlar, lösemiler sayılabilir. Bu tümörleri ortaya çıkaran virusların öbür bildiğimiz viruslardan hiçbir farkı yoktur.

Bu nazariye aleyhine gösterilen delillerin başında kanserin sari olmaması gelir. Fakat bir intanın sirayeti yalnız hastalık âmilinin sirayet kabiliyetine değil, onun bulaştıracağı organizmanın virüsü kabul şartlarına ve dış muhitin özel durumuna bağlı bir iştir. Başka mikroplar için de hâdise böyledir. Bunlar da vücudun misafiri oldukları halde hastalık yapmıyabilirler. Ancak özel bazı şartlar altında intan tevlid ederler. Kanser virüsü için de belki aynı durum vardır. Bunun da vücudda sadece bulunması kanser teşekkülü için kâfi olmıyabilir. Fate meme kanserinde bu clay tesbit edilmiştir. Bu meme kanserinin ortaya çıkabilmesi için veraset, follikül hormonu ve virüsün müşterek çalışması lâzımdır.

Kanser höcresini karakterize eden gelişme istiklâli ve hudutsuzluğunda belki de henüz belli olmayan bir meçhul faktörün rolü vardır.

Kitaplar Aleminde

EUGENE LABİCHE

(Bas tarafı 24 üncüde)

ilk bölümünde Labiche'in bir güldürme ustası olduğunu, çağının insanlarının bütün çirkinliklerini, gülünçlükle rini gösterdiğini, oyunlarının başından sonuna kadar bütün eksiklik - lerini, kötülüklerini yüzlerine vurduğu halde seyircilerinin biç alınmadan, içten güldüklerini anlatıyor. Bu acı, kaba oyunların yazarı bir gün Fransız Akademisine üye oldu; fakat eserlerini bastırması istendiği zaman dil ilgisiyle söz diziminin kendisinden şikâyetle dava açacaklarından korktuğunu söylemişti. Kişileri hep birbirinin eşi, durumları aşağı yukarı hep aynı olan bu oyunların gücünü, çağını bütün güçlüğüyle göstermesinde, böylece «Klâsikleşmesinde» bulan Soupault, kitabına Labiche'in, külliyatına almayı kabul ettiği elli yedi oyunun perdelerine, başlıklarının alfabe sırasına göre sınıflandırılmış listelerini eklemis, Labiche'in yardımcılarım, ortaklarını, kişilerini, "nükte ile gaddarlık, sanatı, metodu ve niyetleri", "Labiche ve ikinci imparatorluk devri cemiyeti" gibi çeşitli yönlerini ayrı bölümlerde incelemiş. Eseri çeviren Safiye Sarp da gerek Soupault'nun gerekse Labiche'in kıvrak dilini Türkçeye aktarmış.

Halbuki bu dilin nakli hakîkaten güçtür ve çok emek, çok zahmet ister.

1954 Genel Seçimleri üzerinde düşünceler

(Bas tarafı 5 incide)

rulmuştur. Bu da para etmemiş ve halkımızın sağduyusu bu saçmalara kulak asmamıştır.

d) Seçimde en ağır basan düşüncelerden biri D.P. nin giriştiği büyük ekonomik hamlelerin sonucuna beklemek gerektiği düşüncesidir. Bir çok toplantılarda dolaştırılan ve üzerinde: "Biz palavra atmayız, temel atarız" gibi yazılar taşıyan levhalar, halkın adlan bu temellere büyük ümitler bağladığım gösteriyordu.

Vardığımiz sonuç sudun Devlet islerinin öbür kısımlarında aşırı bozukluklar ve aksaklıklar olmadıkça yakın gelecekte yurdumuzun siyasal durumu ve türlü partilere, halkın itibarı, girişilen büyük ekonomik işlerde görülecek basarılara bağlı olacaktır.

Hikmet Bayur

İsraile iktisadi yardım

Amerikanın F.OA. idaresi, Israile, içerisinde bulunduğumuz mali yılın son üç aylık devresinde yeniden 13.125.000 dolarlık iktisadî yardımda bulunmuştur. Böylece 1953-54 malî yılında israil, 52.500.089 dolarlık iktisadi bir yardım görmüş bulunmaktadır.

1,5 MİLYON LİRA

VE ÇEŞİTLİ PARA İKRAMİYELERİ

1954 İKRAMİYE PLÂNI

Hesabınızda daima en az
150 lira bulundurunuz.